

Günün sözü

Prezident İlham Əliyev:

Ermənistanın işğalına görə Azərbaycan dünyada mina ilə ən çox çirkləndirilmiş ölkələr arasındadır. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra, yəni 2020-ci ilin noyabr ayından bəri 300-ə yaxın azərbaycanlı mina partlayışı nəticəsində həlak olmuş və ya ağır yaralanmışdır.

Liderlər təhlükəsizlik və sabitliyi müzakirə etdilər

Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin martın 16-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Telefon danışığı əsnasında Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin məlum üçtərəfli razılaşmaları əsasında Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin və sabitliyin təmin olunmasına yönəlmiş praktiki tədbirlər müzakirə edilib.

Həmçinin regionda nəqliyyat-logistika və iqtisadi əlaqələrin inkişafı məsələlərinə dair fikir mübadiləsi aparılıb.

Prezidentin Mətbuat Xidməti

№ 60 (30176) 18 mart 2023-cü il, şənbə

Xalq qəzeti

Gündəlik ictimai-siyasi nəşr

Xalqın qəzeti!

1919-cu ildən çıxır

Təsisçi: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsi və qəzetin redaksiya heyəti

vəb-sayt: www.xalqqazeti.az

Novruz bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqına təbrik

Hörmətli həmvətənlər!

Sizi Novruz bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik edir, hər birinizə bahar əhval-ruhiyyəsi, cansağlığı və gələcək işlərinizdə nailiyyətlər arzulayıram.

Azərbaycan torpağında çox qədim kökləri olan Novruz bayramı əcdadlarımızın indiki nəsillərə müqəddəs yadığıdır. Zamanın bütün sınaqlarından çıxaraq əsrlərin yaddaşında silinməz izlər qoyan bu el bayramı uzaq dövrlərdən bəri xalqımızın mənəvi dünyasının dərinliklərinə nüfuz etmiş, ənənəvi dəyərlərimizin təşəkkülündə mühüm rol oynamışdır. Ulu babalarımızın zəngin daxili aləmi, müdrik həyat fəlsəfəsi və gələcəklə bağlı işıqlı arzuları bahar bayramında dolğun təcəssümünü tapmışdır.

Ülvi bəşəri hissələrin daşıyıcısına çevrilən, yeniləşdirici gücə malik Novruz bayramı bu gün də insanlar arasında səmimi münasibətlərə yol açaraq dostluq, mərhəmət və xeyirxahlıq duyğularını möhkəmləndirir, cəmiyyətimizin vahid məfkurə ətrafında inkişafının ahəngdarlığını təmin edir. Milli varlığımızın ayrılmaz parçası saydığımız və yad təsirlər-

dən qoruduğumuz Novruz ənənələri mənəvi sərvətlərimizə hörmətlə yanaşmağımızın yüksək ifadəsi, eyni zamanda bəşər mədəniyyəti xəzinəsinə qiymətli töhfəmdir.

Xatirəsini daim minnətdarlıqla andığımız şəhidlərimizin öz canları, qanları bahasına azadlıq bəxş etdikləri əzəli torpaqlarımızda gerçəkləşdirilən irimiqyaslı layihələr, geniş vüsət alan quruculuq işləri və əhəlimizin doğma yurdlara qayıdışı ilə yenidən canlanan həyat yaz fəslinin Odlar diyarına builki gelişinə xüsusi ab-hava qatır və rəmzi mənə qazandırır.

Ölkəmizin hüdudlarından uzaqlarda yaşayan, qəlbə vətən sevgisi ilə döyünən və baharı bizimlə birgə qarşılayan soydaşlarımıza bayram salamlarını yetirirəm.

Bu əlamətdar bayramın hər evə, hər ocağa yeni sevinc, bol ruzi-bərəkət və firavanlıq gətirməsini arzu edirəm.

Novruz bayramınız mübarək olsun!

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti
Bakı şəhəri, 17 mart 2023-cü il

Prezident İlham Əliyevin Ankara mesajları – Qarabağ və Zəngəzur həqiqətləri

Türk Dövlətləri Təşkilatının Fövqəladə Zirvə gündəliyinə baxış

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin martın 16-da Ankarada keçirilmiş Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) Dövlət Başçıların Fövqəladə Zirvə görüşündəki çıxışı ölkəmizin Qarabağ, ümumən, Azərbaycan-Ermənistan münasibətləri baxımından mövqeyinin açıqlanması ilə də yadda qaldı. Bu mövqeyin TDT kimi nüfuzlu platformadan səslənməsi adi məsələ sayıla bilməz. Elə buna görə də dövlətimizin başçısının nitqindəki bəzi məqamların üzərində dayanmağı vacib saydıq.

“Qafqazın Xirosıması”, 4 min azərbaycanlının ruhu və mina terroru

İlk növbədə bildirməliyik ki, Azərbaycan Prezidenti 30 illik işğalın başa çatmasından sonra qarşılaşdığımız duruma diqqət çəkməklə, əslində, erməni qəsbkarlığının doğurduğu zərərin mənəvi ölçülərini göstərmiş oldu. Nəzərə alaq ki, işğal dövrü Azərbaycanın timsalında, bütövlükdə, türk dün-

yasına qarşı həyata keçirilmiş terrorun müxtəlif qorxunc elementlərinə şahidlik edir. Məsələyə bu nöqtəyi-nəzərdən baxış ona görə vacibdir ki, erməni millətçiliyinin hədəfində türk düşmənçiliyi motivi dayanır. Türk milli kimliyinə təcavüz dünya erməniliyinin “fəaliyyət” qayəsini təşkil edir.

(ardı 3-cü səhifədə)

Ermənistan Qərbi azərbaycanlıların yurdlarına qayıdışını təmin etməlidir

Səhifə ➞ 9

Azərbaycanın bütün addımları legitim və ədalətlidir

Səhifə ➞ 4

Türk İnvestisiya Fondu: Ümumtürk birliyinə önəmli töhfə

Səhifə ➞ 7

Zaxarovanın vicdan dilemması və erməni həyasızlığına cavab

Səhifə ➞ 4

Fransa İslamofobiyası – Briccit nənənin nağılı və dəhşətin qanun sifəti

Səhifə ➞ 10

Ermənistan etnik təmizləməni gizlədə bilməz

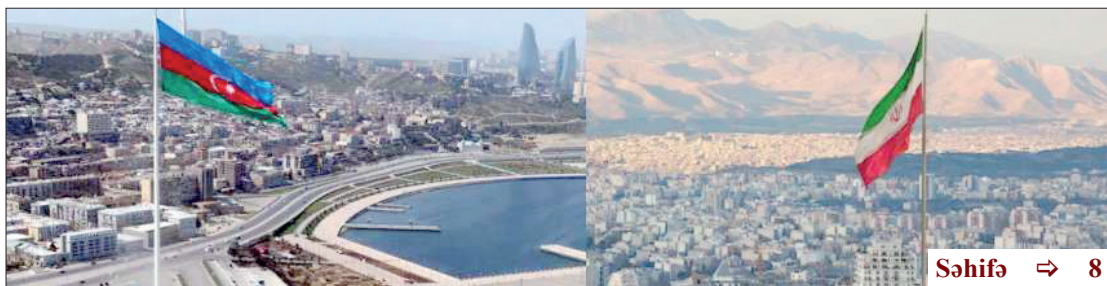
Səhifə ➞ 9

Səhifə ➞ 8

İrəvan “eks”lərin də ətəyini buraxmır

Tehran diplomatik əxlaqsızlığını davam etdirir

Səhifə ➞ 8

Səhifə ➞ 10

ABŞ dronuna Rusiya qırıcılarının hücumunu əks etdirən video yayımlanıb

RƏSMİ

R.M.Məmmədovun 1-ci dərəcəli “Vətənə xidmətə görə” ordeni ilə təltif edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Azərbaycan Respublikasında dövlət qulluğunda uzunmüddətli səmərəli fəaliyyətinə görə Rəhim Məmməd oğlu Məmmədov 1-ci dərəcəli “Vətənə xidmətə görə” ordeni ilə təltif edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 17 mart 2023-cü il

E.N.Məmmədovun Naxçıvan Muxtar Respublikası Ordubad Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsindən azad edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 141-ci maddəsinə rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Elşad Novruz oğlu Məmmədov Naxçıvan Muxtar Respublikası Ordubad Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsindən azad edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 17 mart 2023-cü il

Peşə təhsili müəssisələrində yeni maliyyələşmə mexanizminin tətbiq edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 22 iyul tarixli 3378 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının 2022–2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası”nın icrası ilə əlaqədar **qərara alıram**:

1. Peşə təhsili müəssisələrində 2023-cü il aprelin 1-dən peşə təhsili pilləsinin bütün səviyyələri üzrə dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına kadr hazırlığı mərhələli şəkildə adambaşına maliyyələşdirmə prinsipi əsasında dövlət sifarişli ilə həyata keçirilsin.

2. Adambaşına maliyyələşdirmə prinsipi əsasında kadr hazırlığı həyata keçirilən peşə təhsili müəssisələrində 2023–2026-cı illərdə 12 000 (on iki min) təhsilalanına münasibətdə ayrı-ayrı ixtisaslar üzrə hər bir təhsilalanına düşən illik təhsil xərclərinin miqdarına artım əmsali tətbiq edilsin.

3. Müəyyən edilsin ki:

3.1. hər tədris ili üçün ayrı-ayrı

ixtisaslar üzrə peşə təhsili pilləsinin bütün səviyyələrinə dövlət sifarişli ölkənin əmək bazarının xüsusiyyətləri və prioritet inkişaf istiqamətləri nəzərə alınmaqla, Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) ilə razılaşdırılmış təklifləri əsasında müəyyənləşdirilir;

3.2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti dövlət sifarişinə uyğun olaraq, hər tədris ili üçün ayrı-ayrı ixtisaslar üzrə peşə təhsili pilləsinin bütün səviyyələrinə tələbə qəbulunu həmin il may ayının 1-dək təsdiq edir.

4. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

4.1. ayrı-ayrı ixtisaslar üzrə peşə təhsili müəssisələrində dövlət sifarişli ilə hər bir təhsilalanına düşən illik təhsil xərclərinin miqdarını, habelə yeni maliyyələşmə mexanizminin tətbiqi ilə bağlı dövlət sifarişli ilə peşə təhsili müəssisələrində kadr hazırlığının maliyyələşdirilməsi və hər bir təhsilalanına düşən illik təhsil xərclərinin miqdarına artım əmsalının tətbiq edilməsi

qaydalarını bir ay müddətində təsdiq etsin;

4.2. bu Fərmandan irəli gələn digər məsələləri həl edsin.

5. Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi hər növbəti təqvim ili üçün dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına adambaşına maliyyələşdirmə prinsipi əsasında dövlət sifarişli ilə kadr hazırlığını həyata keçirəcək peşə təhsili müəssisələrinin siyahısını və təhsilalanlarının sayını, eləcə də hər bir təhsilalanına düşən illik təhsil xərclərinin miqdarına artım əmsali tətbiq ediləcək təhsilalanların sayını Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi ilə razılaşdırmaqla müəyyən etsin.

6. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi bu Fərmanın icrasından irəli gələn tədbirlərin dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına maliyyələşdirilməsini təmin etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 17 mart 2023-cü il

MDB İqtisadi Şurasının 97-ci iclası

Moskvada Müstəqil Dövlətlər Birliyi (MDB) İqtisadi Şurasının 97-ci iclası keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycanı iclasda Baş nazirinin birinci müavini Yaqub Eyyubov təmsil edib.

Qırğız Respublikasının sədrliyi ilə keçirilən iclas nümayəndə heyətlərinin məhdud tərkibdə görüşü ilə başlayıb. Görüşdə MDB-də iqtisadi əməkdaşlığın aktual məsələlərinə dair fikir mübadiləsi aparılıb. MDB-nin aqrar-sənaye kompleksi üzrə Hökumətlərarası Şurasının 2019–2022-ci illərdə fəaliyyəti və Müstəqil Dövlətlər Birliyinin İqtisadi Şurasının növbəti iclasının keçirilməsi məsələləri müzakirə olunub.

Nümayəndə heyətlərinin geniş tərkibli görüşündə nüvə enerjisinin ictimai məqbuluğunun formalaşdırılmasında MDB-yə üzv dövlətlər arasında əməkdaşlığın əsas istiqamətləri, 2030-cu ilə qədər olan dövr üçün MDB ölkələrinin innovasiyalar sahəsində əməkdaşlığının Dövlətlərarası Proqramının iştirakçıları olan dövlətlərin innovasiyaların kommersiyalaşdırılması mərkəzlərinin

fəaliyyəti məsələlərinə baxılıb.

İclasın yekununda radiasiya vəziyyəti ilə bağlı monitoring məlumatlarının mübadiləsində MDB-yə üzv dövlətlərin qarşılıqlı fəaliyyəti haqqında saziş layihəsi, “Radionaviqasiya” Dövlətlərarası Şurasının 2018–2021-ci illərdə fəaliyyəti haqqında, Müstəqil Dövlətlər Birliyində malların menşə ölkəsinin müəyyən edilməsi qaydaları haqqında 2009-cu il 20 noyabr tarixli sazişə dəyişikliklər edilməsi barədə Protokolun layihəsi, Müstəqil Dövlətlər Birliyinə üzv dövlətlərin yer təkindən istifadə və onun mühafizəsi üzrə 2021–2025-ci illər üçün birgə işlərin uzunmüddətli planının icrası haqqında layihə və digər sənədlər imzalanıb.

MDB İqtisadi Şurasının növbəti iclasının bu il iyunun 23-də onlayn formatda keçirilməsi qərara alınıb.

İqtisadi Şura öz işini MDB İqtisadiyat Forumu ilə davam etdirib.

Martin 17-də Rusiya Federasiyası ilə sərhəddə yerləşən Şimal Ərazi Baş Gömrük İdarəsinin “Xanoba” dövlət sərhədindən buraxılış məntəqəsi istifadəyə verilib. “Xanoba” dövlət sərhədindən buraxılış məntəqəsində tikinti işləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamına əsasən həyata keçirilib.

Açılış mərasimində Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini Şahin Mustafayev, Rusiya Federasiyası Baş nazirinin müavini Aleksey Overçuk, Dövlət Gömrük Komitəsinin sədri, gömrük xidməti general-leytenantı Şahin Bağirov, Dağıstan Respublikası Hökumətinin sədri Abdülmüslüm Abdülmüslümov və digər rəsmi şəxslər iştirak ediblər.

Əvvəlcə Xaçmaz şəhərində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin abidəsi ziyarət edilib, önünə əkil qoyulub.

İki ölkənin dövlət sərhədində yerləşən “Samur” və “Yaraq-Qazmalar” gömrük-keçid məntəqələrində olan nümayəndə heyətlərinin üzvləri sərhədkəçmə prosesləri, buraxılış qabiliyyəti ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb.

Sonra “Xanoba” dövlət sərhədindən buraxılış məntəqəsində yenidən inşa edilən infrastrukturun açılışı olub. Nümayəndə heyətlərinin üzvlərinə məlumat verilib ki, layihənin ümumi sahəsi 6,85 hektar, yaşıllıq əraziləri 3331 kvadratmetr, tikililərin sahəsi 20 min 104 kvadratmetr, buraxılış məntəqəsinin sahəsi isə 22 min kvadratmetrdir.

Açılış mərasimində çıxış edən Azərbaycan Baş nazirinin müavini Şahin Mustafayev iki ölkə arasında bütün sahələrdə səmərəli və işgüzar əməkdaşlığın qurulduğunu, Azərbaycanın əsas ticarət tərəfdaşlarından biri olan Rusiya Federasiyası

ilə iqtisadi-ticarət əlaqələrinin inkişaf etdiyini, nəticədə ötən il ticarət dövriyyəsinin 3.7 milyard dollara çatdığını bildirib. Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi üzrə ölkələrimiz arasındakı səmərəli əməkdaşlıqdan, Azərbaycan tərəfinin yol infrastrukturunun yenidən qurulması, logistika imkanlarının genişləndirilməsi istiqamətində həyata keçirdiyi tədbirlərdən danışıb. Ş. Mustafayev yenidən inşa olunan “Xanoba” dövlət sərhədindən buraxılış məntəqəsinin sərhədkəçmə proseslərinin sürətləndirilməsi, yükdaşımaların artırılması, nəqliyyat və sənətin axınının səmərəli şəkildə tənzimlənməsində əhəmiyyətli rol oynayacağına diqqətə çatdırıb.

Dövlət Gömrük Komitəsinin sədri Şahin Bağirov beynəlxalq standartlara uyğun inşa edilən, Şimal-Cənub beynəlxalq dəhlizi üzərində yerləşən “Xanoba” dövlət sərhədindən buraxılış məntəqəsinin hər iki ölkənin idxal-ixrac imkanlarını daha da genişləndirəcəyini diqqətə çatdırıb. Vurğulanıb ki, Azərbaycan və region üçün strateji əhəmiyyətə malik olan “Xanoba” dövlət sərhədindən buraxılış məntəqəsinin əhəmiyyəti daha da artacaq.

Rusiya Federasiyası Baş nazirinin müavini Aleksey Overçuk çıxışında bildirib ki, 2022-ci ildə ölkələrimiz arasında əmtəə dövriyyəsi təxminən 4 milyard dollaradək artıb. Bu o deməkdir ki, əlaqələrimizin möhkəmləndirilməsi və inkişafı ölkələrimiz üçün qarşılıqlı maraq doğurur.

“Xanoba” dövlət sərhədindən buraxılış məntəqəsində gün ərzində hər istiqamət üzrə 550-dən artıq yük və 1000-dən artıq minik nəqliyyat vasitəsinin, 30-dan artıq avtobusun və 5000 nəfərədək fiziki şəxsin gömrük sərhədindən keçdi nəzərdə tutulub.

Dövlət sərhədindən buraxılış məntəqəsində nəqliyyat vasitələrinin hərəkəti üçün 13 keçid xətti müəyyən olunub ki, bu da yük, avtobus, minik nəqliyyat vasitələri üzrə sərhəd və gömrük nəzarətinin sürətli qaydada aparılmasına əlverişli şərait yaradır. Nəqliyyat vasitələrinin sərhəd və gömrük qeydiyyatı, eləcə də ilkin baxış buraxılış məntəqəsində aparılacaq, digər zəruri rəsmiləşdirmə əməliyyatları terminalda həyata keçiriləcək.

Qarabağda minalarla çirklənmə iqtisadi inkişafın qarşısını alır

Qarabağda minalarla çirklənmə iqtisadi inkişafın qarşısını alır və köçkünlərin təhlükəsiz qayıdışına mane olur.

ından münafişə rayonlarında humanitar minatəmizləmə işlə-

Bunu 16 mart tarixində Azərbaycanın Ağdam rayonunda iki dinc sakinin ölümünə səbəb olan mina partlayışı ilə əlaqədar Trend-in sorğusuna ABŞ səfirliyindən cavab olaraq bildiriblər.

“ABŞ səfirliyi Ağdamda mina partlayışı nəticəsində həlak olanların ailəsinə başsağlığı verir. Münafişə rayonunda mi-

nalar və partlamamış hərbi sursatlar dinc sakinləri öldürməyə və şikəst qoymağa davam edir”, - diplomatik nümayəndəlikdən bildirilib.

Səfirlik ABŞ-ın humanitar minatəmizləmə işlərini dəstəklədiyini qeyd edib.

“Regionda sülhə və əməkdaşlığa kömək etmək məqsədilə ABŞ 2021-ci ilin noyab-

rına 2,5 milyon dollar vəsait ayırdı”, - ABŞ səfirliyindən deyiblər. Qeyd edək ki, Ağdam rayonunun Yusifcanlı kəndinin iki dinc sakinini mina partlayışı nəticəsində həlak olub. 1999-cu il təvəllüdlü Həsənov İsrail İbrahim oğlu, 1987-ci il təvəllüdlü Həsənov Amid Hüseyn oğlu heyvan otararkən minaya düşüblər.

Ermənistan XİN-in bəyanatı Azərbaycana qarşı törədilən təxribatları ört-basdır etmək cəhdidir

Martin 16-da Ankarada Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçılarından Fövqəladə Zirvə görüşündə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin çıxışına istinadən Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyinin növbəti dəfə yalan və iftira dolu bəyanatı Ermənistanın 30 ilə yaxın bir dövrdə həyata keçirdiyi işğal siyasətini, habelə hazırkı postmünafişə dövründə Azərbaycana və azərbaycanlılara qarşı törətdiyi və gələcəkdə törədə biləcəyi təxribatları ört-basdır etmək məqsədi daşıyır.

Bu fikirlər Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsinin rəhbəri Bəyanat Hacıadə Ermənistan XİN-in bəyanatına cavabında yer alıb.

A.Hacıadə bildirib ki, Ermənistan tərəfindən 30 illik işğal dövründə yüzlərlə şəhər və kəndimiz, tarixi və dini abidələrin Ermənistan tərəfindən məqsədlə şəkildə dağıdılması; təbii sərvətlərimizin talanması; 4 mine yaxın vətəndaşımızın itkin düşməsi və kütləvi mezarlıqların aşkarlanması; Ermənistanın mina təhdidlərini davam etdirməsi; ərazi bütövlüyü və suverenliyi, eləcə də üçtərəfli Bəyanat çərçivəsində öhdəliklərə zidd olaraq Azər-

baycan ərazilərindən erməni silahlı qüvvələrini tam olaraq çıxarmaması; Zəngəzur dəhlizinin açılmasına maneçilik törətməsi; indiki Ermənistan ərazisindən azərbaycanlı əhaliyə qarşı etnik təmizləmə həyata keçirilməsi faktlarının və Qərbi Azərbaycan İcmasının və bölgədəki sülhə və sabitlikə qaytması tələbinin Ermənistanla qarşı “ərazi iddiası” və “təcavüzə hazırlıq” kimi qələmə verilməsi tamamilə əsassızdır.

Eynilə həm sovet Ermənistanı dövründə, həm də 1990-cı illərdən bəri Ermənistan ərazisindəki minlərlə Azərbaycan toponimlərinin məqsədyönlü şəkildə dəyişən, Ermənistan ərazisindən Azərbaycan izlərini pozan, tarixi abidələri dağıdan, bununla Azərbaycanın tarixi torpaqlarını erməniləşdirən Ermənistan tərəfinin Azərbaycanın “Qərbi Azərbaycan İcması” ifadəsindən istifadə etməsini beynəlxalq hüquq pozuntusu kimi təqdim etməsi riyakarlıqdır.

Əhaliyə qarşı etnik təmizləmə həyata keçirilməsi faktlarının və Qərbi Azərbaycan İcmasının və bölgədəki sülhə və sabitlikə qaytması tələbinin Ermənistanla qarşı “ərazi iddiası” və “təcavüzə hazırlıq” kimi qələmə verilməsi tamamilə əsassızdır.

Eynilə həm sovet Ermənistanı dövründə, həm də 1990-cı illərdən bəri Ermənistan ərazisindəki minlərlə Azərbaycan toponimlərinin məqsədyönlü şəkildə dəyişən, Ermənistan ərazisindən Azərbaycan izlərini pozan, tarixi abidələri dağıdan, bununla Azərbaycanın tarixi torpaqlarını erməniləşdirən Ermənistan tərəfinin Azərbaycanın “Qərbi Azərbaycan İcması” ifadəsindən istifadə etməsini beynəlxalq hüquq pozuntusu kimi təqdim etməsi riyakarlıqdır.

Otuz ilə yaxın işğal dövründə 9 şəhər və yüzlərlə kəndi talan edən, 1 milyona yaxın azərbaycanlıya qarşı etnik təmizləmə həyata keçirən, onları öz evlərinə qayıtmaq hüququndan məhrum edən Ermənistanın, Azərbaycanın öz doğma torpaqlarını azad etməsindən və bu əraziləri bəpə etməsindən sonra məcburi köçkünlərin və qaçqınların hüquqlarından bəhs etməyə mənəvi haqqı yoxdur.

Qeyd olunub ki, Azərbaycan öz ərazisində yaşayan erməni sakinlərinin reinteqrasiyası istiqamətində artıq addımlar atmaqdadır. Azərbaycan erməni sakinlərlə dialoq aparır və xoşniyyətli addım kimi bu çərçivədə növbəti görüşün Bakıda keçirilməsini təklif edib. Ermənistan tərəfi isə bunun əksinə, Qərbi Azərbaycan İcmasının dialoq təklifi tamamilə rədd edib. Bu isə Ermənistanın bölgədə sülh və sabitlikdə maraqlı olmadığını və ikitərəfli siyasət aparmasından gəstəricisidir.

Vurğulanıb ki, Azərbaycan tərəfi Ermənistanın hər bir təxribatına qarşı beynəlxalq hüquq çərçivəsində bütün zəruri addımları atacaq.

Prezident İlham Əliyevin Ankara mesajları – Qarabağ və Zəngəzur həqiqətləri

(əvvəl 1-ci səhifədə)

Deməli, Azərbaycanın öz torpaqlarını təcavüzdən qurtarması fonunda Ermənistanla və dünya erməniliyinə vurduğu sarsıdıcı zərbə, ümumiyyətlə, türk dünyasına xidmətdir, onu gələcəkdə üzleşə biləcəyi bələlardan siğortalamaqdır. Axı, ölkəmizin qarşılaşdığı işğalın miqyası son dərəcə böyükdür. Azərbaycan Prezidenti çıxışında bu böyüklüyün yaratdığı faciəvi cəhətlərə kifayət qədər obrazlı şəkildə aydınlıq gətirdi. Söhbət “Qafqazın Xirosiması” obrazından gedir: “Əziz dostlar, 30 illik işğal dövründə yüzlərlə şəhər və kəndimiz, tarixi və dini abidələr, qəbiristanlıqlar Ermənistan tərəfindən məqsədli şəkildə dağıdılmışdır. Yerlə-yeksan edilən Ağdam şəhərini xarici ekspertlər “Qafqazın Xirosiması” adlandırırlar. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə 67 məsciddən 65-i ermənilər tərəfindən dağıdılıb, qalan ikisindən isə donuz və inək tövləsi kimi istifadə edilib”.

İşğal dövründə təbii sərvətlərimizin talan edildiyini, ətraf mühitə ciddi ziyan vurulduğunu diqqətə çatdıran dövlətimizin başçısı, habelə, Birinci Qarabağ müharibəsi nəticəsində 4 minə yaxın vətəndaşımızın itkin düşdüyünü xatırladı. Ölkəmizin lideri həmin şəxslərin, demək olar ki, hamısının igoşəçələre məruz qalaraq, qətlə yetirildiyini bildirərək, diqqəti işğaldan azad edilmiş bölgələrimizdə kütləvi məzarlıqların aşkara çıxarılmasına yönəldir və Ermənistanın hələ də azərbaycanlı itkinlərin taleyi barədə məlumat verməsinə ictimai qınaq formalaşdırır. Heç şübhəsiz, Prezident İlham Əliyev, mövcud məqamdan söz açmaqla, erməni millətçiliyinin yuxarıda qeyd etdiyimiz türk milli kimliyinə təcavüz məntiqini qabardır. Təsəvvür edin, dünya birliyi belə anti-humanist yanaşmaya zəruri hüquqi qiymət verməkdə acizlik göstərir ki, bu isə ümumilikdə bəşəriyyət üçün qorxunc prezedentdir.

Bəli, bəşəri cinayətləri törədənlər cəzasız qalırsa, deməli, insanlıq təhlükədedir. Ona görə də TDT özünün gələcək fəaliyyət platformasında sivil dəyərləri təhdid meyillərinə qarşı mənəvi immunitet formalaşdırmalı və bu immunitədən irəli gələn məqamları beynəlxalq ictimaiyyətə ardıcıl şəkildə çatdırmalıdır. Onu da nəzərə alaıq ki, türk xalqları arasında milli kimliyinə, soykürünə təcavüz olunan yalnız azərbaycanlılar deyil...

Prezidentin çıxışında diqqət yetirdiyi başlıca məqamlardan biri də Ermənistanın işğalına görə Azərbaycanın dünyada minə ilə ən çox çirkəndirilmiş ölkələr arasında yer almasıdır. Türk dünyasının aparıcı ölkəsinin belə bir problemə üzleşməsi, əslində, global kontekstdə qiymətləndirilməli hadisədir. Dövlətimizin başçısının da bildirdiyi kimi, İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra, yeni 2020-ci ilin noyabr ayından bəri 300-ə yaxın azərbaycanlı minə partlayışı nəticəsində həlak olmuş və ya ağır yaralanmışdır. Buna türk dünyası biganə qalmamalı, Ermənistanın dünya miqyasında ifşası istiqamətində səylərini inkişaf, tərəqqi hədəflərinin qarşısını kəsmək potensialını daşıyan kifayət qədər böyük mənfi təmayüldür.

Ermənistan yola gəlmir və Prezidentin müttəfiqlik çağırışı

Bəli, Ermənistan düz yola gəlmək istəmir. Ölkə 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli Bəyanatla üzərinə götürdüyü öhdəlikləri yerinə yetirməkdən boyun qaçırr, sülh danışıqlarını manipulyasiya

ya predmetinə çevirir, Cənubi Qafqaz coğrafiyasında yeni reallıqlar yaratmağa cəhd göstərməklə, Azərbaycanın 44 günlük müharibə ilə formalaşdırdığı və bütövlükdə, Türk dünyası üçün müstəsna əhəmiyyət daşıyan status-kvoya, bir növ, meydan oxumaq yolunu tutur.

Prezident İlham Əliyev əbəs yerə 2022-ci ilin Praqa və Soçi danışıqlarını yada salmır. Ermənistan hakimiyyəti həmin görüşlərdə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tanıyırdı. Buna baxmayaraq, hələ də ölkəmizin ərazisində Ermənistan qoşunları, qeyri-qanuni erməni hərbi birləşmələri, habelə, müxtəlif kriminal ünsürlər qalmaqdadır. Onların sayının 10 min olduğuna dair kifayət qədər səhih məlumatlar var. Nəzərə alsaq ki, qeyd edilmiş say az deyil, deməli, İrəvan bölgədə yeni müharibə ab-havası yaratmaqdadır. Üstəlik, belə bir perspektivin gözənilidiyini söyləmək üçün digər məqamlar da var.

Ermənistan hakimiyyətinin məqsədi Cənubi Qafqazı global konfrontasiyalar meydanına çevirmək və yaranacaq qarışıqlıq mühitindən 44 günlük müharibə ilə itirdiyi mövqelərini bərpa etməyə cəhd göstərməkdir. Buna görə cənab İlham Əliyev bildirir ki, “Ermənistan 2020-ci il noyabrın 10-da imzalanmış Bəyanatı kobudcasına pozur və buna görə məsuliyyət daşmalıdır”. Bunun vurğulanması isə ölkəmizin səbrinin hədudsuz olmadığının yüksək və nüfuzlu tribunadan bəyan edilməsidir.

TDT türk dünyasının nəhəng platformasıdır və orada səslənmiş, ifadə olunmuş hər bir fikrin realılıqla dərin fikrasiyası mütləqdir. Mövcud platformadan Ermənistanın məsuliyyət daşımali olduğu bəyan edilirsə, deməli, bu baş verəcəkdir və bunun baş verəcəyi təqdirdə TDT-yə daxil olan dövlətlər də özünün mənəvi dəstəyini göstərməli, haqq işimizə öz töhfələrini verməlidirlər. Məsələn, Türkiyə kimi. Prezident İlham Əliyevin Türkiyə dövlətinin və xalqının 44 günlük müharibə zamanı Azərbaycana göstərdiyi mənəvi dəstəyi vurğulanması o demək idi ki, eyni qətiyyəti digər türk dövlətləri də nümayiş etdirməlidirlər. Əlbəttə, söhbət yalnız Azərbaycana dəstək göstərilməsindən getmir, ümumən, türk dövlətləri bir-birinin haqq işində fəal olmalı, müttəfiq, tərəfdaş, əsl dost və qardaş kimi davranmalıdırlar. Ortada Azərbaycan və Türkiyənin təmsalında bu davranışın mükəmməl modeli, gerçək nümunəsi var.

Dövlətimizin başçısı da çıxışında həmin modeli və nümunəni xatırladı:

“Cümhurbaşqanı Rəcəb Tayyib Ərdoğanın 2020-ci ildə İkinci Qarabağ müharibəsində ilk saatlardan başlayaraq son günə qədər Azərbaycana göstərdiyi siyasi və mənəvi dəstək bizə əlavə güc verdi.

Eyni zamanda, 44 günlük müharibə dövründə bütün Türkiyə xalqı Azərbaycanın yanında idi. Müharibə zamanı və tarixi Zəfərimizdən sonra Türkiyədən minlərlə dəstək və təbrik mesajları gəlmişdir.

2021-ci ilin iyun ayında Qarabağın tacı olan Şuşa şəhərində Türkiyə ilə Azərbaycan arasında Şuşa Bəyannaməsi imzalanmışdır və bizim əlaqələrimiz rəsmən müttəfiqlik səviyyəsinə qaldırılmışdır”.

Erməni ədavəti, türk dünyasının coğrafi və mənəvi birliyi zərurəti

Azərbaycan Prezidenti Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçılarıının Fövqəladə Zirvə görüşündəki çıxışında Ermənistanın həm də Zəngəzur dəhlizinin açılması öhdəliyindən yayındığını bildirdi. Məlumdur ki, 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli Bəyanatda İrəvanın Azərbaycanın qərb rayonları ilə Naxçıvanı birləşdirən yolun açılmasına dair öhdəliyi nəzərdə tutulurdu.

Dövlətimizin başçısı isə yerli televiziya kanallarına müsahibəsində Zəngəzur dəhlizi terminini global leksikona gətirdiyini bildirmişdi. Bu, o demək idi ki, Azərbaycan Ermənistanın üçtərəfli Bəyanata əsasən açılmasını özünə götürdüyü yolu Zəngəzur dəhlizi adlandırır. Bu cür adlandırılma isə böyük anlam var.

“Hörmətli həmkarlar, Türk dünyası türk dövlətlərinin hüduqları ilə məhdudlaşmır. Türk dünyası daha böyük coğrafiyanı əhatə edir”, – deyən Prezident İlham Əliyev tarixə ekskurs edərək Qərbi Zəngəzurun 1920-ci ilin noyabr ayında sovet hökumətinin qərarı ilə Azərbaycandan ayrılıb Ermənistanla verilməsindən söz açıb və bunu Türk dünyasının coğrafi cəhətdən ayrılmasına səbəb olan hadisə kimi səciyyələndirir. Üstəlik, 1991-ci ilə qədər bütün azərbaycanlıların indiki Ermənistan ərazisindən zorla qovulması amilinə də nəzər salmalıyıq.

Deməli, erməni millətçiliyinin əli ilə türk dünyasının bir-birindən ayrılmasına xidmət edən mənfur siyasət həyata keçirilib. Həm də elə buna görə dövlətimizin

başçısı bəyan edir: “Ermənistan Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə olduğu kimi, indiki Ermənistan ərazisində, yeni, Qərbi Azərbaycanda da mədəni irsimizi, məscidləri, tarixi abidələrimizi dağıtmışdır. Azərbaycan ictimaiyyəti dəfələrlə UNESCO-ya indiki Ermənistanla Azərbaycan xalqının mədəni irsinin monitorinq edilməsi məqsədilə bu ölkəyə faktaraşdırıcı missiyanın göndərilməsi xahişi ilə müraciət etmişdir və UNESCO-dan müsbət cavab gözləyir”.

Türkün yurduna qayıdı – Türk dünyası və Qərbi Azərbaycan məsələsi

Bütün bunlara baxmayaraq, 44 günlük müharibədən sonra Cənubi Qafqazda yeni siyasi reallıqlar formalaşdırmağa müvəffəq olmuş Azərbaycan, sahibləndiyi üstünlüyünü, bütövlükdə, türk dünyası kontekstinə daşımaqda, bu böyük məkanın coğrafi və mənəvi baxımdan birləşməsində ısrarlıdır. Zəngəzur dəhlizini reallaşdırmaq istəyi bu əzmin siyasi və iqtisadi tərəfini təşkil edirsə, Qərbi Azərbaycana qayıdış onun son dərəcə böyük mənəvi doktrinasıdır.

“Qərbi Azərbaycanda etnik təmizləməyə məruz qalan həmvətənlərimiz indi Qərbi Azərbaycan lımasında birləşsəblər. Onlar tarixi torpaqlara sülh yolu ilə qayıdışı qarşılarına məqsəd qoyublar. Qərbi Azərbaycan lımasının hazırladığı Qayıdış Konsepsiyasına əsasən, indiki Ermənistan ərazisindən zorla deportasiya olunmuş azərbaycanlıların öz yurdlarına qayıdışı üçün müvafiq verifikasiya və zəmanət mexanizmi olan və hüquqi baxımdan məcburi olan beynəlxalq razılaşma əldə edilməlidir”, –deyən ölkə başçımız bildirir ki, Azərbaycan dövləti Qarabağda yaşayan erməni sakinlərin fərdi hüquq və təhlükəsizliyini təmin edəcəyi kimi, Ermənistan da qarşılıqlı prinsipi əsasında Qərbi azərbaycanlıların hüquq və təhlükəsizliyini təmin etməlidir.

Dövlətimizin başçısının çıxışında dünyada yaşayan azərbaycanlıların sayının 50 milyondan çox olduğunu bəyan etməsinin isə xüsusi mənəvi anlamı var. Çünki azərbaycanlıların həmrəyliyi, eyni zamanda, türk dünyasının birliyi və vəhdət rəhnidir. Onu da yada salaıq ki, həmrəyliyimizin İran ərazisində yaşayan soydaşlarımızın təmsalında Cənub mövzusu da aktualdır.

Türk dünyasının töhfəsi, birlik və həmrəylik nümayişi

Bəli, Türk dünyası Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun erməni işğalından azad olunmasından sonra Azərbaycanın bu ərazilərdə genişmiqyaslı yenidənqurma işləri aparmasına öz töhfəsini verməkdir. Ölkəmizin Prezidenti çıxışında bu məqama da kifayət qədər detallı şəkildə nəzər saldı. Dövlətimizin başçısı yenidənqurma prosesində Türkiyə şirkətlərinin bir çox infrastruktur layihələrində fəal iştirakını vurğulamaqla yanaşı, “əziz qardaşım Rəcəb Tayyib Ərdoğan azad edilmiş torpaqlara üç dəfə səfər edib, Şuşa, Füzuli, Zəngilan və Cəbrayıl gəlib” –dedi və qardaş Türkiyənin azərbaycanlıların öz doğma yurdlarına böyük qaydışına misilsiz mənəvi və iqtisadi dəstəyindən söz açdı.

İşğaldan azad edilmiş Füzuli rayonunda Özbəkistan tərəfindən tikilən məktəbə və Qazaxıstanın inşasını gerçəkləşdirdiyi yaradıcılıq mərkəzinə görə, hər iki ölkənin dövlət başçılarına minnətdarlığını ifadə edən cənab İlham Əliyev yeni yaradılmış Azərbaycan–Özbəkistan İnvestisiya Fondu və Azərbaycan–Qırğız İnkişaf Fondunun da nəinki ölkəmizə, bütövlükdə, Türk dünyasına dəstək mahiyyəti daşımaq potensialı barədə düşünmək üçün əsaslar yaratdığını vurğuladı.

Ankara bəyan etdi...

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin martın 16-da Ankarada keçirilmiş Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçılarıının Fövqəladə Zirvə görüşündəki çıxışı, ən əsası, belə bir görüşün təşkilinin bilavasitə təşəbbüskarı olması onun parlaq düşüncəsinin, türk dünyasının birləşməsinə və möhkəmlənməsinə verdiyi misilsiz dəyərini böyük təcəssümdür.

Zirvə görüşündəki fəvqəladəliyi Türkiyədə baş vermiş zəlzələ şərtləndirirdi. Böyük faciələrin sarsıntılar yaratmaq təbiətilə ilə yanaşı, insanları, xalqları, toplumları birləşdirmək mahiyyəti də var. Azərbaycan Prezidentinin çıxışındakı motivlər, məhz, bu birliyin konseptual tərəflərinin mükəmməl bəyanı idi. Əminlik ki, Ankarə bəyannaməsi ilə rəsmiləşmiş bu bəyanətmə TDT-ni daha nüfuzlu quruma, dünyanın Türk dünyası ilə gerçək anlamda hesablaşdığı platformaya çevirəcəkdir.

Ə.CAHANGİROĞLU, “Xalq qəzeti”

Mülki Müdafiə Mexanizminin yaradılması türk dövlətləri arasında əməkdaşlığı gücləndirəcək

Türk Dövlətləri Təşkilatı Dövlət Başçılarıının (TDT) martın 16-da Ankarada keçirilmiş Fövqəladə Zirvə görüşündə qardaş ölkələrin gələcək fəaliyyəti və işbirliyi ilə bağlı mühüm qərarlar qəbul edilib. Müzakirə olunmuş belə mühüm məsələlərdən biri də təşkilatın Mülki Müdafiə Mexanizminin yaradılması və bununla bağlı sazişin imzalanması barədə qərara gəlinməsidir. Bu barədə Türk Dövlətləri Təşkilatının Fövqəladə Zirvə görüşünün Ankara bəyannaməsində bildirilir.

Bəyannamədə türk dövlətlərinin gələcək perspektivləri ilə bağlı olan “Türk Dünyasına Baxış 2040” sənədinə uyğun addımların atılmasına – TDT regionunda və ümumiyyətlə, dünyada təbii fəlakətlərin qarşısının alınması, onlara cavab verilməsi və nəticələrinin aradan qaldırılması üçün ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlığın və koordinasiyanın zəruriliyinə diqqət yetirilir. Məsələ bundadır ki, bu istiqamətdə atılmalı olan addımlardan biri də məhz Mülki Müdafiə Mexanizminin yaradılmasıdır ki, bununla bağlı 2021-ci

ildə TDT-nin 8-ci Zirvə görüşündə qəbul olunmuş bəyannamənin 51-ci bəndində xatırladılır. Bir qədər sonra, 2022-ci il dekabrın 21-də isə Ankarada AFAD-da təşkilatə üzv ölkələrin Fəlakət və Fövqəladə Halların İdarəedilməsi üzrə nazirlərin görüşü keçirilib və burada müəyyən nəticələrə gəlinib.

Nəhayət, bu il martın 6-da Türkiyədə baş vermiş dağıdıcı zəlzələlərdən sonra bu məsələ daha böyük aktuallıq kəsb edib. Ankarada keçirilmiş TDT 9-cu Zirvə görüşündə baş verə biləcək müm-

kün fəlakət və fəvqəladə hallar zamanı ehtiyatların səmərəli, əlaqələndirilmiş və vaxtında həll edilməsi üçün təşkilatə üzv dövlətlərin fəlakətlərin idarə edilməsi üzrə milli qurumları arasında əməkdaşlığı gücləndirmək barədə razılığa gəlinib. Bu xüsusda TDT Mülki Müdafiə Mexanizminin yaradılması haqqında Sazişin təşkilatın Qazaxıstanda keçiriləcək növbəti, 10-cu Zirvə görüşündəki imzalanması barədə müvafiq qurumlara tapşırıq verilib.

TDT Zirvə görüşünün nəticələrinə dair mətbuat konfransı keçirmiş Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan da belə bir təsisatın yaradılmasını vacib hesab etdiyini, bu mexanizmin TDT ölkələrinin müvafiq qurumları arasında əməkdaşlığı daha da gücləndirəcəyini bildirib.

Ərdoğan, eyni zamanda, təşkilatə üzv olan ölkələrin Türkiyədəki zəlzələlərin nəticələrini aradan qaldırmaqda böyük dəstək verdiklərini qeyd edib.

O, Türkiyədə baş vermiş zəlzələlərdən sonra “Fəlakət - Fövqəladə halların idarə edilməsi və humanitar yardım” mövzusunda Fövqəladə Zirvə görüşünün keçirilməsi təşəbbüsünə görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarlığını da ifadə edib: “Zirvə görüşünün keçirilməsi çağırışı ilə çıxış edən cənab Azərbaycanın Prezidenti cənab İlham Əliyevə şəxsən öz adımdan və millətim adından təşəkkürlərini bildirirəm”.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan görüşdə Türk İnvestisiya Fondunun yaradılmasına dair qərarı xüsusi qeyd edib. Onun sözlərinə görə, Xəzər hövzəsində Türk dünyası ölkələri ilə neft, təbii qaz və elektrik enerjisi sahələrində irimiqyaslı layihələr də birlikdə və uğurla həyata keçirilir: “Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri 16 ildir Azərbaycan, Türkmənistan və Qazaxıstan neftini dünya bazarlarına fasiləsiz çatdırır. Onurğa sütununu TANAP-ın təşkil etdiyi Cənub Qaz Dəhlizi sayəsində

türk dövlətləri Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında mühüm rol oynayırırlar”.

Türkiyə zəlzələsi bir tərəfdən ölkə üçün böyük dağıntı və insan itkisi ilə nəticələnsə də, digər tərəfdən, türk dövlətlərinin birlik və həmrəyliyinin gücünü nümayiş etdirdi. Azərbaycan da, Mərkəzi Asiyadakı türk dövlətləri də, elə Avropanın mərkəzindəki Macarıstan da Türkiyəyə hərtərəfli qardaş köməyini göstərdi. Nəzərdə tutulan Mülki Müdafiə Mexanizminin yaradılması isə gələcəkdə bu cür fəlakət hallarının qarşısının alınmasında və nəticələrinin aradan qaldırılmasında daha çevik hərəkət etməyə imkan verəcək. İnənırıq ki, TDT 9-cu Zirvə görüşündə bu istiqamətdə qəbul edilmiş qərarlar və verilmiş tapşırıqlar tezliklə öz həllini tapacaq və qardaş ölkələrimiz arasında əməkdaşlığı daha da gücləndirəcək.

P.ƏMİRANOV, “Xalq qəzeti”

Azərbaycanın bütün addımları legitim və ədalətlidir

Biz bundan sonra da həmin ənənəni davam etdirəcəyik

1992-ci ildə münəqişə yarandıqdan sonra ATƏT Minsk qrupunu təsis etdi. Lakin əfsuslar olsun ki, 28 il ərzində Minsk qrupu hər hansı nəticəyə nail olmadı... Onlar bu münəqişəni daimi dondurmaq istəyirdilər. Lakin biz bununla razılaşmadıq. Biz özünümüdafiə hüququmuzdan, BMT-nin Xartiyasından, xüsusən də onun 51-ci maddəsindən istifadə edərək düzgün olanı etdik. Biz öz ərazilərimizi güc tətbiq etməklə azad etdik. Bu, bizim legitim hüququmuz idi.

(Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin X Qlobal Bakı Forumundakı çıxışından.)

Başqa bir misal. Dövlət başçımız ötən il noyabrın 11-də Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə görüşündəki çıxışında demişdi ki, Türk dünyası təkcə müstəqil türk dövlətlərindən ibarət deyil, onun coğrafi sərhədləri daha genişdir: "Hesab edirəm ki, Türk Dövlətləri Təşkilatının üzvləri olan ölkələrdən kənarda yaşayan soydaşlarımızın hüquqlarının, təhlükəsizliyinin, milli kimliyinin qorunması, onların assimilyasiyaya uğramaması kimi məsələləri artıq təşkilat çərçivəsində daimi əsasda diqqətdə saxlamağın vaxtı gəlib çatmışdır... Əfsuslar olsun ki, Azərbaycan dövlətinin hüddüdlərindən kənarda yaşayan 40 milyon azərbaycanlının əksəriyyəti bu imkanlardan məhrumdur".

Nəinki dünya azərbaycanlılarının, hətta bütün türkdilli xalqların aparıcı simalarının fikrinə, Azərbaycan Prezidentinin həmin bəyanatı təkcə legitim deyil, həm də günün tələbi, zamanın çağırışıdır. Çünki türk dövlətlərindən kənarda yaşayan soydaşlarımızın öz ana dilində təhsil almaları daim hər birimizin gündəliyində olmalıdır. Dövlət başçımızın fikrinə, bu istiqamətdə lazımi addımlar atılmalıdır və müvafiq işlər aparılır.

Siyasətçi, tarixçi, politoloq və digər mütəxəssislər belə düşünürlər ki, Azərbaycan Prezidentinin ötən ilin son haftəsində səsləndirdiyi daha bir bəyanat da dünya azərbaycanlılarını və türk dünyasını kifayət qədər məmnun etmişdi. Belə ki, cənab Prezident Qərbi Azərbaycanı olan bir qrup ziyalı ilə görüşdə demişdi ki, Qarabağ münəqişəsi həll olunandan sonra indi bizim gündəliyimizdə duran əsas məsələ digər tarixi torpaqlarımıza da qaytmadır: "Əlbəttə, Qarabağ münəqişəsi həll olunmayana qədər bu haqda danışmaq belə də tez idi. Ancaq, mənə bu gün biz vaxt itirməməliyik. Qayıdış Konsepsiyası hazırlanmalıdır. Yəni də bu, necə deyirlər, sülhsevər konsepsiya olmalıdır. Biz bütün beynəlxalq konvensiyalarda bizə məqbul olan müddəaları götürüb bunun əsasında öz hüququmuzu tələb etməliyik. Qayıdış Konsepsiyası olmalıdır."

Onu da vurğulayaq ki, Azərbaycan dövlətinin atdığı bütün addımlar legitim və ədalətli olduğu kimi, bundan sonrakı da məhz həmin səviyyədə, obyektivlik çərçivəsində, ədalət prinsipləri əsasında olacaq. Bu addımların Ermənistanı, İrana və ya hansısa bədxahımıza qarşı atılacağından asılı olmayaraq, bütün bəşəri dəyərlər qorunacaq, beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsas götürüləcək. Eynilə 44 günlük İkinci Qarabağ müharibəsində olduğu kimi.

İttifaq MİRZƏBƏYLİ,
"Xalq qəzeti"

Bəri başdan qeyd etmək ki, legitimlik ifadəsi artıq iki ərşdən çoxdur ki, dövlətçilik və idarəetmə mütəxəssislərinin leksikonunda işlədilir. Son zamanlar siyasətçi və hüquqşünaslar bu termindən çox istifadə etsələr də, əslində, legitimlik siyasi və ya hüquqi deyil, məhz sosial prosesdir. Ona görə də, bu termin lokal mənada xalqın, ölkə əhalisinin böyük əksəriyyətinin dəstəklədiyi hakimiyyətə, siyasətə və ya atılan addımlara, geniş mənada isə beynəlxalq aləmin dəstəklədiyi proseslərə şamil edilir. Yeni Azərbaycan dövlətinin də, siyasətimizin də, xalqın və milli dövlətçiliyin mənafeyi naminə atdığımız addımların da legitimliyi göz qabağındadır. Buna heç kəsə zərər qədər də şübhəsi ola bilməz.

Dövlət başçımız bu məsələni Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə martın 9-da "Dünya bu gün: Çağırışlar və ümidlər" mövzusunda X Qlobal Bakı Forumunun açılış mərasimindəki çıxışında xüsusilə qabartdı. Cənab Prezident Azərbaycan dövlətinin son bir neçə ildə atdığı addımları xarakterizə edərkən xatırladı ki, Ermənistan azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə siyasəti aparıb, onları Qarabağdan sürgün salıb və bir milyon azərbaycanlıya əzab-əziyyət verib.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası münəqişəni dinc yola həll etmək və erməni qoşunlarının Azərbaycan ərazilərindən dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən müvafiq qətnamələr qəbul etsə də, həmin sənədləri icra etmək üçün Ermənistanı inandırmaq cəhdlərimizə baxmayaraq, rəsmi İrəvan, sadəcə, BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə məhəl qoymadı və beynəlxalq hüquqa, dünya ictimaiyyətinə hörmətsizlik etdi. Yəni, bu işğalçı ölkənin son on illərdəki siyasi fəaliyyəti birmənalı olaraq, qeyri-legitimdir. Çox təəssüf ki, beynəlxalq aləmdə davam edən ikili standartlar siyasəti və bezi siyasi dairələrin maddi maraqlar müqabilində riyakarlıq etməsi nəticəsində həmin mötəbər beynəlxalq qurumun sənədləri icra olunmamış qalırdı.

Bu isə o demək idi ki, ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi, işğal və etnik təmizləmə prosesləri zamanı yurd-yuvasından didərgin salınmış əhəlinizin hüquqlarının

bərpası, düşmən tapdığı altındakı ərazilərimizin – barbarlıq, talan və qarətə məruz qalmış şəhər və kəndlərimizin əsarətdən qurtarılması Azərbaycanın legitim hüququ müstəvidə özünə yer almışdı. Prezident İlham Əliyev bu addımları atmadən əvvəl – belkə də on ildən çox müddətdə – dünya ictimaiyyətinə xatırladırdı ki, beynəlxalq təşkilatlar bu problemi sülh yolu ilə həll edə bilmir, Azərbaycan dövləti, xalqımız və ordumuz həmin vəzifənin öhdəsindən gəlməyə qadirdir və gələcək. Bu, belə də oldu.

Ekspertlərin fikrinə, Azərbaycan dövlətinin təkcə 44 günlük İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı nümayiş etdirdiyi qətiyyət və prinsiplilik deyil, ümumiyyətlə, son onilliklərdə atdığı bütün addımlar legitimdir, ədalətli və beynəlxalq hüququn təməl prinsiplərinə əsaslanır. Türkiyə mətbuatının yazdığına görə, Prezident İlham Əliyevin "Zəngəzur dəhlizinin açılması mütləq olmalıdır, Ermənistan bunu istəsə də, istəməsə də. Biz ortaya güclü iradə qoymuşuq, bütün işlər plan üzrə gedir. Bizim tələbimiz əsaslıdır və ədalətli. Azərbaycanın əsas hissəsi ilə onun ayrılmaz hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə bizim bağlantımlı olmalıdır və olacaqdır," – deməsi təsadüfi deyil. Çünki bu layihənin icrasını İran və Ermənistandan başqa bütün dövlətlər dəstəkləyirlər. Yəni bu layihə beynəlxalq səviyyədə legitimdir.

EKOAKSIYANIN GÜNDƏLİYİ

Laçın–Xankəndi yolunda sərhəd-buraxılış məntəqəsi yaradılması zəruridir

Azərbaycan dafələrə bəyan edib ki, Laçın–Xankəndi yolundan istifadə qanuni və şəffaf olmalıdır. Burada sui-istifadə hallarına yol verilməməlidir. Bu məqsədlə Azərbaycan hökuməti Laçın yolunun başlanğıcında sərhəd-buraxılış keçid məntəqəsi yaradılması barədə təkliflərə çıxış edib. Bu təkliflər Azərbaycanla Ermənistan arasında normallaşma prosesi çərçivəsində Laçın yolu üzrə şəffaf mexanizmə və etimad quruculuğu tədbiri kimi beynəlxalq tərəfdaşlar tərəfindən də müsbət qarşılanıb. Lakin Ermənistanın pozucu hərəkətləri Laçın yolunda şəffafıqda maraqlı olmadığını və sui-istifadə hallarını davam etdirmək niyyətinin göstəricisidir.

Məsələnin həlli yollarından biri kimi Prezident İlham Əliyevin Ermənistan–Azərbaycan şərti sərhədində sərhəd-buraxılış keçid məntəqələrinin qurulması təklifi bu yolda şəffaflığı təmin edə bilər. Hazırkı vəziyyətdə şəffaflığın olmaması ciddi problem və suallar doğurur. Ermənistan manipulyasiyalarla məşğul olmaq, beynəlxalq aləmdə çaşdırıcı məlumatların verilməsi ilə yanlış təəssüv və lazımsız gərginlik yaratmaqda maraqlıdır.

Azərbaycanın Laçın yolunda sərhəd-buraxılış keçid məntəqəsi yaratması tam zərurətdən doğur, vacib işdir. Bununla həmin yoldan Qarabağ ərazisinə silah-sursatın çatdırılmasının qarşısı alınır. Çünki bu gün də ərazidə qeyri-qanuni erməni silahlı birləşmələri var. Nəzarət olmadığı təqdirdə vəziyyətin gətdikcə kritik hal alacağı gözlənilir. Azərbaycanın təklifləri masa üzərindədir, ölkəmiz öz öhdəliklərinə sadıqdır.

Ermənistan bütün vasitələrə əl ataraq regionda vəziyyətin sabitləşməsinə yönəlmiş təşəbbüslərə mane olmağa çalışır. Düşmənin atdığı addımlar, bu ölkənin rəsmi şəxslərinin verdiyi bəyanatlar

göstərir ki, ermənilər sülh sazişinin imzalanmasını mümkün qədər ləngitməkdə maraqlıdır. Azərbaycanın Laçın yolunda şəffaflığın təmin olunması ilə bağlı irəli sürdüyü təkliflərin İrəvan tərəfindən qəbul edilməməsi də məhz bu mövqeyin nəticəsidir.

Erməni tərəfi həyasızcasına aksiyaların Azərbaycanın siyasi hakimiyyəti tərəfindən dəstəkləndiyi, yolun blokada-ya alındığı və bölgədə yaşayan erməni əhalisinin humanitar böhran yaşadığını iddia edir. Reallıq budur ki, qarşı tərəfin səsləndirdiyi iddiaların heç bir əsası yoxdur. Bu aksiya ermənilərin Rusiya sülhməramlı kontingentinin müvəqqəti xidmət apardığı Azərbaycan ərazilərində yerləşən faydalı qazıntı yataqlarının qeyri-qanuni istismarı, sərvətlərimizin talanması, ekologiyaya ziyan vurulması ilə əlaqədar keçirilir. Aksiya iştirakçıları vətəndaş mövqeyi ortaya qoyaraq qeyri-qanuni fəaliyyətlərin dayandırılmasını tələb edirlər. Onların tələbi budur ki, Azərbaycanın müvafiq qurumlarına ermənilərin qeyri-qanuni şəkildə istismar etdikləri faydalı qazıntı yataqlarında monitorinqlər

aparmalarına şərait yaradılmalıdır. Hələlik belə bir imkan yaradılmayıb və buna görə də ekofəallar gecə-gündüz fasilə vermədən aksiyalarını davam etdirirlər.

Digər tərəfdən, üçtərəfli Bəyanatın prinsiplərinə zidd mövqə nümayiş etdirən Ermənistan digər havadarlarını məsələyə qatmaqla danışıqlar prosesindən yayınır. Nikol Paşinyan hökuməti prosesin əvvəlində Azərbaycan-Rusiya gərginliyi yaratmaq üçün cizgilər ortaya qoysa da, Azərbaycan tərəfinin siyasi iradəsi göstərdi ki, əslində, Ermənistan Rusiyadan üz döndərib. KTMT məsələsi, Rusiyanın Ermənistanda yerləşən 102-ci hərbi bazası qarşısındakı mitinqlər, Kremlin əleyhinə çıxışlar açıq göstərir ki, Ermənistan Rusiya ilə əlaqələrinə pozməq niyyətindədir. Bu proses başlayıb. Çünki Rusiya hazırda tarixdə görünməmiş səviyyədə reputasiyasını itirir. Bu isə fərqli Ermənistanın başqa müttəfiqlər xətarışına gətirib çıxarır.

Şuşaya gəlinə... Şəhərdə gün ərzində hava dəyişən keçib, fasilələrlə yağış yağıb. Bütün bunlara baxmayaraq, ekofəallar tələblərində qəti olduqlarını nümayiş etdiriblər. Aksiya ərazisində hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları tərəfindən bütün təhlükəsizlik tədbirləri yüksək səviyyədə təşkil olunub, oradan 80-dək nəqliyyat vasitəsi keçib.

Rizvan FİKRƏTOĞLU,
"Xalq qəzeti"

Siyasi replika

"Ermənistan Dağlıq Qarabağın taleyi ilə bağlı məsuliyyəti üçüncü ölkələrin üzərinə qoymağa çalışır". Bu fikri Rusiyanın Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarova Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın Rusiyanın Qarabağın təhlükəsizliyinin təminatçısı olması ilə bağlı fikirlərinə münasibət bildirərkən dilə gətirib.

Zaxarovanın vicdan dilemması və erməni həyasızlığına cavab

Ermenistan–Rusiya gərginliyinin gözyaşardan sentimentallığı

İlk növbədə, onu deyək ki, N.Paşinyanın anti-Rusiya ritorikasının vacib halqasını təşkil edən Qarabağ məsələsinə, o cümlədən, onun Azərbaycan–Ermənistan problemlərinin nizamlanmasına dair açıqlamaları kifayət qədər təzadlıdır. Bunun üzərində xüsusi dayanmağa ehtiyac duymuruq, çünki Nikolun bir siyasətçi kimi varlığı başdan-ayağa təzad üzərində qurulub. Ancaq Paşinyanın konkret hədəfi var. Bu, şübhəsiz ki, Rusiyadır və o, Rusiyanın Qarabağın təhlükəsizliyinin təminatçısı olduğunu bildirərkən, heç də Moskvani bölgədəki fəaliyyətinə görə təqdir etmək niyyəti güdmür. Əksinə, Qarabağ müstəvisində bütün baş verənlərə görə onu günahlandırmaq məntiqinə söykənir. Hər halda, M. Zaxarova bunu bilməmiş deyil.

Ona görə də Rusiya XİN təmsilçisi özünün ənənəvi brifinqində erməni jurnalistlərin suallarını cavablandırarkən bildirib ki, Kremlin Qarabağla bağlı bütün öhdəlikləri 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli Bəyanatda əksini tapıb, səndə baxmaq və hansı öhdəliklərin olduğunu, hansının olmadığını anlamaq kifayətdir. "Rusiya sülhməramlıları gərginliyin qarşısını almaq və vəziyyəti sabitləşdirmək üçün əllərindən gələni edirlər. Onlar bunu öz məsuliyyət sahələrində edirlər. Təbii ki, bütün tərəflərin hərəkətlərindən və bəyanatlarından da çox şey asılıdır. Hesab edirik ki, bu bəyanatlar konstruktiv olmalı və ümumi faydaya yönəlməlidir".

Şübhəsiz, M.Zaxarova "bütün tərəflər" dedikdə, ilk növbədə Ermənistanı nəzərdə tutur. Diqqət yetirək, hazırkı situasiyada Rusiya sülhməramlıları, faktiki olaraq, Qarabağdakı erməni hərbi birləşmələrinin silah-sursat əldə etmələrinə kömək göstərir, onları torpaqlı, daşlı, tozlu, çinqilli və sair yollardan keçirir, bu sayaq patronajlıq fəaliyyətini yerinə yetirirlər. Çox güman ki, xanım Zaxarova öhdəlik dedikdə, məhz, belə gizli fəaliyyəti nəzərdə tuturdu. Demək, XİN rəsmisinin, erməni hakimiyyətinə qarşı, bir növ, üsyan qaldırmağa haqqı var. Təxminən belə - sizin üçün bu qədər şeylər edirik, amma düz yola gəlmirsiniz, yenə bizdən narazısınız!

Bəli, Paşinyan iqtidarı Cənubi Qafqazı Rusiyasızlaşdırmaq, ən əsası isə onun Ermənistandakı təsirini minimalaşdırmaq üçün bütün vasitələrə əl atır. Ancaq Nikol, eyni zamanda, Kremlin, sülhməramlıların dəstəyinin təmsalında, özünü ermənilərə şirin satmaq jestlərindən, bu jestlərdən irəli gələn "vaxşılıqlardan" da imtina etmir. Məsələn, Qarabağda ki erməni hərbiçisi ilə dolu hərbi avtomobil gedir, onu öndə rus sülhməramlılarının hərbi texnikası müşayiət edir, Paşinyan isə İrəvanda oturub Moskvaya əleyhinə ağzına gələni danışır. Rusiya "zavallı" ermənilər üçün daha nə etməlidir, anlamaq olmur. Sual olunur: Zaxarova əsəbləşməyib, nə etsin?

Xanım Zaxarova əsəbiləşsə də, təminatçısını saxlayaraq deyir ki, Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin bəyanatlarının arxasında bütün razılaşmaların həyata keçirilməsinə yönəlmiş ciddi səylər, titənlik iş dayanır. Yəni, demək istəyir ki, İrəvanda buna qiymət verən yoxdur və "Biz Ermənistan rəhbərliyinin bəyanatlarını Avropa İttifaqının himayəsi altında Praqada keçirilən sammitdə götürülmüş xəttin davamı kimi qiymətləndiririk. Ona görə Ermənistan tərəfinin, Ermənistan rəhbərliyinin Qarabağın taleyi üçün məsuliyyəti üçüncü ölkələrin üzərinə qoymaq cəhdlərini onun vicdanının ixtiyarına buraxırıq".

Bəli, Zaxarova yenə də əsəbiləşdi. Yeri gəlmişkən, onu son vaxtlar ancaq erməni jurnalistləri əsəbiləşdirirlər. Görünür, Qərbpərəst Paşinyanın

nın Rusiyaya diversant göndərmək arzusunun təsəlli meydanı Mariya xanımın brifinq üçün seçdiyi məkandır. Nikolun dezinformasiya işində "mahir" olan, vaxtilə birlikdə mikrafon tutduğu jurnalist dostları Zaxarovanın canını boğazına yığıb desək, yanlışdır. Buna görə, Rusiya XİN rəsmisi vicdan məsələlərinə baş vurur. Əslində, demək istəyir ki, ermənilər vicdan-sızdır. Daha dəqiq ifadə etsək, ona görə vicdansızdırlar ki, Rusiya riskə gedib onlara köməklik göstərir, bunun müqabilində yenə Qərba, daha doğrusu, Avropa İttifaqına üz tuturlar.

Əlbəttə, xanım Zaxarovanın "üçüncü ölkə" məntiqi maraqlıdır. Görəsən, Rusiya özü də üçüncü ölkə deyilmi? Hər halda Mariya xanım belə hesab etmir. Nəinki o, ümumən, rus siyasi istəblişmənti o düşüncədədir ki, Cənubi Qafqaz Rusiyanın daxili məkandır. Bu cür yanaşma ilə, əlbəttə, Al üçüncü tərəfdir. Hərçənd Al rəhbərliyinin bəyanatları da onu deməyə əsas verir ki, qurum özünü üçüncü saymır, özünü Moskva ilə eyni müstəvidə təəvvürə gətirir. Əsaslandırma isə budur ki, Al-yə üzv ölkələrdən regionla qonşu olanlar var...

Daha maraqlısı budur ki, illərdir Moskvadan dolanan, daha dəqiq desək, onun çörəyini yeyən Ermənistan indi Rusiyani, belə söyləmək mümkündür, üçüncü çıxarmaq yoluna baş vurub. Hətta, baş qoyub deyə də bilər. Bu, ilahi ədalətdir, ya nadir bilirik, məsələ ondadır ki, Moskvaya o başı "kəse" bilmir, kəsməkdə acıdır. Nə etmək olar, erməni sevgisi dərin hissdir, Rusiya onun sevdasının səhrinə düşüb. Arada Zaxarova, boş yere, əsəblərini korlayır. Paşinyanın jurnalist dostları isə çox qəddardır, xanımaya qarşı düz eləmir, son dərəcə nəzakətsiz davranırlar.

Düz eləmirlər və sual verirlər ki, Azərbaycan sülhməramlıların məsuliyyəti altında olan ərazilərə nəzarət etmək istəsə, Rusiya Qarabağı müdafiə etməlidirmi? Paho, deyəsən, lap kökündən vurdular. Bu yerdə Zaxarovanın onlara "nankor" deməsi, müxtəlif qarşıqları sıralaması lazımdır, vicdansız adlandırmaq çox yumşaqdır. Belkə də, o, ürayində erməniləri söyür. Ancaq suala verdiyi cavab kifayət qədər diplomatikdir. Beləliklə, Rusiya XİN-in sözcüsü yalnız baş verənləri şərh edə bilmək səlahiyyətində olduğunu bildirir. "Demək ki, belə olsa, necə olacaq, bu, yersizdir, düzgün deyil və indiki halda çox ziyanlıdır. Çünki bu spekulasiyalara, insunasiyalara gətirəcək. Əgər nə isə baş versə, ona reaksiya zərurəti yaranarsa, biz bunu edəcəyik. Modeləşdirmə ilə məşğul olmaq son dərəcə təhlükəlidir", – deyər Zaxarova vurğulayıb.

Sonda bir daha Rusiyanın erməni sevgisinin üzərinə qayıdaq. Ümumiyyətlə, onu deyək ki, hazırda M.Zaxarova, sanki, dağılmış qalada salamat qalmış bürçü xatırladır. Onun ənənəvi brifinqlərdə səsləndirdiyi fikirlərdən bu qənaətə gəlmək mümkündür. Xanım diplomatın baxışlarında, ayrı-ayrı məsələlərə reaksiyalarında Rusiyanın əvvəlki əzəmətinin, böyüklüyünün əlamətləri boylanır. Problem isə ondadır ki, Zaxarova və onun kimilərin nə deməsindən və hansı məsələni necə arəumentləşdirməsindən, əsaslandırmasından asılı olmayaraq, Moskvaya, obrazlı desək, dağılmağa gedir, amma əvvəlki "tərzini" dəyişmir. Ən pisi də elə budur. Onun Ermənistanla münasibətindəki "səni sevacəyəm, sən səvmədən də" məntiqi ortadadır. Belə getmə, Zaxarova, daha doğrusu, salamat qalmış yeganə bürç də hikkəsində dağılıb yerlə-yeksan olacaq.

Ə.RÜSTƏMOV,
"Xalq qəzeti"

Müasir Azərbaycan tarixinin çox ağır və kəşməkeşli dövründə Heydər Əliyev, sanki, bir Tanrı vergisi kimi Vətənin köməyinə yetişdi. 1993-cü ilin iyununda siyasi hakimiyyətə qaydan görkəmli dövlət xadimi düz on il sərasər dinclik bilmədən, bezdim, yorulдум demədən ömrünün hər anını xalqına həsr etdi. Onun fədakar əməyi diletant, vəzifə görməmişlərinə anladtı ki, ölkənin, dövlətin taleyi eksperiment meydanı deyil, idarəetmə çox ciddi elmdir.

Xalqın etimadını doğruldaraq ölkəni uçurumdan qurtarmaq, əhalini ümumi bir amal ətrafında birləşdirərək həmrəyliyə nail olmaq, yeni ictimai-siyasi düzənə uyğun dövlət institutlarını bir-bir qurub möhkəmləndirmək, hökumət strukturlarını ali məqsədə doğru yönəltmək, dirçəliş strategiyasının nəzəri əsaslarını hazırlayıb, darmadağın olmuş iqtisadiyyatı inkişaf relsləri üzərinə keçirtmək, zəruri hüquqi bazanı yaratmaq... və daha neçə-neçə mühüm işləri görmək üçün müdrik şəxsiyyət heyretəamiz əzmli, əzəmətlə, uzaqgörənliklə, sarsılmaz iradə və bacarıqla çalışdı. Sırası dövlət qulluqçusu olaraq bütün bunların şahidi olmaq, böyük quruculuq işlərini yaxından müşahidə edə bilmək imkanı mənim üçün nə qədər şərefli idisə, bir qələm adamı kimi, bir o qədər maraqlı və faydalı idi.

Qeyd etdiyimiz kimi, Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətə qayıtdığı dövəmdə ölkədə vəziyyət son dərəcə qəliz idi. İmperiya asılılığından yeni qurtulmuş gənc müstəqil respublikanın qarşısında yığılıb qalmış saysız-hesabsız ictimai, siyasi, iqtisadi, mədəni, sosial problemlər dağ kimi dururdu. 1988-ci ildən sonra ard-arda "şahlıq quşu"nun gətirdiyi hüdsuz hakimiyyət eyforiyasında təsadüfi idarəedicilərin qoyub getdiyi dağıntılar altında biçərə Vətən ağır-ağır nəfəs alırdı. İctimai-siyasi sahələrdə başpozuqluq, yeni şəraitə uyğunlaşa bilməyən fabrik-zavodlarda istehsalın minimum həddə enməsi, əhalinin sosial qayğıları, işsizliyin tüğyan etməsi, qaçqın və məcburi köçkünlərin problemləri ümumi böhranı daha da dərinləşdirmişdi.

Sovet dövründən qalma nəhəng səxlər, paslı dəzgahlar, dəmir sobalar, kranlar, maşın-mexanizmlər ancaq "metalloma" yarayırdı. Fürsətdən istifadə edən işbazların polad dəmir yolu xətlərini, mis elektrik məfillərini söküb xaricə satmaları da iqtisadi vəziyyətə təsiri göstərirdi. Ən ciddi çətinlik isə əlbəttə, keçmiş "Dağlıq Qarabağ" münaqişəsinin həlli ilə bağlı idi... Bütün bu irimiqyaslı çətinliklərin aradan qaldırılması ilə üzbəüz qalan yeni iqtidar məhz Prezident Heydər Əliyevin müdrik idarəçiliyi sayəsində ölkəni addım-addım uçurum kənarından xilas etdi, öləziyən həyatı dirçəltti.

O ağır günlərdə xalqın və dövlətin min bir qaygısını təkbəşinə Antey qüdrəti ilə öz çiyinlərinə götürən təcrübəli dövlət xadimi eynən 70-80-ci illərdə olduğu kimi, gəcəli-gündüzlü son dərəcə gərgin qrafiklə işləyirdi.

1993-1997-ci illər müstəqilliyimizin qorunması və dövlətçiliyin xilasını baxımından ən ağır dövrlər idi. Dörd bir yandan zəngin Azərbaycanın müstəqilliyini qəbul edə bilməyən xarici qüvvələrin aramsız təsir və təzyiq cəhdlərinin qarşısını almaq heç də asan deyildi. Bunun üçün böyük sərişmə, təcrübə və uzaqgörənlik tələb olunurdu. İctimai-siyasi proseslərlə yanaşı, Prezident ölkənin iqtisadi, maliyyə və təsərrüfat həyatı ilə bağlı işlərə də diqqət ayırırdı. Vəziyyətə şəxsi nəzarət üçün vaxtaşırı Nazirlər Kabinetini, aparatının, nazirlik, komitə və baş idarə rəhbərlərinin iştirakı ilə geniş müşavirələr keçirir, aktual məsələlər ətrafında ciddi müzakirələr aparır, tapşırıq və tövsiyələrini verirdi.

Yeni şərait idarəetmədə də yeni üsullar tələb edirdi. Totalitar hakimiyyətin qapalı idarəçilik sisteminin özünü doğrultmadığını hamıdan yaxşı bilən siyasət qrossmeysteri yeni demokratik iş üslubuna üstünlük verirdi. Və hər kəsdən də demokratik düzənə

DIRÇƏLİŞ STRATEGİYASI

(Publisistik düşüncələr)

uyğun, tam aşkarlıq şəraitində fəaliyyət göstərməyi tələb edirdi. Prezident Aparatının (indiki Administrasiya) böyük iclas zalında keçirdiyi geniş tərkibli müşavirələrdə bütün məsələlər açıq müstəvidə müzakirəyə çıxarıldı. Məlum olurdu ki, əvvəlki dövrlərdən yığılıb qalan problemlərə insan faktoru səbəbindən aralıq yeniləri də əlavə edilir. O müşavirələrdə müzakirəyə həlli vacib mühüm məsələlər çıxarıldı: – Ölkə daxilindəki gərgin ictimai-siyasi vəziyyətin qiymətləndirilməsi; – hökumət aparatında zəruri kadr dəyişikliklərinin aparılması; – səniyəninin durumu, işsizlik və ağır maliyyə-kredit məsələlərinin həlli; – qaçqınlar üçün nəzərdə tutulmuş humanitar yardımlar, onların uçotunda və bölüşdürülməsində rast gəlinən mənfi halların aradan qaldırılması; – investisiya mühitinin gücləndirilməsi; – özəlləşdirmə prosesindəki mürəkkəblər;

– milyardlarla manat dəyərində (o illərdə inflyasiya çox yüksək idi) satılmayan, illərlə anbarlarda yığılıb qalan sənaye və kənd təsərrüfatı məhsullarının aqibəti...

Ölkənin bu vəziyyətində, üstəlik, bəzi işçilərin neqativ hallara yol verməsi Prezident tərəfindən ümumi iclaslarda kəskin tənqid və tənbeh edilir, təqsirkarlar ciddi cəzalandırılırdı. Dövlət başçısını ən çox narahat edən məsələ - özünü doğrultmayan kadrların etimaddan sui-istifadə etmələri idi. Belələrinin əməlləri barədə tam aşkar şəkildə açıqlanan faktlar auditoriyadakı dövlətə və qanuna sadıq kadrlarda təbii heyret və hiddət doğururdu.

Aradan 30 ilə yaxın vaxt keçdiyini və həyatımızın çox irəli getdiyini nəzərə alaraq, o dövrün ağır iqtisadi mənzərəsinə cizmaq və keçmişdən qalma necə miraslara qarşı mübarizə aparıldığı, hansı zəhmətlər bahasına nizam-intizam, qanun-qaydaya, sabitliyə, inkişafa nail olunduğu barədə müəyyən təsəvvür yaratmaq üçün, Prezidentin yanında keçirilən müşavirələrdə adı

ilə, ünvanı ilə səslənən açıq faktlardan bəzilərinə ümumi şəkildə olsa da xatırlatmaq mövzumuzun kontekstində yerinə düşər:

– Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin nəzdindəki şərab zavodlarında hökm sürən əliyirilik halları...

– Rayon neft bazarlarında milyardlarla manat dəyərində oğurluq faktları...

– Ən çox gəliri olan qurumlardan birinin dövlətə yüz milyard manata yaxın borcunun yığılıb qalması...

– Toplanan vergilərin müəyyən faizinin büdcəyə daxil edilməməsi...

– Özəlləşdirmədən gələn vəsaitin bir hissəsinin banklara oturdulmaması...

– Respublikanın bir şəhərində təmir-bərpa işlərinə on milyardlarla manat pul silindiylə halda, müəllimlərə və həkimalərə maaşların verilməməsi...

– Ölkədəki ümumi qıtlıqdan şəxsi mənfəəti üçün rayonların icra hakimiyyəti başçılarının birinin mağazalarda toyuq ətinin 1 kiloqramını 50 min manata yaxın fantastik qiymətə satışı çıxartması...

– Başqa bir rayonun icra başçısının qaçqınlara ayrılan vəsait hesabına 130 milyon manata minik avtomobili alması...

– Ehtiyac olmadığı halda, bir idarə rəhbərinin satış üçün xaricdən Azərbaycana 10 milyon dollarlıq adi içməli su alıb gətirməsi...

– Başqa bir idarə rəhbərinin 100 milyon dollara xaricdən vaxtı keçmiş xarab uşaq yeməkləri alıb gətirməsi... və s. və i.a.

Bəli, ölkənin, xalqın və dövlətin aqibətini deyil, yalnız öz mənafeyini güdən meşşən təbiətli, cahil kəsər hər zaman olub və var. O ağır vəziyyətlərdə heç nəyə məhəl qoymadan belə miskin hallara yol verənlər aşkarlandı. Və global miqyaslı siyasi proseslərlə, Qarabağ münaqişəsi kimi mürəkkəb, dolaylı məsələlərlə, hərbi quruculuq işləri, sosial-mədəni sahələrin qayğıları ilə yanaşı, Prezident bu cür neqativlərlə mübarizəyə də vaxt və enerji sərf etməli olurdu. Müharibə vəziyyə-

tində olan ölkəyə miras qalmış cəmi bir neçə milyon manatlıq kasıb dövlət büdcəsindən çıxan hər manatın hesabı soruşulurdu. İndiki milyardlarla dollarlıq büdcəyə malik zəngin ölkənin təməlini qurub-yaratmaq naminə dövlət başçısı aşkarlanan hər mənfi hala dərhal adekvat reaksiya verir, adətən yerində, elə iclas zalında, mətbuatın və ictimaiyyətin qarşısında ciddi ölçü götürürdü. Nazirlik, komitə və baş idarələrdə köhnədən yuva salmış rüşvətxor, əliyəri, natəmiz işçiləri Prezident qətiyyətlə kənarlaşdırır, kadr korpusunda təmizləmə aparır, hökumətin tərkibini sağlamlaşdırır.

Gərgin və səmərəli keçən müşavirələrin yekununda, adətən, Prezident geniş məruzə ilə çıxış edirdi. 1993-cü ildən sonrakı dövrdə ölkənin həyatında baş verən dəyişikliklərdən, siyasi sabitliyin bərqərar olmasının vacibliyindən, əhalinin qayğısına qalmağın zəruriliyindən söz açırdı. Qəbul edilmiş qərar və sərəncamların icrası prosesində məmurları obyektiv olmağa səsleyirdi. İlk inauqurasiya zamanı öz Proqramını bəyan etdiyini xatırladan təcrübəli dövlət başçısı ictimai-siyasi məsələlərlə iqtisadi problemlərin həllinin bir-birilə sıx əlaqəli olduğunu vurğulayırdı. Xüsusən, 1994-cü ilin sentyabrında yalnız Heydər Əliyevin qəhrəmanlığı sayəsində imzalanmış "Əsrin müqaviləsi"nin Azərbaycanın müstəqilliyi üçün nə qədər əhəmiyyətli rol oynadığını xatırladırdı. Bu müqavilələrin gələcəkdə büdcəyə külli miqdarda gəlir gətirəcəyini, əhalimizin rifah halının davamlı olaraq yaxşılaşacağını, ordumuzun güclənəcəyini, insanların həyat və məişət şəraitinin ciddi dəyişikliklərə səbəb olacağını məmnunluqla bildirirdi.

Ulu öndər böyük strateq sərişəsi ilə məmurlara məsləhət və tövsiyələrini verir, "...nazirliklər, komitələr bəzən köhnə, keçmiş stereotiplərlə işləyir... Qayda-qanun yaratmaq, dövlət malını məniməyənələri üzə çıxartmaq lazımdır... Hər bir dövlət işçisi mənəvi cəhətdən təmiz olmalıdır... Sui-istifadə halları aradan qalxmaldır... Mən bu

məsələlər barədə ona görə açıq danışırıram ki, ictimaiyyəti də bu neqativ hallarla mübarizəyə cəlb etmək lazımdır..." – deyirdi. Onun hər nitqində rəhbər işçilər üçün örnək olacaq nə qədər öyrənilməli məqamlar var idi!

***

Beləcə ilbəlil ölkədə sular durulur, insanların həyat şəraiti normallaşır, sosial-iqtisadi vəziyyət addım-addım inkişafa doğru gedirdi. Cəmi 3-4 il əvvəl dərin böhran içində yaşayan, uğursuzluq zolağına düşərək dünyadan təcrid olunan, uçuruma yuvarlanan Azərbaycan Respublikasında artıq 1998-ci ilin əvvəlinə doğru vəziyyət sabitləşməyə başladı. Özəlləşdirmə haqqında qanun və Dövlət Özəlləşdirmə Proqramı qəbul edildikdən sonra, qısa vaxtda 10 minə yaxın kiçik müəssisə və obyekt özəlləşdirildi.

600-ə yaxın orta və iri müəssisənin səhmdar cəmiyyətə çevrilməsi barədə qərar verildi. Bütün postsovet məkanında anoloji qanunlardan radikalılığı ilə fərqlənən "Torpaq islahatı haqqında" Qanun qəbul edildi. Belə geniş islahatlara başlamaq müharibə dövrü üçün çox riskli addım idi. Hətta iqtidar daxilində tələsməməyi deyənələr, islahatlara qarşı çıxanlar var idi. Ancaq ölkənin dirçəliş strategiyasını uzaqgörənliklə və zərgər dəqiqliyi ilə ölçüb-biçən Prezident Heydər Əliyevin qətiyyəti, iradəsi, cəsarəti, bacarıqlı idarəçiliyi sayəsində islahatlar durmadan davam edir, müsbət nəticələri insanların get-gedə yaxşılaşan həyat və məişət şəraitində özünü büruzə verirdi.

İslahatlar irəlilədikcə idarələrdə neqativ halların da azaldığı müşahidə olunurdu. Yeni iş yerləri açılır, ictimai-siyasi sabitlik möhkəmlənirdi. Azərbaycan dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya yolu ilə sürətlə gedirdi. Amerika, İngiltərə, Türkiyə, Almaniya, Yaponiya və digər ölkələrin iri şirkətləri ölkəmizə gəlməyə başlayırdılar. İnvestisiya qoyuluşu artır, birgə müəssisələr yaranırdı. Bütün maliyyələşdirmə mənbələri üzrə respublika iqtisadiyyatına milyonlarla manat sərmayə yatırılırdı.

Təkcə 1997-ci ilin birinci yarısında Azərbaycan iqtisadiyyatına 400 milyon dollardan çox investisiya qoyulmuşdu. Bu məbləğ o dövrlü kasıb ölkə üçün fantastik rəqəm idi. Ancaq, bu, həm də onu göstərirdi ki, düşməni təbliğati nəticəsində indiyədək tam informasiya blokadasında qalan, dünyanın, demək olar ki, tanımadığı Azərbaycan dahi Heydər Əliyev düşüncəsinin, strateji düşüncəsinin, gərgin və məqsədyönlü fəaliyyətinin nəticəsində beynəlxalq aləmə açılır, iri dövlətlər özünü Odlar yurduna tərəf çevirir, respublikamızın etibarlı tərəfdaş olduğuna inanıb kömək əlini uzadırdı...

Bu minvalla bir çox iklərə imza atan müdrik rəhbər o kəsməkeşli illərdə uzaqgörənliklə Azərbaycanın gələcək inkişafının təməlini qururdu.

Yuxarı Qarabağdan əlavə, daha 7 rayon daxil olmaqla ərazilərimizin 20 faizinin işğal altında qalmasına, bir milyondan çox qaçqın və məcburi köçkünün olmasına baxmayaraq, ölkə özündə güc tapıb ayağa qalxırdı. Bu gücün mənbəyi öz liderinə inanən müdrik Azərbaycan xalqı və xalqın inamını titanik zəhməti ilə doğruldan dahi Heydər Əliyev zəkasının qüdrəti idi.

***

Bu gün respublikamızın müasir inkişaf səviyyəsindən baxanda, bu səviyyəyə hansı əzablı yollardan, necə çətinliklərdən keçib gəldiyimiz unudulmamalıdır. O ağır keçid illərində dövlət müstəqilliyini qoruyub saxlamaq, ölkəni dirçəltmək üçün var qüvvəsi ilə çalışan Prezidentin fenomenal xidməti sayəsində indi dünya ölkələri arasında güclü bir Azərbaycan dövləti var!

...Tarixən Azərbaycanda çox görkəmli siyasi xadimlər olub və olacaq. Çox qəhrəman sərkərdələr, müdrik rəhbərlər olub və olacaq. Ancaq Azərbaycanda bir də heç vaxt Heydər Əliyevdən olmayacaq!

Akif Əli,
fəlsəfə doktoru,
Əməkdar jurnalist, yazıçı-publisist

Milli-mənəvi dəyərlərin misilsiz himayədarı

2023-cü il "Heydər Əliyev ili" çərçivəsində Yasamal rayonunun Heydər Əliyev Mərkəzində ulu öndərin milli mədəniyyətimizin hərtərəfli inkişafına himayədərliyinə həsr edilmiş konfras keçirildi.

"İrsimizin tədqiqi və təbliği" İctimai Birliyinin təşkil etdiyi "Heydər Əliyev və Azərbaycan mədəniyyəti" mövzusunda yubiley tədbirinin açılışında Heydər Əliyev Mərkəzinin direktoru Naminə Ömərova ulu öndərin ölkəyə rəhbərliyinin hər iki dövründə milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub-zənginləşdirilməsi ilə bağlı gerçəkləşdirdiyi məqsədyönlü və ardıcıl tədbirləri Vətənə naminə misilsiz fəaliyyət kimi səciyyələndirdi.

İctimai Birliyin sədri, sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Səadət Təhmirazqızı isə ulu öndərin fəaliyyətinin Azərbaycan tarixinin, elminin, mədəniyyətinin və digər istiqamətlərin inki-

şafında mühüm əhəmiyyətini qeyd etdi. O vurğuladı ki, Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanın qurucusu və memarı, çoxəsrlik dövlətçilik tariximizdə yeni parlaq səhifə açan nadir, fenomen, bənzərsiz dahi şəxsiyyətdir.

Sonra fəlsəfə doktoru Nuridə İsmayılova "Ötən əsrin 80-ci illərində Heydər Əliyevin musiqi mədəniyyətinə olan qayğı və diqqəti", sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Ziyadxan Əliyev "Heydər Əliyev və təsviri incəsənət", filologiya üzrə fəlsəfə doktoru İlhamə Qəşəbova "Milli ənənələrin qorunmasında Heydər Əliyevin rolu", xalqçı Nazilə Əbilova "Heydər Əliyev obrazı ilmələrin

gözü ilə", Muzey Sərvətləri və Xatirə Əşyalarının Elmi-Bərpa Mərkəzinin baş fond mühafizi Pakizə Almazova "Heydər Əliyev və muzeylər" mövzularında çıxış etdilər. Təqdimatlara uyğun olaraq ulu öndərin milli mədəniyyətimizin inkişafına himayədərliyini əks etdirən videolentrlər nümayiş etdirildi.

Konfrans ümummilli lider Heydər Əliyevin yüksək estetik zövqünə və sənət görüşlərinə ayna tutan bədii hissə ilə davam etdirildi.

L.QURBANOVA,
"Xalq qəzeti"

Martin 17-də Sahibə Qafarovanın sədrliyi ilə Milli Məclisin növbəti plenar iclası keçirildi. Parlamentin sədri bildirdi ki, yaz sessiyasının beşinci iclasıdır və Konstitusiyaya uyğun olaraq, Nazirlər Kabineti 2022-ci ildəki fəaliyyətinə dair hesabat verir.

S.Qafarova dedi ki, Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi uğurlu strategiya ölkəmizdə təşəkkül tapmış makroiqtisadi sabitliyi və maliyyə dayanıqlığını daha da möhkəmləndirməyə, iqtisadi inkişaf və təhlükəsizlik sahəsində dövlət siyasətinin prioritetlərini və məqsədlərini təmin etməyə imkan yaratmışdır. O, bildirdi ki, dövlət başçısı tərəfindən ölkəmizin inkişafı sahəsində strateji hədəflərin müəyyən edilməsi hökumətin fəaliyyətində məqsədyönlülüüyü və səmərəliliyi yüksəltmişdir.

S.Qafarova qeyd etdi ki, Nazirlər Kabinetinin illik hesabatlarının Milli Məclisdə dinlənilməsi parlamentlə hökumət arasında təmasların artmasına, sosial-iqtisadi inkişaf məsələlərinin obyektiv araşdırılmasında və həllində deputatların iştirakına şərait yaradır. Diqqətə çatdırdı ki, ötən il Milli Məclisdə Nazirlər Kabinetinin hesabatının müzakirəsi zamanı irəli sürülmüş təkliflər, həmişə olduğu kimi, yenə də Hökumət tərəfindən diqqətlə araşdırılmışdır. Bu təkliflərin icra vəziyyətinə dair ətraflı məlumat parlamente təqdim edilmişdir. Eyni zamanda, artıq 3 ildir ki, hesabatla ayrıca olaraq, Milli Məclis deputatlarının sosial və infrastruktur obyektlərinin əsaslı təmirinə və tikintisinə, xidmətlərin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasına dair təkliflərin icrası barədə məlumat da daxil edilir.

Parlamentin Sədri Nazirlər Kabinetinin 2022-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatını təqdim etmək üçün Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədova söz verdi. Baş naziri Əli Əsədov Nazirlər Kabinetinin 2022-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatı təqdim etdi.

Baş nazir bildirdi ki, Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən məqsədyönlü, uğurlu xarici və daxili siyasət nəticəsində ölkəmizin beynəlxalq nüfuzu daha da artıb, milli iqtisadiyyatımızın inkişafı davam etdirilib, müdafiə qabiliyyəti gücləndirilib, əhalinin sosial rifahı daha da yaxşılaşıb. Hesabat ilində hökumət tərəfindən iqtisadi fəallığın təmin edilməsi, əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi, işğaldan azad olunmuş ərazilərin yenidən qurulması və bərpası, müdafiə və ordu quruculuğu, təhsil və səhiyyə sisteminin inkişaf etdirilməsi, ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması sahəsində mühüm tədbirlər görüldü.

O, qeyd etdi ki, Nazirlər Kabinetində il ərzində 462 qərar qəbul edilib, 820 sərəncam imzalanıb. "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər"ə uyğun olaraq Hökumət tərəfindən hazırlanan "2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası" Prezidentin 2022-ci il 22 iyul tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilib. Hökumətin vəzifəsi Strategiyanın yeni inkişaf mərhələsindəki hədəflərinə çatmaq, ölkəmizin qüdrətli dövlətə çevrilməsini təmin etməkdir. Diqqətə çatdırılıb ki, BMT-nin 2022-ci ildə təqdim etdiyi "Dayanıqlı İnkişaf üzrə Hesabat"ında Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinin icrasına dair indeks üzrə Azərbaycan regionda ən yaxşı nəticə göstərərək, 163 ölkə arasında 50-ci yerdə qərarlaşıb. 2022-ci ildə global geosiyasi gərginlik və Rusiya-Ukrayna münaqişəsi

Baş nazir Milli Məclisdə hesabat verdi

şəraitində dünya iqtisadiyyatında qeyri-müəyyənliklər və resessiya risklərinə baxmayaraq, Azərbaycanda iqtisadi artım davam edib.

Məlumat verildi ki, 2022-ci ildə ölkədə 133,8 milyard manatlıq və ya 2021-ci ilə müqayisədə 4,6% çox ümumi daxili məhsul (ÜDM) istehsal olunub. Qeyri-neft sektoru üzrə ÜDM-in artımı 9,1%, qeyri-neft sənayesində 7,1%, kənd təsərrüfatı istehsalında 3,4% artım olub. Əhalinin hər nəfərinə düşən ÜDM isə 4,1% artaraq 13,3 min manat təşkil edib. Ötən il xarici ticarət dövriyyəsi təxminən 56,2 mlrd. ABŞ dollarına çatıb. 2021-ci ilə müqayisədə xarici ticarət dövriyyəsi 57,7% artıb. Strateji valyuta ehtiyatları 5,3 mlrd. ABŞ dolları artaraq 58,5 mlrd. ABŞ dolları təşkil edib və xarici birbaşa dövlət borcunu 8 dəfədən çox üstələyir. Hazırda ehtiyatlarımız 62,5 milyard ABŞ dollarıdır, artım isə 2 ayda 4 milyard ABŞ dolları təşkil edib. 2022-ci ilin sonuna xarici birbaşa dövlət borcunun məbləği 9,5% azalaraq 6,7 milyard ABŞ dolları olub və ÜDM-in 8,5%-ni təşkil edir. Hesabat il ərzində vergi və gömrük daxilolmaları üzrə yığımlar proqnozdan 4,8 milyard manatdan çox olub və bu da 2022-ci ilin dövlət büdcəsinə yenidən baxılmasına (dürüsləşməyə), sosial və investisiya yönümlü xərclərin artımına imkan verib. Bütövlükdə, 2022-ci ildə dövlət büdcəsinin gəlirləri təxminən 31 milyard manat, xərcləri isə 32 milyard manat icra olunub.

Baş nazir dedi: "2022-ci ildə Azərbaycanda orta illik inflyasiya 13,9 faiz təşkil edib. Xüsusilə ərzaq qiymətləri idxal vasitəsilə daxili ərzaq inflyasiyasına ciddi təsir göstərib. Buna baxmayaraq, yüksək neft qiymətləri şəraitində tədiyyə balansının profisitli olması, valyuta bazarında tarazlıq, qəbul edilmiş makro-fiskal çərçivə parametrləri və monetar şərait inflyasiya təzyiqlərini nisbətən məhdudlaşdırmışdır. Antiinflyasiya tədbirlərinin gücləndirilməsi ilə bağlı təxirəsalınmaz tədbirlər haqqında Nazirlər Kabinetinin 2022-ci il 21 fevral tarixli Sərəncamına əsasən, müvafiq Tədbirlər Planı təsdiq edilib və hesabat il ərzində aidiyyəti dövlət qurumları tərəfindən görülmə tədbirlər inflyasiya proseslərinə azaldıcı təsir göstərib.

Ə.Əsədov bildirdi ki, Azərbaycanda ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi ilə bağlı daxili bazarda özünütəminat səviyyəsinin qorunması və əhalinin əsas ərzaq məhsulları ilə təminatının yaxşılaşdırılması istiqamətində vacib işlər görüldü. Əsas ərzaq məhsulları üzrə ehtiyatların yaradılması ilə bağlı qərarlar qəbul olunub. Minimum istehlak səbətinin tərkibində əsas ərzaq məhsullarının tədarükü və emalı ilə məşğul olan sahibkarlara güzəştli şərtlərlə kreditlər, faiz subsidiyaları və vergi-gömrük güzəştləri verilib. Ötən il ərzində kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına dövlət tərəfindən maliyyə dəstəyi olaraq ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi ilə bağlı tədbirlərin maliyyələşdirilməsi üçün 540 milyon manat vəsait sərf edilib. Ölkə Prezidentinin "Ərzaqlıq buğda ilə özünütəminatmə səviyyəsinin yüksəldilməsinə dair bir sıra tədbirlər haqqında" 2022-ci il 19 iyul tarixli Fərmanına uyğun olaraq, 2023-cü ildə müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün 180 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub. Prezidentin müvafiq sərəncamları ilə regionların sosial-iqtisadi inkişafı üçün dövlət büdcəsindən 208 milyon manat vəsait ayrılıb. Kənd təsərrüfatı və ərzaq təhlükəsizliyi üçün vacib olan su problemlərinin həlli ilə bağlı lazımı addımlar atılıb, su ehtiyatlarından səmərəli və qənaətlə istifadə olunur. Əsas su anbarlarında suyun həcmi 1 yanvar 2023-cü il tarixinə 12,5 milyard kubmetr təşkil edib ki, bu da 2022-ci ilə müqayisədə 600 milyon kubmetr, 2020-2021-ci illərlə müqayisədə 2 milyard kubmetrdən çoxdur.

Baş nazir diqqətə çatdırdı ki, hesabat ilində əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi istiqamətində əmək haqlarının, əmək pensiyalarının, sosial müavinətlərin və təqaüdlərin, xüsusən də aztəminatlı təbəqənin sosial ödənişlərinin artırılması ilə bağlı bir sıra mühüm qərarlar qəbul olunub. 2022-ci ildə minimum əmək haqları 20% artırılaraq 250 manatdan 300 manata çatdırılıb. Minimum pensiya məbləği 20%, sosial müavinətlər və Prezident təqaüdləri 26% artırılıb. Aylıq müavinətlərin orta məbləği üzrə artım 33% təşkil edib. Ümumilikdə, ötən il ərzində 3,4 milyon nəfəri əhatə edən və əlavə illik maliyyə yükü 2,1 milyard manat olan sosial

islahat paketi həyata keçirilib. 2022-ci ildə dövlət büdcəsi xərclərinin 11 milyard 577 milyon manatı və ya 36 faizi sosialyönlü xərclərin maliyyələşdirilməsinə yönəldilib. Həmçinin qeyd edildi ki, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü, müstəqilliyi və müdafiəsi ilə əlaqədar əlil olmuş şəxslərə, şəhid ailələrinə, həmçinin sosial cəhətdən həssas təbəqədən olan digər ailələrə postmüharibə dövründə 4500-dən artıq, o cümlədən 2022-ci ildə 1500 mənzil təqdim edilib. Keçmiş qaçqın və məcburi köçkünlərin sosial müdafiəsinin təminatı üçün 2022-ci ilin dövlət büdcəsindən 365 mln. manat vəsait yönəldilib. Silahlı Qüvvələrin müdafiə qabiliyyətinin daha da möhkəmləndirilməsi, ordu quruculuğu, dövlətin milli təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi və hərbiçilərin sosial-məişət və xidmət şəraitinin yaxşılaşdırılmasına yönəlmis xüsusi tədbirlər görüldü.

Baş Nazir son dövrlərdə Azərbaycanın beynəlxalq enerji təhlükəsizliyinin təminində və nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafında rolunun daha da artdığını, ölkəmizin regionda elektrik enerjisi ixrac edən aparıcı dövlətə çevrildiyini söyləyib. Baş nazir Cənub Qaz Dəhlizi vasitəsilə hesabat il ərzində ümumilikdə 21 milyard, o cümlədən Avropaya 11,4 milyard kubmetr qaz ixrac edildiyini deyib. O, qeyd edib ki, ötən il Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında energetika sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında imzalanmış Memorandum əsasən, 2027-ci ilədək TANAP-la qaz nəqlinin indiki 16 milyard kubmetrdən 31 milyard kubmetrə, TAP-la isə 11 milyard kubmetrdən 20 milyard kubmetrə çatdırılması nəzərdə tutulur. Eyni zamanda, bərpalanan enerji potensialından səmərəli istifadə edilməsi istiqamətində mühüm işlər görülür: "Dünyada və regionda cəryan edən geosiyasi hadisələr fonunda Azərbaycanın nəqliyyat-tranzit infrastrukturuna da tələbat artıb. Şərq-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin kəşifməsinə yerləşən ölkəmiz regionun mühüm nəqliyyat və logistika həbi kimi tanınır. Ötən il Azərbaycan ərazisindən keçən tranzit yükdaşımalara 75 faizdən çox artıb. Ölkədə yol infrastrukturunun tikintisi, yenidən qurulması və bərpası davam etdirilib. Qeyd olunub ki, 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılan qələbədən sonra regionumuzda nəqliyyat-kommunikasiya layihələrinin inkişafı üçün yeni imkanlar açıılıb. Bu kontekstdə yeni beynəlxalq və regional nəqliyyat-logistika dəhlizlərinin, xüsusilə Zəngəzur dəhlizinin açılması böyük əhəmiyyət kəsb edir".

Ə.Əsədov Prezidentin 2022-ci il 16 noyabr tarixli Sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı"nın təsdiq edildiyini, Proqramda nəzərdə tutulan tədbirlərin icrasının təmin edilməsi məqsədilə Nazirlər Kabinetinin sərəncamının imzalandığını söyləyib. O, Vətən müharibəsindən ötən müddət ərzində işğaldan azad olunmuş ərazilərdə müasir yaşayış, istehsal və xidmət infrastrukturunun qurulması, iqtisadi fəaliyyətin, o cümlədən nəqliyyat-kommunikasiya xətlərinin bərpası istiqamətində görülmə işlərdən danışdı. Qeyd etdi ki, yadda qalan tarixi hadisələrdən biri işğaldan azad olunmuş Zəngilan rayonunun Ağalı

kəndinə əhalinin köçürülməsinə başlanılmasıdır. Cari ilin sonuna qədər isə ləçinlilərin birinci qrupunun yerləşdirilməsi planlaşdırılır. Diqqətə çatdırılıb ki, 2022-ci il oktyabrın 20-də Azərbaycan və Türkiyə Prezidentlərinin iştirakı ilə müasir səviyədə inşa olunmuş Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanının açılışı olub. Bununla yanaşı, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının vahid enerji şəbəkəsinə qoşulması təmin olunub. Azad olunmuş torpaqlarda 11 su elektrik stansiyası inşa edilib. Habelə, hesabat dövründə işğaldan azad edilmiş ərazilərdə ümumi uzunluğu 2241 km təşkil edən 19 avtomobil yolunun layihələndirilməsi və tikintisi işləri, Ləçin Beynəlxalq Hava Limanının tikintisi ilə əlaqədar işlərin yerinə yetirilməsi davam etdirilib. Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında "Ağdam" və "Araz Vadisi İqtisadi Zonası" Sənaye Parklarında ümumilikdə 18 sənaye müəssisəsi qeydiyyata alınıb. Kənd təsərrüfatının inkişaf məqsədləri üçün 940 fermer təsərrüfatı qeydiyyatandan keçib. Bildirilib ki, son iki ildə dövlət büdcəsindən işğaldan azad olunmuş ərazilərin yenidən qurulması və bərpasına ümumilikdə 6,5 milyard manat vəsait yönəldilib.

Ötən il Azərbaycanın incisi olan qədim Şuşa şəhərinin 270 illiyinin qeyd edildiyini deyən Baş nazir dövlət başçısının 2022-ci ilin "Şuşa ili" elan edilməsi haqqında Sərəncamının icrasını təmin etmək məqsədilə bir çox mədəniyyət və digər tədbirlərin keçirildiyini, eyni zamanda, Şuşa şəhərinin 2023-cü il üçün "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" elan edildiyini söyləyib.

Baş Nazir çıxışının sonunda 2023-cü il mayın 10-da Azərbaycan xalqının ümummilli lideri, müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, görkəmli siyasi və dövlət xadimi dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illik tamam olduğunu, ulu öndərin yubileyinin dövlət səviyyəsində qeyd olunmasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Prezidentinin 2023-cü ilin "Heydər Əliyev ili" elan edilməsi haqqında Sərəncam imzaladığını vurğulayıb. O, Prezidentimizin rəhbərliyi ilə ulu öndər Heydər Əliyevin miras qoyduğu müasir, müstəqil, dünyəvi və demokratik Azərbaycanın müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi, Vətənimizin daha da inkişaf etdirilməsi və çiçəklənməsi üçün səylərin artırılmasının vacibliyindən danışdı.

Sonra Milli Məclis komitələrinin sədrləri məruzə ətrafında çıxış etdilər. Qeyd edildi ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan dövlət siyasətinin nəticəsi olaraq, son illər həyata keçirilən iqtisadi islahatlar, genişmiqyaslı layihələr 2022-ci ildə ölkə iqtisadiyyatının inkişafına mühüm töhfələr verib.

Sənəd barədə fikirlər və bəzi qeydlər səsləndirildi.

Baş nazir Əli Əsədov deputatlar tərəfindən səsləndirilən fikirlərə münasibət bildirib, qaldırılan məsələlərə aydınlıq gətirdikdən sonra Nazirlər Kabinetinin 2022-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabat səsə qoyularaq nəzərə alınıb.

Deputatlar, ümumilikdə, hökumətin 2022-ci ildəki fəaliyyətini qənaətbəxş hesab etdilər.

"Xalq qəzeti"

Əli Əsədov Dağıstan Xalq Məclisinin sədri ilə görüşüb

Martin 17-də Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədov Rusiya Federasiyasının Dağıstan Respublikası Xalq Məclisinin sədri Zaur Askenderovla görüşüb.

Görüş zamanı Zaur Askenderovun səfərinin Azərbaycanla Dağıstan arasında qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın inkişafına, o cümlədən qanunverici orqanların qarşılıqlı fəaliyyətinə töhfə verəcəyinə əminlik ifadə olunub.

Tərəflər Azərbaycan və Dağıstan arasında müxtəlif sahələrdə münasibətlərin inkişafını müsbət qiymətləndiriblər. Görüşdə, həmçinin ikitərəfli əməkdaşlığın perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparılıb.

"Xalq qəzeti"

Azərbaycan–Türkiyə: diplomatik mübadilə

Düən Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov və Türkiyənin xarici işlər naziri Mevlud Çavuşoğlu arasında telefon danışığı olub.

Nazirlər Azərbaycanla Türkiyə arasında ikitərəfli və regional əməkdaşlıq məsələlərini, habelə beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində gündəlikdə duran aktual mövzuları müzakirə ediblər. Tərəflər həmçinin bölgədəki mövcud vəziyyəti, eləcə də qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıblar.

"Xalq qəzeti"

Hərbi prokuror hərbi hissələrdə

Baş prokurorun müavini, hərbi prokuror Xanlar Vəliyev, müdafiə nazirinin müavini-Quru Qoşunların komandanı Ənvər Əfəndiyev, Hərbi Prokurorluğun Mərkəzi Aparatının və ərazi hərbi prokurorluqlarının rəhbər vəzifəli şəxsləri, habelə Müdafiə Nazirliyinin yüksək rütbəli zabitləri Novruz bayramı münasibətilə müxtəlif bölgələrdəki hissə və bölmələrdə hərbi qulluqçularla görüşüblər.

Hərbi Prokurorluğun mətbuat xidmətindən bildirilib ki, görüş iştirakçıları Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin, ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda canları-

nı fəda etmiş şəhidlərimizin, eləcə də qarşıda Türkiyədə zəlzələ zamanı həyatını itirən şəxslərin xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad edib.

Hərbi prokuror bildirib ki,

hazırda Silahlı Qüvvələrimizin maddi-texniki bazası əhəmiyyətli dərəcədə möhkəmləndirilib. O, müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin mahir diplomatiyasından və yüksək sərkərdəlik məharətindən, Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın dəstəyindən, xalqı-

mızın əzmkarlığından, Silahlı Qüvvələrimizin misilsiz rəşadətindən söz açaraq, əldə olunan möhtəşəm tarixi qələbənin Prezident–Xalq birliyindən qaynaqlandığını xüsusi vurğulayıb.

Q.QASIMOV, "Xalq qəzeti"

Qeyd edək ki, aksiyanın keçirilməsində məqsəd ölkədə ekologiyanın qorunması və ətraf mühitin sağlamlaşdırılmasına hər zaman böyük əhəmiyyət vermiş ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu ənənələri davam etdirmək, insanların arasında ekoloji mədəniyyəti və təbiətə qayğı hissini təbliğ etməkdən ibarətdir.

Q.QƏZƏNFƏR, "Xalq qəzeti"

Son illər Türk dövlətləri arasında iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi istiqamətində mühüm tədbirlər həyata keçirilib, əməkdaşlığın yeni inkişaf mərhələsi üçün hüquqi baza yaradılır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə Türk Dövlətləri Təşkilatının dövlət başçılarının martın 16-da Ankarada keçirilmiş fəvqəladə zirvə görüşündə qəbul olunmuş qərarlar, imzalanmış sənədlər də bu baxımdan diqqət çəkir.

Məlumat üçün bildiririk ki, Türk Dövlətləri Təşkilatı türkdillilik arasında siyasət, iqtisadiyyat, elm, təhsil, nəqliyyat və turizm sahələrində əməkdaşlığı genişləndirmək məqsədi ilə yaradılmış dövlətlərarası blokdur. Qurumun üzvləri Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Türkiyə və Özbəkistandır. Macarıstan, Türkmənistan və Şimali Kipr Türk Respublikası isə təşkilatda müşahidəçi statusuna malikdir.

Fəvqəladə zirvə görüşünün açılışında çıxış edən Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan Ankarada Sammitində türkdillilik arasında iqtisadi əlaqələrin inkişafına mühüm töhfə verəcək qərarların qəbul olunacağını vurğulayaraq bu baxımdan Türk İnvestisiya Fondunun yaradılmasına dair qərarı xüsusi qeyd edib. Dövlət başçısı bu Fondun üzv ölkələr arasında infrastruktur, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, turizm, alternativ enerji və digər sahələrdə əməkdaşlığın daha da inkişafına mühüm töhfələr verəcəyini bildirib.

Xəzər hövzəsində Türk dünyası ölkələri ilə neft, təbii qaz və elektrik enerjisi sahələrində irimiqyaslı layihələrin birliktə uçuşla həyata keçirildiyini vurğulayan Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan deyib: “Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri 16 ildir Azərbaycan, Türkmənistan və Qazaxıstan neftini dünya bazarlarına fasiləsiz

çatdırır. Onurğa sütununu TANAP-ın təşkil etdiyi Cənub Qaz Dəhlizi sayəsində Türk dövlətləri Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında mühüm rol oynayırlar”.

Avropanın enerji xəritəsinin zənginləşdirilməsinə xidmət edən Cənub Qaz Dəhlizinin əsas seqmenti sayılan Trans-Anadolu qaz kəməri (TANAP) layihəsi də məhz Türkiyədə həyata vəsiqə alıb. Xatırladaq ki, 2012-ci il iyun ayının 26-da İstanbul şəhərində “Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında Trans-Anadolu təbii qaz boru kəməri sistemində dair” Saziş imzalanmış və sonradan hər iki ölkənin müvafiq qanunverici orqanları tərəfindən təsdiq edilmişdi. Məlum olduğu kimi, təbii qazın “Şahdəniz” və Azərbaycanın digər yataqlarından Avropa bazarlarına nəql edilməsi potensialına görə mühüm siyasəti və iqtisadi əhəmiyyət daşıyan TANAP boru kəməri 2018-ci ildə istismara verilib. Artıq 4 ilə yaxındır ki, bu kəməri “Şahdəniz” yatağından çıxarılan təbii qazı Türkiyə ərazisinə, oradan isə Cənub Qaz Dəhlizinin sonuncu seqmenti olan Trans-Adriatik boru kəməri ilə Avropa bazarlarına daşıyır.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Türk Dövlətləri Təşkilatının fəvqəladə zirvə görüşündən sonra keçirdiyi mətbuat konfransı zamanı bildirib ki, Türk İnvestisiya

Türk İnvestisiya Fondu: Ümumtürk birliyinə önəmli töhfə

Ekspert rəyi

Eldəniz ƏMİROV,
iqtisadçı-ekspert

Türk İnvestisiya Fondunun yaradılması ideyası 2015-ci ildə irəli sürülüb. Ötən müddətdə Türk Dövlətləri Təşkilatının toplantılarında bu məsələ dəfələrlə müzakirə olunub. 2021-ci ildən isə proses fəal müzakirələr mərhələsinə qədəm qoyub. Belə ki, həmin ilin sentyabr ayında Bakıda keçirilən Türkdillilik Dövlətlərinin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin iqtisadiyyat nazirlərinin 10-cu görüşü çərçivəsində Türk İnvestisiya Fondunun yaradılması ilə bağlı qərar verilib. Belə bir qərarın qəbul edilməsində məqsəd üzv ölkələrdə infrastrukturun inkişaf etdirilməsi, biznesin maliyyələşdirilməsi və investisiya layihələrindəki maliyyə çatışmazlığı ilə bağlı məsələlərin aradan qaldırılması naminə əlavə resursların səfərbər edilməsindən ibarət olub.

Nəhayət, Türk Dövlətləri Təşkilatının Özbəkistanın Səmərqənd şəhərində keçirilən 9-cu sammitində Türk İnvestisiya Fondunun yaradılması haqqında qərara imza atılıb. Türk dövlətləri tərəfindən yaradılan ilk və əsas ortaqlıq maliyyə qurumu olan bu fond təşkilata üzv olan Türk dövlətlərinin iqtisadi potensialını onlar arasında ticarət-iqtisadi əməkdaşlığı gücləndirmək və birgə layihələr həyata keçirmək üçün səfərbər etmək məqsədi daşıyır. Fond, əsasən, kiçik və orta biznesi özünün vəsaitləri və digər səlahiyyətli maliyyə

institutları vasitəsilə maliyyələşdirməklə dəstəkləyəcək. Burada söhbət, əsasən, kənd təsərrüfatı, logistika və nəqliyyat, enerji səmərəliliyi, bərpa olunan və alternativ enerji, informasiya və kommunikasiya texnologiyaları istehsalında sənaye layihələri, turizm, infrastruktur layihələri, dövlət-özəl tərəfdaşlıq layihələri, insan inkişafı və yaradıcı sənayelərə aiddir.

Türk dövlətləri tərəfindən yaradılan ilk və əsas ortaqlıq maliyyə qurumu olan bu fond təşkilata üzv olan Türk dövlətlərinin iqtisadi potensialını onlar arasında ticarət-iqtisadi əməkdaşlığı gücləndirmək və birgə layihələr həyata keçirmək üçün səfərbər etmək məqsədi daşıyır. Fond, əsasən, kiçik və orta biznesi özünün vəsaitləri və digər səlahiyyətli maliyyə

Fondunun təsis müqaviləsinin imzalanması sammitin konkret addımları sırasında xüsusi yer tuturdu. Fondun Türk dünyasında iqtisadi inteqrasiyanı sürətləndirəcəyini vurğulayan dövlət başçısının dediyinə görə, bərabər sərmayə töhfəsi və Türk dünyasına bərabər səs hüququ əsasında qurula-

caq fonda İstanbul evsahibliyi edəcək.

Ekspertlərin fikrincə, Fond gələcəkdə Türk dövlətlərinin inteqrasiyasının sürətləndirilməsinə və birgə layihələrin maliyyələşdirilməsinə mühüm töhfələr verəcək. Fondun yaradılması Türk Dövlətləri Təşkilatının dövlət başçılarının

Ankarada keçirilmiş zirvə görüşündə qəbul olunmuş Bəyannamədə də öz əksini tapıb. Belə ki, dövlət başçıları Türk dünyasının ticarət, nəqliyyat, investisiya, turizm, regional əlaqə və strateji insan resurslarının idarə edilməsi sahələrində əməkdaşlığın və koordinasiyanın dərinləşdirilməsi və gücləndirilməsində təşkilatın daim artan mərkəz rolunu vurğulayaraq Türk Dövlətləri Təşkilatının üzv dövlətləri arasında ticarət və iqtisadi əməkdaşlığı gücləndirmək üçün onların iqtisadi potensialını səfərbər etmək məqsədi daşıyan Türk İnvestisiya Fondunun yaradılması haqqında Sazişin imzalanmasını alqışlayıblar.

Türk İnvestisiya Fondunun Qarabağda işləyən sahibkarlara maliyyə dəstəyi göstərəcəyi də əsas hədəflər sırasındadır. Prezident İlham Əliyev sammitdə işğaldan azad olmuş ərazilərimizin bərpası istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərdən, bu prosesdə dost, qardaş ölkələrin fəal iştirakından məmnunluğunu ifadə edərək deyib: “Keçmiş məcburi köçkünlərin öz doğma yurdlarına dönüşü üçün “Böyük Qayıdış” proqramının icrasına başlamışıq. Yenidənqurma prosesində Türkiyə şirkətləri podratçı kimi bir çox infrastruktur layihələrində fəal iştirak edirlər. Bu günə qədər Türkiyə şirkətləri ilə imzalanmış kontraktların dəyəri 3 milyard ABŞ dollarından çoxdur... Fərsətdən istifadə edərək, işğaldan azad edilmiş Füzuli rayonunda Özbəkistan tərəfindən tikilən məktəbə və Qazaxıstan tərəfindən inşa olunan yaradıcılıq mərkəzinə görə Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyevə və Qazaxıstan Prezidenti Kassım-Jomart Tokayevə minnətdarlığımı bildirirəm”.

Yeri gəlmişkən, Türk İnvestisiya Fondunun ilkin kapitalının 450 milyon dollar təşkil edəcəyi gözlənilir. Bir il ərzində isə bu rəqəmin bir milyard dollar çatdırılması planlaşdırılır. Fondun büdcəsi dövlət vəsaitləri və maliyyə təşkilatlarının vəsaitləri hesabına formalaşacaq.

Mirbağır YAQUBZADƏ,
“Xalq qəzeti”

Məhsul bolluğuna “yaşıl işıq!”

Son illər ölkəmizin aqrar sektorunda həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlər məhsul istehsalının artmasına səbəb olub. Bu tendensiya 2023-cü ilin yanvar-fevral aylarında da davam edib. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, cari ilin ilk iki ayında Azərbaycanda 895,6 milyon manat dəyərində kənd təsərrüfatı məhsulları istehsal olunub. Bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 3,3 faiz çoxdur.

Yeri gəlmişkən, son bir ildə ölkədə istehsal edilmiş bitkiçilik məhsullarının dəyəri 1,9 faiz artaraq 46,4 milyon manat, heyvandarlıq məhsullarının dəyəri isə 3,4 faiz artaraq 849,2 milyon manat təşkil edib.

Hazırda ölkədə gələcək məhsul bolluğuna təminatın yaradılması istiqamətində tədbirlər davam etdirilir. Bu məqsədlə ölkənin əksər rayonlarında yazlıq bitkilərin əkininə başlanılıb. Martin 1-dək 54,7 min hektar sahədə yazlıq bitkilər, o cümlədən 8,6 min hektar sahədə dənli və dənli paxlalı bitkilər (qarğıdalı daxil olmaqla), 14,7 min hektar sahədə kartof, 11,1 min hektar sahədə tərəvəz, 19,9 min hektar sahədə yemlik bitkilər, 0,3 min hektar sahədə texniki bitkilər, 0,1 min hektar sahədə isə sair bitkilər əkilib. Yanvar-fevral aylarında təsərrüfatlarda 39,5 min ton və yaxud keçən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 0,8 faiz çox tərəvəz məhsulları istehsal edilib.

Hesabat dövründə Azərbaycanda quş əti də daxil olmaqla diri çəkiddə 90,4 min ton, ət, 322,3 min ton süd, 355,6 milyon ədəd yumurta istehsal edilib. Bir il əvvələ nisbətən ət istehsalı 2,8 faiz, süd istehsalı 1,1 faiz, yumurta istehsalı isə 16,1 faiz artıb.

“Xalq qəzeti”

Ağstafa rayonunun daha 3 kəndinə su veriləcək

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təsdiqlədiyi regionların sosial-iqtisadi inkişaf Dövlət Proqramına uyğun olaraq Ağstafa rayonunun sərhəddəyi bölgəsində yerləşən 3 kəndin içməli su təchizatı yaxşılaşdırılır.

Dövlət investisiyası hesabına həyata keçirilən layihə rayonun Köhnəqışlaq, Tatlı və Yaradullu kəndlərinin əhatə edir. Bu kəndlərdə indiyə qədər mərkəzləşdirilmiş içməli su təchizatı sistemləri mövcud olmayıb. Köhnəqışlaq kəndində bulaqlardan, Tatlı və Yaradullu kəndlərində isə suvarma üçün nəzərdə tutulan subartezian quyularından istifadə edilib. Əhali içməli suya olan tələbatını uzaq məsafədən daşımaqla ödəyib.

Təsdiqlənmiş layihəyə uyğun olaraq Tatlı və Yaradullu kəndlərinin su təchizatı yeni qazılacaq subartezian quyuları vasitəsilə həyata keçiriləcək. Köhnəqışlaq kəndinə isə içməli su mövcud bulaqdan veriləcək. Layihə çərçivəsində nasos stansiyaları və su anbarlarının, eləcə də əhalinin ümumi istifadəsi üçün bulaqların inşası nəzərdə tutulub. Artıq 5,9 kilometr magistral və 38 kilometr şəbəkə su xətlərinin tikintisi yekunlaşmaq üzrədir. Nasos stansiyalarının və anbarların tikintisi isə davam etdirilir. Ağstafa rayonunun 3 kəndində əhalinin ümumi istifadəsi üçün 256 ədəd bulaq quraşdırılacaq.

Tikinti-quraşdırma işlərinin 2023-cü ilin yay aylarında başa çatdırılması nəzərdə tutulur. Layihənin icrası Ağstafa rayonunun adıçkilən kəndlərində 4 minədək sakinin içməli su təminatının yaxşılaşdırılmasına imkan yaradacaq.

“Xalq qəzeti”

Dünya 2008-ci il böhranının təkrarlanacağından narahatdır

Artıq bir həftədən çoxdur ki, dünyanın maliyyə sistemində narahatlıq yaşanır. “Kommersant” qəzeti martın 13-də Amerikanın Silikon Vadisi Bankının (SVB) müflis olmasının ABŞ-in daxili siyasətində ciddi dəyişikliklərə səbəb olduğunu yazır. Neşr, eyni zamanda, Prezident Co Baydenin SVB-nin iflası fonunda yaranan bank böhranını həll etmək üçün bütün lazımi tədbirləri görəcəyinə söz verdiyini diqqətə çatdırır, Donald Trampın ölkəyə rəhbərliyi dövründə qismən zəifləmiş bank tənzimlənməsini sərtləşdirməyə söz verdiyini bildirir.

Prezident Co Bayden bütün bu vədləri Amerika ilə yanaşı, Avropa banklarında səhmlərinin düşməsi fonunda xatırladı və dövlət başçısı yaranan gərginliyin kökündə bir az əvvəl xatırladığımız kimi, keçmiş dövlət başçısı Donald Trampın vaxtilə müvafiq qərarlarının ölkənin bank sistemində mənfi təsirinə dayandığını göstərir.

Təbii ki, burada söhbət Donald Trampın günahlandırılması onun bank sistemində yönələn sərt nəzarət tədbiri-təsnifat həddinin 50 milyard dollardan 250 milyard dollara qaldırılması ilə əlaqələndirilir. Hazırda Amerikada 2018-ci ilin mayında edilən bu düzəlişə yenidən baxılacağı göstərilir.

Ekspertlər tərəfindən SVB-nin iflasına səbəb olan məqamlarla bağlı yuxarıda vurğulanan məsələ ilə yanaşı, böhranlı vəziyyəti həm də ABŞ Federal Ehtiyatlar Sisteminin (FED) yürütdüyü sərt pul-kredit siyasəti sayəsində dövlət istiqrazları və ipoteka kağızlarına irihəcmli yatırılmanın reallaşdırılmasının, bununla da həmin kağızların gəlirliliyinin kəskin azalmasının da doğurduğu, nəticədə adıçkilən bankın müştərilərə cari xidmət üçün vəsait çatışmazlığı ilə üzləşdiyi deyilir. Həmçinin bu problem barədə məlumat banka depozit yerləşdirən fiziki və hüquqi şəxslərə çatdıqdan sonra onların sürətlə pullarını geri çəkməyə başladığından sonra böhranın daha da dərinləşdiyi, beləliklə, SVB müştərilərinin tələblərini ödəmək üçün likvid vəsait tapa bilmədiyi üzündən iflasa uğradığı xatırladılır.

ABŞ-da nüfuzlu maliyyəçi, maliyyə nazirinin keçmiş köməkçisi Pol Kreyg Roberts hesab edir ki, ABŞ-in 5 ən böyük bankından ikisinin çökməsi ÜDM-nin itirilməsi riskini yaradır. Federal Ehtiyat Sis-

temi isə yüksək faiz dərəcəsini azaltmalı olacaq, çünki bu, böyük miqyasda çökməyə gətirib çıxarır. FED bankları xilas etmək üçün dolların dəyərini aşağı salır. Banklar da aktivlərini satmalı olacaqlar. Bu da qiymətli kağızların daha da ucuzlaşmasına səbəb olacaq.

Onu da qeyd edək ki, iki gün ərzində müflis olan SVB artıq Federal Əmanətlərin Sığortalanması Korporasiyasının nəzarətinə keçib. Prezident Co Bayden SVB-nin müflis olmasında əli olan hər kəsi cəzalandıracağına söz verib.

Yeri gəlmişkən, ABŞ Prezidenti çıxışında SVB kimi nəhəng kredit təşkilatının bütün əmanətçilərinin öz vəsaitlərini alacağını, heç nə itirməyəcəklərini də bildirib. Xatırladaq ki, “Kommersant”ın məqaləsində mövcud problemin ABŞ hakimiyyəti tərəfindən cəmi bir neçə saat ərzində həll edildiyi də diqqətə çatdırılıb.

Lakin buna baxmayaraq, ABŞ-in maliyyə sektorunda müşahidə olunan ciddi narahatlıq dünya xammal bazarlarında təlatümə gətirib çıxarıb, qiymətlərin düşməsinə şərtləndirib. Məsələn, martın 16-da Londonun ICE birjasında “Brent” markalı neftin bir barelinin qiyməti 4,5 dollardan çox ucuzlaşaraq 78,4 dollara, WTI neftinin qiyməti isə 72,3 dollara düşüb. “Comex” birjasında isə böhran dövrlərində ən etibarlı yatırım ünvani hesab edilən qızılın qiyməti sürətlə artaraq 1 unsiyə üçün 1900 dolları keçib.

Bu arada dünya mediası ABŞ-in “Silicon Valley Bank” və “Signature Bank”-nin bağlandıqdan sonra bütün dünyanın bank-maliyyə, qiymətli kağızlar və fond bazarları sektorlarında ciddi təlatümlər yaşandığını, əsasən, kriptoşirkətlərə xidmət göstərən sonuncu bankın bağlanmasına səbəb kimi sistem risklərinin art-

masının göstərilədiyini qeyd edib. Media bütün bunlardan sonra isə İsveçrənin ən böyük bankı olan “Credit Suisse”nin də kökdüyünü, bu görə də adıçkilən maliyyə qurumunun İsveçrə Milli Bankından 50 milyard İsveçrə frankı (təxminən 53,7 milyard dollar) borc alacağını bildirib.

Bütün bu ciddi narahatlıqlara baxmayaraq, ekspertlər tərəfindən görülən tədbirlər nəticəsində ABŞ-in onillik kağızların təzliklə illik 4 faizlik gəlir həddini bərpa edəcəyini proqnozlaşdırılır.

Qeyd olunan bank çökmələri barədə fikir bildiren rusiyalı maliyyəçi Valeri Piven mətbuata açıqlamasında bildirib ki, əgər bu hadisələrə qədər ABŞ Federal Ehtiyat Sistemi əsas uçot dərəcəsinin sistemli şəkildə artırılması üçün əvvəllər seçdiyi kursu saxlamağa niyyətində idisə, indi tənzimləyici pul siyasətini 180 dərəcə çevirmək imkanını ciddi şəkildə nəzərdən keçirir.

V.Piven daha sonra deyib ki, ABŞ rəhbərliyi yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsini aşağı salmağa başlasa, bu, əks təsir göstərəcək. Başqa sözlə, belə bir tənzimləmə ABŞ-da bir neçə ay əvvəl qəbul edilən inflyasiyanın azaldılması strategiyasına zidd olacaq və bununla həm ABŞ, həm də bütün dünyaya yenidən 2008-ci ildə başlayan böhrana bənzər bir duruma qarşılaşacaq.

İndi burada belə sual qarşıya çıxır: ABŞ və digər ölkələrdə baş verən bank iflası, maliyyə çökməsi Azərbaycana təsir

Vaqif BAYRAMOV,
“Xalq qəzeti”

Vətənimiz olan o torpağa mütləq qayıdacağıq!

Hayastan hazırda Laçın–Xankəndi yolunun, guya, blokadada olması barədə bütün dünyaya car çəkir, Qarabağ iqtisadi rayonunda yaşayan etnik hayların “humanitar böhran”la üzləşdiyini bildirir, dünya dövlətlərinin və aparıcı beynəlxalq təşkilatların ölkəmizə sanksiya tətbiq etməsinə nail olmağa çalışır. Rəsmi İrəvan iddia edir ki, Azərbaycan bununla, guya, Qarabağdan erməni əhalinin baş götürüb getməsinə nail olmaq istəyir. Biz azərbaycanlılar bunun ağ yalan olduğunu bilirik, necə deyirlər, hayların dabbağda gününə bələdik. Rəsmi Bakı ekofəalların etiraz aksiyasının başladığı ilk gündən bəyan edib ki, Laçın yolu bağlanmayıb, Rusiya sülhməramlıları, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi, humanitar yüklər üçün yol daim açıqdır. Dekabrın 12-dən indiyədək bu yoldan 4 minə yaxın nəqliyyat vasitəsi keçib.

Biz hayların özlərinin bu üsuldən 1988-89-cu illərdə tarixi Azərbaycan torpağı, indiki Ermənistan ərazisində yaşayan soydaşlarımızı münasibətdə istifadə etdiklərini unutmamışıq. 1988-ci ilin əvvəlindən başlayaraq, Qərbi Azərbaycan-dakı soydaşlarımız iş yerlərinə, uşaqlar məktəbə buraxılıb, dükən-bazarda onlara ərzaq malları satılıb, işığı, telefonu, suyu, qazı kəsilib, yaşayışı dözülməz hala gətirilirdi. Əslində, bu, real psixoloji terror idi. Amma tez-tez fiziki terror da baş verirdi. Hazırkı Qərbi Azərbaycan İcmasının hüquqi varisi olan Azərbaycan Qaçqınlar Cəmiyyətində 1990-cı ildə tərtib edilmiş siyahıya əsasən, 1988-1990-cı illərdə Ermənistanda 216 azərbaycanlı vəhşicəsinə qətlə yetirilib və ya millətlərarası münasibətin zədələnməsinə səbəb olmuş hadisələr nəticəsində həlak olub.

Azərbaycanın Vətən müharibəsində qazandığı Qələbə təkcə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun işğaldan azad olunması, dağıdılmış şəhər və kəndlərimizin bərpası demək deyil, həm də Ermənistanın qovulan soydaşlarımızın doğma yurd-yuvasına dönməsinə gətirib çıxarmalıdır. Azərbaycanlıların Qərbi Azərbaycana qayıdış məsələsi çoxdan gündəmədədir. Qərbi Azərbaycandan olan soydaşlarımız tarixi zəfərdən daha da ruhlanıblar. Onların qayıdış arzusu indi əvvəlkindən qat-qat güclüdür. Onlar 2022-ci ilin avqustun 3-də təşkilatlanaraq, artıq qeyd etdiyimiz kimi, Azərbaycan Qaçqınlar Cəmiyyətinin bazasında Qərbi Azərbaycan İcmasını yaradıblar. Dekabrın 24-də Prezident İlham Əliyev icmanın üzvləri ilə görüşdə, faktiki olaraq, Qərbi Azərbaycan mövzusunun xalqımızın yeni strateji hədəfi kimi müəyyən edib. İcmə bu yaxınlarda Qərbi Azərbaycana Qayıdış Konsepsiyasını

hazırlayıb. Soydaşlarımız sülh yolu ilə dədə-baba torpaqlarına geri dönmək, dinc yaşayış yaşamaq istəyirlər. Amma qayıdış beynəlxalq təhlükəsizlik təminatı altında olmalıdır. İcmə həm də hesab edir ki, Qərbi Azərbaycana qayıdış məsələsi Ermənistanın öhdəliyi kimi, Azərbaycan–Ermənistan sülh müqaviləsində də təsbit olunmalıdır.

***

Rəsmi Bakı son vaxtlar ısrar və əzm-lə Qərbi Azərbaycana qayıdış məsələsini beynəlxalq müstəvidə qaldırmaqdadır. Prezident İlham Əliyevin martın 16-da Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçı-larının Fövqəladə Zirvə görüşündəki çıxışından epiqraf kimi istifadə etdiyimiz fikirlər də bunun əyani nümunəsidir. Cənab İlham Əliyev bildirib ki, Türk dünyası türk dövlətlərinin hüddurları ilə məhdudlaşmır. Türk dünyası daha böyük coğrafiyanı əhatə edir və tarixi torpağımız olan Qərbi Zəngəzurun 1920-ci ilin noyabr ayında sovet hökumətinin qərarı ilə Azərbaycandan alınıb Ermənistanla verilməsi Türk dünyasının coğrafi cəhətdən ayrılmasına səbəb olub. 1991-ci ilə qədər bütün azərbaycanlılar indiki Ermənistan ərazisindən zorla qovulublar. Ermənistan Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdakı olduğu kimi, indiki Ermənistan ərazisində, yəni, Qərbi Azərbaycanda da mədəni irsimizi, məscidləri, tarixi abidələrimizi dağıdıb. Azərbaycan ictimaiyyəti dəfələrlə UNESCO-ya indiki Ermənistanda Azərbaycan xalqının mədəni irsinin monitorinq edilməsi məqsədilə bu ölkəyə faktaraşdırıcı missiyanın göndərilməsi xahişi ilə müraciət edib və UNESCO-dan müsbət cavab gözləyir.

Prezident İlham Əliyev qeyd edib ki, Qərbi Azərbaycan etnik təmizləməyə məruz qalan həmvətənlərimiz indiki Qərbi Azərbaycan İcmasında birləşiblər:

Ekspert rayi

Qafar CAXMAQLI,
Türkiyənin Ərciyez Universitetinin ermənişünaslıq şöbəsinin rəhbəri:

– Təkcə 1988-89-cu illərdə deyil, Ermənistan dövlətinin mövcud olduğu yüz ildən artıq müddətdə, hələ ondan əvvəl də buradakı azərbaycanlılar təzyiq və təqiblərə məruz qalıblar. Nəticədə, öz ata-baba yurdlarını tərk ediblər. İndiki Ermənistan ərazisi vaxtilə Azərbaycan türklərinin sıx məskunlaşdığı ərazi olub. Ayrı-ayrı dövrlərdə qovulan, çıxdan edilən əhalinin sayına, onların köç etdikləri ərazilərdə məskunlaşma xəritəsinə baxsaq, bu həqiqət açıq görünür. Təkcə 1918-ci ildə Ermənistan dövləti elan olunandan sonra Zəngə-

zuru, Göyçəni və İrəvanı yüz mindən çox insan tərk edib. Deportasiyalar sonrakı dövrdə də davam edib. Bunu biz demirik, tarixi faktlar deyir. 1988-89-cu illərdə qovulan əhalinin sayının 300 minə yaxın olduğu deyilir. Məncə, bu rəqəm də səhih deyil, real say daha çoxdur. Qərbi Azərbaycanın əsl sahibləri azərbaycanlılardır. Haylar orada əsrlər boyu yaşaya bilməzlər, o torpaqların sahibləri var və onlar tarixi Vətəni unutmayıblar. Artıq Vətənə qayıtmağın məqamı yetişib.

“Onlar tarixi torpaqlara sülh yolu ilə qayıdışı qarşılarına məqsəd qoyublar. Qərbi Azərbaycan İcmasının hazırladığı Qayıdış Konsepsiyasına əsasən, indiki Ermənistan ərazisindən zorla deportasiya olunmuş azərbaycanlıların öz yurdlarına qayıdışı üçün müvafiq verifikasiya və zəmanət mexanizmi olan və hüquqi baxımdan məcburi olan beynəlxalq razılaşma əldə edilməlidir”.

***

Azərbaycan Prezidentinin sammitdəki çıxışı Hayastan hakimiyyətinin yuxusunun arşə çəkilməsinə səbəb olub. Təcavüzkar ölkənin xarici siyasət idarəsi gecə iken dövlət başçımızın fikirləri ilə bağlı açıqlama yayıb. Qərbi Azərbaycan ifadəsinin Azərbaycanın Hayastana ərazi iddialarının təzahürü adlandırıldığı bu bəyanatın mahiyyətə əvvəlkilərdən heç nə ilə fərqlənməyən növbəti kağız parçasıdır.

İrəvan “eks”lərin də ətəyini buraxmır

Şimali Atlantika Alyansının keçmiş şefinin Ermənistan rəhbərliyi ilə çirkli əməkdaşlığının pərdəarxası niyyətləri

Siyasi nöqtəyi-nəzərdən etibarsız, imzasına və sözüünə sahib çıxmağı bacarmayan, Qərbdə və Şərqdə qapısını döydüyü “tərəfdaşlarından” arzuladığı dəstəyi görməyən rəsmi İrəvan indi də sabiq yetkililərin xidmətindən yararlanmaq qərarına gəlib. Həm də bu dəfə onların pullu xidmətindən istifadə etmək niyyətindədir.

Rəsmi dövlətə İrəvana təşrif bu yuran NATO-nun sabiq baş katibi, “Rasmussen Global” siyasi konsaltinq təşkilatının təsisçisi Anders Foq Rasmussen Ermənistanda olduğu iki gün ərzində bu ölkənin hərbi-siyasi rəhbərliyinə məsləhətlər verməklə, hayların başbilənlərinin başlarına ağıl qoymaqla məşğul olub. Və bu zaman “siyasi ekspert” Rasmussen müştərilərinə təkcə daxili məsələlərlə bağlı deyil, həm də bölgədəki mövcud durum barədə “ustad dərsləri” keçib. Dinləyicilərdən biri, Ermənistanın müdafiə naziri Suren Papikyanla görüşündən sonra Cermukda mətbuat konfransı keçirən Rasmussen deyib ki, o, bura rəsmi dövlət gəlib və məqsədi “Ermənistan hökumətinə Qərb və Avropa İttifaqı ilə əlaqələri gücləndirməkdə kömək” etməkdir.

***

Mətbuat konfransında “Azərbaycanın təcavüzünün nəticələrini öz gözləri ilə görmək üçün” cənub rayonlarına səfər etdiyini açıqlayan hərbi alyansın sabiq komandanı “mən gözəl Cermukda oldum və mən mənə azərbaycanlıların hücumlarının şəhərin turizminə necə mənfi təsir göstərdiyini söylədi”, - deyə bildirib.

Məhz Nikol Paşinyan hakimiyyətə gələndən sonra Ermənistanla ayağı açılan əski NATO-çunun Azərbaycanla bağlı belə təxribatçı açıqlamaları başında durduğu “Rasmussen Global” siyasi konsaltinqin pulqazanma taktikasıdır. Xankəndi-Laçın yolunun hu-

manitar məqsədlər üçün gecə-gündüz açıq olduğunu bilə-bilə “bu yolun dərhal və şərtsiz açılmasını” Azərbaycan hökumətindən tələb edən Rasmussen, deyəsən, keçmiş siyasi statusundan şəxsi biznesinin çiçəklənməsi üçün istifadə etməyə çalışır.

ARAYIŞ: 2009-2014-cü illərdə NATO-nun baş katibi postunda çalışan Anders Foq Rasmussenin bu, Ermənistanla ilk səfəri deyil. O, 2012-ci ilin sentyabrında İrəvana olub. Ser Rasmussen hələ hərbi blokun patronu postunda iken erməni diasporu ilə sıx əlaqələrə malik olması heç kəsə sirr deyildi...

İndi lektora çevrilmiş sabiq komandanı Rasmussen İrəvan istəblegamenti üçün təşkil etdiyi “siyasi hazırlıq kursları”nda mövzudan daha irəli gedərək, Hayastanın Qarabağa BMT-nin mandatına malik yeni sülhməramlı missiyanının yerləşdirilməsi ilə bağlı niyyətinə ekspert kimi münasibət bildirib: “Tərəflərin boynuna götürdüyü öhdəliklərin icrasına nəzarəti həyata keçirəcək beynəlxalq sülhməramlı hərbi kontingent üçün zəruri mexanizm yaradılmalıdır. Amma Rusiyanın iştirakı olmadan bu mandatı əldə etmək çətindir. Çünki Rusiya BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü kimi veto hüququna malikdir”.

***

İmran BƏDİRƏXANLI,
“Xalq qəzeti”

Türk Dövlətləri Təşkilatı Dövlət Başçıların Fövqəladə Zirvə görüşü çərçivəsində qəbul edilən Ankara Bəyannaməsində cari ilin 27 yanvarında Azərbaycanın İrandakı səfirliyinə edilən terror aktı pislənilib, təqsirkarların məsuliyyətə cəlb edilməsi üçün çağırış edilib.

Tehran diplomatik əxlaqsızlığını davam etdirir

Xatırladaq ki, terror aktı nəticəsində səfirliyin bir əməkdaşı qətlə yetirilib, digər iki əməkdaşı isə yaralanıb. Baş verən olay Prezident İlham Əliyev tərəfindən elə həmin gün terror aktı kimi dəyərləndirilib, ölkə başçısının bununla bağlı “Twitter” hesabındakı paylaşımında deyilib:

“Bu gün Tehrandakı səfirliyimizə qarşı törədilmiş terror aktını şiddətlə qınayıram. Səfirliyin və səfirlik əməkdaşlarının mühafizəsini təmin edərkən həlak olan baş leytenant Əsgərov Orxan Rizvan oğlunun ailəsinə və yaxınlarına dərin hüzn-lə başsağlığı verirəm. Bu terror aktının tezliklə araşdırılmasını və terrorçuların cəzalandırılmasını tələb edirik. Diplomatik nümayəndəliklərə qarşı terror hücumu qəbul edilməzdir!”

Təəssüflər olsun ki, terror aktının üstündən 50 gün keçməsinə baxmayaraq, rəsmi Tehran bugünədək cinayətin araşdırılması, onun şifarişçilərinin və icraçıların məsuliyyətə cəlb edilməsi, ümumiyyətlə, müstəqil apardığı istintaqın gedişi barədə Bakıya heç bir məlumat, açıqlama verməyib. Terrorun baş verdiyi gündən bu qanlı olayla bağlı məntiqə sığmayan versiyalar irəli sürən, diplomatik etikətdən uzaq, məsuliyyətsiz davranış ortaya qoyan fərs-molla rejimi özünü indi də baş verənləri vecinə almayan tərəf kimi aparır. Halbuki, İİR imzaladığı beynəlxalq konvensiyaların şərtlərinə əsasən, Tehrandakı səfirliyimizin təhlükəsizliyinə təminat verməli olan, buna görə məsuliyyət daşıyan ölkədir. Belə olan halda, onun Azərbaycanın ölkəsindəki səfirliyinə edilən terror hücumu ilə bağlı ciddi araşdırma apardığı hiss olunmayan fərs rejimi bu cinayətin özünün şifarişçi ilə həyata keçirildiyi ehtimalını artırır.

Baş verənlərə görə, Azərbaycandan

üzr belə istəməyən Tehranın diplomatik əxlaqdan uzaq davranışı göstərir ki, İran bu terror aktının araşdırılmasında maraqlı deyil. Elə bu səbəbdən də rəsmi Tehran Azərbaycanın tələb və təkidlərinə rəğmən susmaqdadır. Ancaq rəsmi Tehran unudur ki, onun susqunluğu səfirliyimizə qarşı təşkil edilən terror hücumuna görə İranı məsuliyyətdən azad etmir. Əksinə, bu susqunluq və fəaliyyətsizlik onu göstərir ki, İrana bir dövlət kimi güvənmək, ona hər hansı məsələdə etibar etmək olmaz. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan dövləti öz vətəndaşlarına ehtiyac olmadığı təqdirdə İrana getməklə bağlı xəbərdarlıq edib. Fevralın 20-də İrana səfər edən Azərbaycan vətəndaşı Fərid Səfərinin bu ölkənin ərazisində yoxa çıxması faktı, rəsmi Ba-

kının xəbərdarlığının əsassız olmadığını ortaya qoydu. Qeyd edək ki, İran dövləti səfirliyimizin binasında törədilən terror aktı kimi, Fərid Səfərinin itkin düşməsi faktını da araşdırmaq istəmir. Bu, İranın təkcə Azərbaycan vətəndaşları üçün deyil, bütün xarici ölkə vətəndaşları üçün təhlükəli bölgə olduğunu göstərir.

Tehran səfirliyimizə yönəlmis terror aktını araşdırmaq istəməsə də, Azərbaycan dövləti bu istiqamətdə konkret addımlar atmaqdadır. Qeyd edək ki, Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətində Tehrandakı səfirliyimizə edilən hücumla bağlı cinayət işi açılıb və istintaq-əməliyyat tədbirləri aparılmaqdadır. Bu isə o deməkdir ki, İranın nə düşüncəsindən, nə planlaşdırılmasından asılı olmayaraq, terror aktında əli olan hər kəs aşkar ediləcək və onlar törətdikləri cinayətə görə mütləq cavab verməli olacaqlar.

Seymur ƏLİYEV, “Xalq qəzeti”

Qərbi Azərbaycandan deportasiya edilmiş, soyqırma məruz qalmış soydaşlarımızın pozulmuş hüquqları beynəlxalq hüquqda necə dəyərləndirilir? BDU Hüquq fakültəsinin elmi işlər üzrə dekan müavini, dosent, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Rahim Məmmədovla görüşüb bu mövzuda müsahib olduq.

– **Beynəlxalq hüquqda bir xalqın öz torpağında soyqırımına məruz qalması və sağ qalanların vətənindən kütləvi surətdə qovulmaları necə qiymətləndirilir?**

– Bir xalqın məhv edilməsi onun əzəli torpaqlarının, təbii resurslarının əlindən alınması və məcburən oradan qovulması ilə başlayır. Hüquqi və siyasi mənada desək, konkret ərazidə tarixən məskun-

lərə didərgin salma" ifadələrinə diqqət yetirmək lazımdır.

Azərbaycanlıların indiki Ermənistan-dan deportasiyasına hüquqi qiymətləndirmə müstəvisində bir qədər də geniş aspektdə yanaşsaq, əslində, xalqımıza qarşı həyata keçirilmiş deportasiya aktını, "spesifik niyyət konsepsiyası" nəzərə alınmaqla, həm də soyqırımı aktı kimi qiymətləndirə bilərik.

Üçüncüsü, Qərbi Azərbaycanda xalqımızın min illər boyu əldə etmiş olduğu və bizə mənsub olan maddi-mənəvi dəyərlərimizin, tariximizin, dilimizin saxtalaşdırılması və onların erməni mədəniyyəti kimi təqdim edilməsi və s. mənəvi soyqırımı deməkdir. Etiraf edək ki, ermənilər başqa xalqlara mənsub olan mədəniyyətləri oğurlamaq və onları öz adlarına çıxarmaqda olduqca mahirdirlər. Əfsuslar olsun ki, onlar bu işdə güclü təbliğat məşını qurublar və himayədarları da onlara dəstək verir.

Dördüncüsü, Ermənistanın azərbaycanlılara qarşı soyqırımı ilə müşayiət olunan deportasiyasının kulminasiya nöqtəsi Xocalı soyqırımıdır. Qərbi Azərbaycanın

Ermənistan etnik təmizləməni gizlədə bilməz

Qərbi Azərbaycan İcması Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyinin Qərbi Azərbaycanla bağlı qərəzli bəyanatına cavab verib. Bu barədə İcmanın mətbuat xidmətindən qəzetimizə bildirilib ki, Ermənistan XİN Prezident İlham Əliyevin 2023-cü il 16 mart tarixində Türk Dövlətlər Təşkilatında Qərbi Azərbaycan məsələsi ilə bağlı verdiyi bəyanatını yanlışdı məzmununda təqdim etməyə cəhd edərək, bizim sülh yolu ilə, ləyaqətli və təhlükəsiz şəkildə qayıdış hüququmuza xələl gətirməyə cəhd göstərib. İcmanın bəyanatında daha sonra deyilir:

– İlk öncə, Qərbi Azərbaycandan qovulmuş azərbaycanlıların sülh yolu ilə qayıdışına verdiyi siyasi dəstəyə görə və bu məsələni mötəbər beynəlxalq formatların tribunasında ifadə etməsinə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə təşəkkür edirik.

Ermənistan hökumətinin etiraz etdiyi Qərbi Azərbaycan ifadəsinə gəlincə, qeyd edək ki, həmin bölgədə yaxın tarixdək azərbaycanlıların çoxluq təşkil etdiyini və son dövrlərdəki qeydə alınmış toponimlərin və hidronimlərin 95 faizdən çoxunun Azərbaycan mənşəli olduğunu nəzərə alaraq, bu ifadəni işlətməyin ciddi əsasları var. Xüsusilə, oranın qanuni sakinləri olan azərbaycanlılar etnik təmizləmə yolu ilə öz evlərindən zorla çıxarıblarsa, Qərbi

Azərbaycan ifadəsini işləmək bütün insanlığın borcudur.

İcmanın qayıdış konsepsiyasında həmin ərazidə yaranmış Ermənistan Respublikası hüquqi-siyasi reallıq kimi qəbul edilir, bərabərlik və reinteqrasiyaya əsaslanan yanaşma əsas götürülür. Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyana göndərdiyimiz məktubumuzda da qeyd etdiyimiz kimi, öz evlərimizə sülh yolu ilə geri qayıtmaq tələbimiz Ermənistanın ərazi bütövlüyü və ya suverenliyinə xələl gətirə biləcək şəkildə yanlış təfsir edilə və ya qələmə verilə bilməz.

Belə olan təqdirdə, Ermənistan tərəfi "Artsax hökuməti", "Artsax xalqı", "Artsax ordusu" kimi ifadələr işlətməsinin izahatını verməlidir.

Nəhayət, biz bir daha Ermənistan hökumətini o ərazinin qanuni sakinləri olan, qovulmuş azərbaycanlıların verifikasiya və zəmanət mexanizmləri və hüquqi baxımdan məcburi olan beynəlxalq razılaşma çərçivəsində öz evlərinə sülh yolu ilə, təhlükəsiz və ləyaqətli şəkildə geri qayıtmasına şərait yaratmağa, bunun üçün etdiyimiz dialoq müraciətinə cavab verməyə çağırırıq.

"Xalq qəzeti"

Azərbaycanlıların tarixi torpaqlarından deportasiyası beynəlxalq cinayətdir

laşmış əhali və ya hansısa kateqoriyaya aid edilən şəxslər qrupu məcburən, kanvoy altında digər dövlətə və başqa yaşayış yerinə sürüün edilir və ya qovulur. Problemə sırf cinayət, hüquqi müstəvidən yanaşsaq, deportasiyanın ictimai təhlükəliliyi ondan ibarətdir ki, mülki əhali və ya hansısa kateqoriyaya aid edilən şəxslər qrupu (məsələn, milli, etnik və dini mənsubiyyətinə görə – azərbaycanlılar) tarixən qanuni yaşayış yerlərindən zorla çıxarılması ilə müşayiət olunan və insanların kütləvi şəkildə ev-əşiyindən, doğma torpağından qovulması ilə nəticələnən hərəkətlərə məruz qalır.

Təbii ki, belə əməllər müasir beynəlxalq cinayət hüququnda, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının cinayət qanunvericiliyində başvermə şəraiti nəzərə alınmaqla, həm insanlıq əleyhinə cinayətlərin, həm də müharibə cinayətlərinin tərkibi kimi nəzərdən keçirilir. Deportasiya aktı və ya siyasəti müvafiq dövlətin və ya dövlətlərin cinayətkar siyasəti ilə bağlı olan düşünülmüş, məqsədli cinayətdir. Deportasiya məsələsində iki ifadəyə – "əhalini qanuni yerləşdiyi yerlərdən başqa yerlərə qovma" və "digər məcburi hərəkət-

– **Dünyanın gözü qarşısında baş vermiş və bir qayda olaraq, susqunluqla qarşılanmış bu irimiqyaslı cinayətin fakt və sübutları olaraq qısaca nələri göstərə bilərsiniz?**

– Birincisi, məqsədli olaraq ərazilərimiz və resurslarımız əlindən alınıb və bu prosesdə Rusiya imperiyası Cənubi Qafqazı, xüsusən də Azərbaycanı özünün geosiyasi maraq dairəsinə salarkən "erməni kartından" məharətlə istifadə etmişdir. Məqsədli köçürülmənin və sonrakı mərhələlərdə həyata keçirilmiş deportasiyaların məntiqi nəticəsi isə azərbaycanlıların öz dədə-baba yurdlarından didərgin düşməsinə, ermənilərin isə bu prosesdə birbaşa maraqları olan dövlətlərin siyasi-herbi dəstəyinə arxalanaraq sahib olduqları ərazilərdə siyasi və iqtisadi cəhətdən möhkəmlənməsinə gətirib çıxarmışdır.

İkincisi, Qərbi Azərbaycanın coğrafi baxımdan əlverişli yerlərində yaşamış insanların, el dilində desək, dağ adamının "ilan mələyən", ucsuz-bucaqsız, susuz arən ərazilərə köçürülməsi, təbii ki, soyqırımı aktıdır.

siyasi işğalından sonra keçmiş SSRI-nin mərkəli siyasətinin nəticəsi olaraq tarixi Azərbaycan ərazilərinin erməniləşdirilməsi prosesi davam etmiş və indinin özündə də bu problemdən əziyyət çəkirik.

– **Bu cinayətlər Ermənistanın məqsədyönlü dövlət siyasəti kimi gerçəkləşdirilmişdir. Beynəlxalq hüquq belə halda kimi və nəyi ittiham edir?**

– Belə beynəlxalq cinayət əməlləri qəsdlə törədilir və son nəticəsi məqsədli xarakter daşıyır. İndiki halda cinayətkar Ermənistan dövləti və onu idarə edənlər, həm də ayrı-ayrı cinayətlərin təşkilatçıları və əsas iştirakçılarıdır. Nəticə olaraq, insanların deportasiyaya və soyqırma məruz qoyulmaması beynəlxalq hüquqla qadağan olunan imperativ tələbdir, yeni mübahisə olunmayan bir tələbdir və bu bir öhdəlik olaraq dövlətlərin üzərinə məsuliyyət yükü qoyur.

Hüquqi varislik konsepsiyası nəzərə alınmaqla istər Rusiya Federasiyası, istərsə də Ermənistan deportasiya və soyqırım əməllərini qadağan edən beynəlxalq hüquqi aktların, məsələn, 1948-ci il soyqırımı cinayətinin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında Konvensiyanın iştirakçıları olduquna görə birbaşa beynəlxalq hüquqi məsuliyyət daşıyırlar. Soydaşlarımıza qarşı edilmiş məqsədli deportasiya və soyqırımı aktlarına görə həmin dövlətlərin kompensasiya ödəmələri üçün beynəlxalq prosesa start verilməlidir. Xocalı və digər soyqırımı aktlarını törədən cinayətkarların cinayət məsuliyyətinə cəlb olunub cəzalandırılması üçün dövlətimiz mümkün olan bütün hüquqi addımları atmalıdır ki, sonda haqq və ədalət zəfər çalsın.

Prezident İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, azərbaycanlılar Qərbi Azərbaycandakı tarixi torpaqlarına qayıtmalıdır. Biz Azərbaycanın itirilmiş parçası olan Qərbi Azərbaycana mütləq dönəcəyik.

Müsahibəni qələmə aldı:
Anar TURAN, "Xalq qəzeti"

Ermənistan Qərbi azərbaycanlıların yurdlarına qayıdışını təmin etməlidir

"Qərbi Azərbaycan indiki Ermənistan Respublikasının əhatə etdiyi, tarixən azərbaycanlıların sıx şəkildə yaşadığı coğrafi məkandır. XX əsrdə azərbaycanlıların Ermənistandan deportasiyası və köçürülməsi nəticəsində hazırda Ermənistan Respublikasında azərbaycanlılara məxsus heç bir yaşayış məntəqəsi qalmamışdır". Azərbaycan Dillər Universitetinin əməkdaşı, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru Anar Osmanlı soydaşlarımızın Qərbi Azərbaycandan deportasiyası ilə bağlı apardığı tədqiqat barədə mediaya bu açıqlamasının davamında bildirib:

– Son iki əsr ərzində heç bir sivil normaya məhəl qoymayan erməni millətçiləri imperialist dairələrin təhriki və himayəsi ilə Qərbi Azərbaycan adlanan tarixi torpaqlarımızda soydaşlarımıza qarşı məqsədyönlü, davamlı deportasiya, soyqırımı, etnik təmizləmə siyasəti aparmışlar. Məhz bu ərazilərdə Azərbaycanın tarixi-mədəni irsinin məhv edilməsi, ermənilərin azərbaycanlıları assimilyasiya və izolyasiyaya məruz qoyması tarixi reallıqdır.

Yeri gəlmişkən xatırladaq ki, Azərbaycan multikulturalizm və tolerantlıq strategiyasını dövlət siyasəti olaraq həyata keçirir. Belə ki, ölkə daxilində yaşayan etnik qruplar və dini icmalar bir siyasəti, o sıradan azərbaycançılıq məfkurəsini əsas götürərək öz inkişaf dinamikalarını təmin edirlər. Dövlət bütün imkanlarını istifadə edərək milli və dini icmaların mədəniyyət və adət-ənənələrinin qorunmasını, inkişaf etdirilməsini öz öhdəliyi hesab edir. Prezident İlham Əliyevin bəyan etdiyi kimi: "Hər bir cəmiyyətin gücü onun dini və milli müxtəlifliyindədir... Əlbəttə, bunun üçün ənənələr lazımdır, eyni zamanda, dövlət siyasəti də lazımi səviyyədə aparılmalıdır. Azərbaycanda hər iki amil mövcuddur".

Müasir elmi ədəbiyyatda cəmiyyətdə müxtəliflik və birliyin izahında, o cümlədən multikultural situasiyanın tənzimlənməsində assimilyasiya və izolyasiya məfhumları aktuallıq kəsb edir. Azərbaycan dilində assimilyasiya "ərimə və əritmə", izolyasiya isə "təcrid etmə" anlayışları olaraq bilinir. Məhz multikulturalizm də siyasət modeli kimi cəmiyyətdə mövcud olan etnik, irqi, dini və mədəni müxtəlifliklərə münasibətdə dövlətin apardığı konkret siyasəti xarakterizə edir.

Bu siyasətin əsasında cəmiyyətdəki etnik, irqi, dini və mədəni müxtəlifliklərin qorunması durur.

Multikulturalizm siyasətinin meydana gəlməsindən əvvəl etnik, irqi, dini və mədəni müxtəlifliklərlə üzleşən dövlətlər bu müxtəliflikləri əsasən iki siyasət modeli vasitəsilə tənzimləməyə çalışırdılar: assimilyasiya və izolyasiya. Assimilyasiya siyasəti milli azlıqların etnik-mədəni dəyərlərini titil (əsas) etnosun mədəniyyətinə qatmaqla cəmiyyətdəki etnik, irqi, dini və mədəni müxtəlifliklərin ləğv edilməsini nəzərdə tutur. İzolyasiya siyasəti isə milli azlıqların etnik-mədəni dəyərlərinin titil etnosun etnik-mədəni dəyərləri ilə hər hansı bir əlaqəsinin qarşısını almaqla milli azlıqların cəmiyyətə inteqrasiya olmalarına imkan vermir.

Ermənistanda da azərbaycanlılara qarşı törədilmiş etnik təmizləmə əksər hallarda məhz milli dini-ideoloji mərkəzlərin və dövlət orqanlarının sistemli fəaliyyəti ilə baş vermişdir. Bu proses 1905-06, 1918-21, 1948-53 və 1988-91-ci illərdə xüsusilə şiddətli və amansız olmuşdur. Zəngəzur daxil olmaqla azərbaycanlılar üstünlük təşkil edən bir çox bölgələrdə Ermənistanə verilmiş və yüz minlərlə azərbaycanlının Ermənistandan deportasiyası barədə irqçi qərara imza atılmışdır.

Hazırda Ermənistanla Azərbaycan arasında davam edən sülh sazişinin hazırlanması və bağlanması, nəticədə, multikulturalizm aspektindən də mühüm nəticələrə gətirib çıxaracağını söyləyən müəllif daha sonra aşağıdakıları söyləyib:

– Erməni azlığı da Azərbaycan-dakı digər dini və milli icmalar kimi bərabər hüquqluluq prinsipinə müvafiq

olaraq yaşamalarını davam etdirməli, Ermənistan buna müqabil olaraq azərbaycanlıların Qərbi Azərbaycan torpaqlarına qayıdışını təmin etməlidir. Prezident İlham Əliyev bugünlərdə Ankarada Türk Dövlətlərinin Zirvə Görüşündə verdiyi açıqlamada bu zərurətin zamanın hökmü və tarixi ədalət əsasında gündəmə gəldiyini bildirdi: "Qərbi Azərbaycanda etnik təmizləməyə məruz qalan həmvətənlərimiz indi Qərbi Azərbaycan İcmasında birləşiblər. Onlar tarixi torpaqlara sülh yolu ilə qayıdışı qarşılarına məqsəd qoyublar. Qərbi Azərbaycan İcmasının hazırladığı Qayıdış Konsepsiyasına əsasən, indiki Ermənistan ərazisindən zorla deportasiya olunmuş azərbaycanlıların öz yurdlarına qayıdışı üçün müvafiq verifikasiya və zəmanət mexanizmi olan və hüquqi baxımdan məcburi olan beynəlxalq razılaşma əldə edilməlidir. Biz Azərbaycan dövləti olaraq Qarabağda yaşayan erməni sakinlərin fərdi hüquq və təhlükəsizliyini təmin edəcəyimiz kimi, Ermənistan da qarşılıqlı prinsip əsasında Qərbi azərbaycanlıların hüquq və təhlükəsizliyini təmin etməlidir".

Dövlət başçısının Qərbi Azərbaycan İcması ilə görüşü zamanı söylədiyi

man davası olaraq bilinir. Bunlara dəlil olaraq, 1905 və 1918-ci il hadisələrinin erməni-müsəlman davası adlandırılmasını göstərmək olar.

Bu tendensiya çar Rusiyası süqut etdikdən sonra bolşeviklər vasitəsilə davam etdi. Beləliklə, mahiyyət dəyişmədi, əksinə daha geniş vüsət aldı. Hazırda Ermənistan–İran və Fransa üçlüyünün Zəngəzur koridoruna qarşı çıxmaları bu tarixi düşüncələri səbəbindəndir. Bu üçlük müsəlman-azərbaycanlı varlığına bu torpaqlarda nifrət bəslədikləri üçün tarixdə olduğu kimi, müasir dövrdə də özlərinin assimilyasiya və izolyasiya siyasətlərini tətbiq etmək istəyirlər.

Azərbaycan tərəfi 44 günlük Qarabağ müharibəsindən sonra beynəlxalq hüquq və normalar çərçivəsində bu kimi məsələlərin həll olunması üçün beş prinsipə əsaslanan təkliflərini təqdim etmişdir. Qarabağda ermənilərin digər dini və milli icmalar kimi birləşməsi dəyərlərinə mənsub olaraq mövcudluqları Azərbaycanın multikultural dövlət siyasətinin tərkib hissəsidir. Qərbi Azərbaycana Qayıdış Konsepsiyası da bu kontekstdə əhəmiyyət qazanır. Qayıdış konsepsiyasının məzmunu və mahiyyətinə diqqət etdikdə görmək mümkündür ki, orada ermənilərin azərbaycanlılara qarşı deportasiya, assimilyasiya və izolyasiya siyasətləri tarixi arqumentlərə əsaslanaraq açıq şəkildə verilmişdir.

Anar Osmanlı açıqlamasının sonunda vurğulayır ki, ümumiyyətlə, Cənubi Qafqazda sülhün və multikultural mühitin stabil olması üçün Qərbi azərbaycanlıların öz tarixi torpaqlarında yaşamaları təmin olunmalıdır: "Bu hər iki tərəf üçün də multikultural inteqrasiya prosesini ehtiva edir. Ermənistan tərəfinin bu tarixi reallığı və fürsəti qaçırmaması özləri üçün çox böyük uğursuzluqlara gətirib çıxaracaqdır".

Hazırladı:Tahir AYDINOĞLU,
"Xalq qəzeti"

Dörd gün əvvəl Rusiyanın qırıcı təyyarələri ABŞ-ın Qara dəniz üzərində pilotsuz uçuş aparatını vurub. Bu insident beynəlxalq qalmaqala səbəb olub və iki ölkə arasındakı gərgin vəziyyəti daha da ağır duruma salıb. Ekspertlərin fikrincə, insident hətta böyük müharibəyə səbəb ola bilər.

ABŞ dronuna Rusiya qırıcılarının hücumunu əks etdirən video yayımlanıb

Qara dənizdəki insident tərəflər arasında gərginliyi pik nöqtəyə çatdırıb

Bu arada Pentaqon Rusiya təyyarələrinin ona məxsus pilotsuz uçuş aparatına yaxınlaşmasını göstərən video yayımlayıb. "Amerikanın səsi" radiosu xəbər verir ki, videoda Rusiya məxsus "Suxoy Su-27"-nin ABŞ-ın "MQ-9" pilotsuz təyyarəsinə arxadan yaxınlaşdığını, sonra isə üzərindən keçərkən yanacaq atdığını görmək olub. İkinci "Suxoy Su-27" təyyarəsi də oxşar şəkildə yaxınlaşır və ABŞ-ın pilotsuz təyyarəsinə çataraq, onunla toqquşduğu anda video yayımı pozulur. Videonun bərpa edildiyi son kadrda pilotsuz təyyarənin qanadlarından birinin əyildiyini görmək mümkün olub.

Qeyd edək ki, video ABŞ-ın müdafiə naziri Lloyd Ostinin rusiyalı həmkarı Sergey Şoyqu ilə görüş barədə danışdıqdan bir gün sonra yayılıb. Pentaqon rəhbəri deyib: "Birləşmiş Ştatlər beynəlxalq hüququn icazə verdiyi yerdə uçağa və fəaliyyət göstərməyə davam edəcək və Rusiya öz hərbi təyyarələrini təhlükəsiz və peşəkar şəkildə idarə etməlidir".

Yeri gəlmişkən, 2021-ci il fevralın 24-də Rusiyanın Ukraynada hərbi əməliyyata başlamasından sonra L.Ostin və S.Şoyqu arasında telefon təmasları kəskin azalıb. Rəsmlər bunun iki müdafiə naziri arasında ötən ilin oktyabrın-

dan sonra ilk telefon danışığı olduğunu deyib.

ABŞ ordusunun məlumatına görə, bu ölkəyə məxsus "MQ-9" pilotsuz təyyarə çərşənbə axşamı beynəlxalq həyata məkanında adi əməliyyatlar həyata keçirirdi. ABŞ-ın hərbi hava qüvvələri pilotsuz uçuş təyyarəsi Rusiya qırıcıları tərəfindən zədələndikdən sonra onu vuraraq yerə salıb.

ABŞ Birləşmiş Qərargah Rəisləri Komitəsinin sədri, general Mark Milli insidentdən bir gün sonra, yeni çərşənbə günü jurnalistlərə bildirib: "Biz birlik ki, müdaxilə qəsdən olub. Biz bilir ki, aqressiv davranış qəsdən olub. Biz bunun çox qeyri-peşəkar və çox təhlükəli olduğunu da bilir".

Rusiya hələlik pilotsuz uçuş aparatının qalıqlarını geri qaytarmayıb. Rusiya Müdafiə Nazirliyindən bu barədə son qərar qəbul edildikdən sonra məlumat verəcəyini bildiriblər.

ABŞ rəsmilərinin dediyinə görə, Pentaqonun mütəxəssisləri pilotsuz uçuş aparatı Qara dənizə göndərilmədən əvvəl Rusiya tərəfi məxfi məlumatları əldə etməsin dəyə, ondakı həssas proqram təminatını uzaqdan siliblər.

M.HACIXANLI,
"Xalq qəzeti"

Qərbdə Ərdoğana qarşı feyk təbliğat aparılır

Qərb metbuatı Türkiyə Prezidenti, qarşıdakı seçkilərdə ölkə prezidentliyinə ən real namizəd Rəcəb Tayyib Ərdoğanın əleyhinə təbliğata başlayıb. Artıq Avropanın ən nüfuzlu media orqanlarında bu barədə hədyanlar yazılır. Məqsəd, təbii ki, Türkiyədə, bütün türk dünyasında, eləcə də beynəlxalq arenada böyük nüfuz və sanbal qazanmış Ərdoğanın seçilməsinə mane olmaqdır. Amma bu məqsədin həyata keçməsi üçün Türkiyə lideri ilə bağlı neqativlər tapmaq elə də asan deyil. Ona görə də əsasən yalan və saxta informasiyalar buraxılır.

Bələ informasiyalardan birinə bu günlərdə "Eurenews"-də rast gəldik. Saytın "Almaniya türk diasporu seçkiləri göz-ləyir" yazısında Ərdoğan əleyhinə reallığı əks etdirən bir cümləyə belə rast gəlmək mümkün deyil. Yazıda belə bir fikir aşılanır ki, Türkiyədən Almaniya miqrasiya edənlər ölkədəki "qarşıdurmalar, represiyalar və təqiblər" səbəbindən ölkəni tərk edirlər. Hətta riyakarcasına bildirilir ki, 2016-cı il dövlət çevrilişinə cəhddən sonra Almaniya gələn türk qaçqınların sayı kəskin artıb. Almaniya DİN-in məlumatına görə, guya o vaxtdan bəri 21 min türk ölkədə sığınacaq, yaxud qaçqın statusu alıb. Amma bu il mayın 14-də Türkiyədə ümumxalq seçkiləri keçiriləcək, guya Qərb ekspertlərinin fikrincə, bu, Ərdoğanın partiyasının 20 illik hakimiyyətinə son qoyacaq və türk diasporunun bir çox üzvlərinin evlərinə qayıtmasına imkan yarancak.

Açıq-aşkar feyk görünür, bu cür məlumatlar yaymaqla məqsəd təkcə Ərdoğanı "vurmaq" deyil, həm də türk miqrantlarını vətənlərinə qaytarmaq niyyəti güdülür. Bu baxımdan, birincisi, qeyd etməliyə ki, türklərin Almaniya miqrasiyası təzə məsələ deyil. Hətta müəyyən dövrlərdə türk işçi qüvvəsinin bu ölkəyə cəlb edilməsi ilə bağlı xüsusi proqram da həyata keçirilib. Bundan əlavə, 2015-ci ilin məlumatına görə, türklər Almaniya vətəndaşı olubsa, 2009-cu ildə onların sayı 2 milyon 812 minə çatıb. Hazırda isə ölkədə 4 milyondan artıq türk yaşayır.

Təbii ki, sonrakı dövrlərdə də zaman-zaman insanların Qərbə, eləcə də Almaniya miqrasiyası davam edib. Bu gün də istisna deyil. Qərbin Yaxın Şərqdə törətdiyi "demokratik inqilablar" ərəblərin

də Avropaya kütləvi miqrasiyasına səbəb olub. Bu kimi məsələləri 2016-cı ilin dövlət çevrilişinə cəhdi ilə əlaqələndirmək ən azı siyasi naşılıqdır. Bəli, həmin vaxt Qərb Türkiyədə dövlət çevrilişi həyata keçirmək istəyib və Ərdoğanı hakimiyyətdən salmaq üçün qanlı bir hərəkətə yol verib. Amma alınmayıb. "Euronews" isə bu barədə danışmaq istəmir. Demir ki, o vaxt Ərdoğanı devirə bilmədik, indi də bir daha cəhd edəcəyik. Sayt Qərbin əlinin neçə yüz türkün qanına (eləcə də son illərdə milyonlarla ərəbin günahsız qanına) buluşduğunu açıb-ağartmaq istəmir. Əvəzində feyk xəbərlərlə əks-təbliğat aparır. Amma inanırıq ki, türk insanı yaxşı-yamanın yerini bilir, dost-düşməni tanıyır. Bununla yanaşı, Prezident Ərdoğanın dünyaya ədalət yayan siyasətini də türk insanı yaxşı başa düşür. Ona görə də Qərbin bu istiqamətdə söylərinin yenə boş çıxacağına əminik. Elə 2016-cı ildə olduğu kimi.

Təəssüf ki, Qərbdə gedən bu təbliğat – Ərdoğanın hakimiyyətdən gedəcəyinə sevinənlər də yox deyil. Ermənistan da təbii ki, belələri kifayət qədərdir. Odur ki, Türkiyədə mayın 14-də keçiriləcək prezident və parlament seçkiləri Ermənistan da diqqətlə izlənilir və Ərdoğanın uduzmasında maraqlı olan qüvvələr sevinclərini gizlədə bilmirlər. Bu günlərdə "Armenian Report" da dərc edilən məqalədə bildirilib ki, Ərdoğan erası "bitmək üzrədir" və bu, Ermənistan üçün olduqca yaxşı xəbərdir: "CHP lideri, "Altılı masa"-nın prezidentliyə namizədi Kamal Kılıçdaroğlu 2023-cü ilin may seçkilərində Türkiyə lideri Rəcəb Tayyib Ərdoğan qalib gələ bilər. Bunu "ORC Araşdırma" agentliyinin son rəy sorğusu da təsdiqləyir. Sorğu 4-6 martda 1850 respondent arasında keçirilib, Ərdoğan 43,2, Kılıçdaroğlu isə 56,8 faiz səs toplayıb. Amma agentliyin yanvar ayında keçirdiyi sorğuda Ərdoğan Kılıçdaroğlu da daxil olmaqla, bütün rəqiblərini üstələyirdi". Müəllifin fikrincə, ABŞ Prezidenti Co

Bayden də Türkiyə liderinin seçkilərdə məğlub olmasında maraqlıdır. Amma əsas məsələ odur ki, Ərdoğanın uduzması Ermənistan üçün xüsusi şans aça bilər. Çünki Ərdoğanın 2020-ci ilin payızında göstərdiyi siyasi iradə Azərbaycanın ikinci Qarabağ müharibəsində qalib gəlməsində müstəsna rol oynayıb. Üstəlik, Ərdoğan həmin il dekabrın 10-da Bakıya gedərək, Qələbə paradında iştirak edib: "Böyük ehtimal var ki, Əliyev tək qalacaq, onu ciddi şəkildə dəstəkləyən İmran Xan (Pakistanın baş naziri) da artıq hakimiyyətdə deyil. Kılıçdaroğlu ABŞ nə əmr etsə, onu da icra edəcək. ABŞ isə demokratiyanı dəstəkləməkdə maraqlıdır ki, bu da Ermənistan üçün böyük pəncərə açıq. Məsələn, Türkiyə ilə quru sərhədlər də münasib şərtlərlə açılacaq, həm də Azərbaycanın mövqeyi nəzərə alınmadan. Ərdoğanın gedişi Azərbaycanın "Xankəndidə bayraq qaldırmaq" məqsədini də puça çıxaracaq... Baki ilə Tehran arasında tamamilə gərgin münasibətləri nəzərə alsaq, Azərbaycanın regionda, sadəcə olaraq, müttəfiqi qalmayacaq".

Bələ yerdə deyirlər, yavaş ye, boğazında qalar. Təbii ki, bütün bu məsələlər, Türkiyədə deyildiyi kimi, "səndiq başında" həll ediləcək. Prezident Ərdoğanın bu illər ərzində gördüyü nəhəng işlər, ölkədə iqtisadiyyatın sürətli inkişafı, səniyənin, eləcə də hərbi səniyənin böyük hədəfləri aşması, bütün türk dünyasında bütövlüklən yaranması və s. və i. a. "səndiqdən" Ərdoğanın çıxacağını şərtləndirir. Üstəlik, bu günlərdə TDT-nin Ankara Zirvə görüşündə Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev Ərdoğanın Nobel mükafatına təqdim olunmasını təklif edib. Rusiya isə Ərdoğanın yüksək səviyyəli sülhyaratma söylərini nəzərə alaraq, bu təklifi dəstəkləyəcəyini bəyan edib. Bu da Ərdoğan üçün daha bir dividendir.

Paşa ƏMİRCANOV,
"Xalq qəzeti"

Fransa İslamofobiyası – Briccit nənənin nağılı və dəhşətin qanun sifəti Makron Hitlerin yolu ilə gedir?

Fransada İslamafobiyanın dərin kökləri var. Bu, ilk növbədə, mənəvi psixoz halıdır. Təəssüf ki, bu hal dövlətin yanaşmasına da çevrilib. Əslində, yaşasmanı doğuran elə dövlətin özüdür. Bəs, nəyə görə Fransa dövləti İslamafobiyanın yayıcısı qismində çıxış edir? Məsələnin bir neçə səbəbi var.

Birincisi, Fransa imperializmi tarix boyu müsəlmanlara zülm verib. Təbii, zülmün qarşılığını görüb, sadəcə, ikincilərin hərəkətləri birincilərin qəddar davranışlarının böyüklük miqyası ilə ölçülə bilməz. Buna görə Fransanın dövlət psixozunda belə rəy formalaşib ki, zülmə adekvat reaksiya mütləq olacaq. Məhz həmin reaksiyanı gözləmək, ondan qorxmaq və sığortalınmaq istəyi, belə demək mümkünsə, İslamafobiyanın fransız təzahür formasını şərtləndirməkdədir. Başqa sözlə desək, Fransa idarəçiliyi özünə sipər yaratmağı düşünür və bu səbəbdən də müsəlmanlardan qorxmağı təbliğ və təşviq edir.

İkinci məqama izah vermək üçün ötən ilin sentyabrında İtaliyanın Baş naziri Corciya Meloninin Fransa Prezidenti Emmanuel Makrona ünvanlanmış qəzəb dolu fikirlərindən kiçik bir hissəni xatırlayaq. Fransanın Afrikadakı müstəmləkəçi istis-marından söz açan, ölkənin nüvə reaktortları üçün uranın 30 faizini Nigerdən əldə etdiyini, nəticədə Nigerin əhalisinin 90 faizinin elektriksiz yaşadığını deyən İtaliyalı baş nazir son dərəcə səbi halda bildirmişdi: "Bizə dərs verməyə çalışma, Makron! Çünki afrikalılar sənin siyasətin səbəbindən qitələrini tərk etməyə məcbur qalırlar. Halbuki, həll yolu afrikalıların Avropaya köçməsi deyil, Afrikanın avropalılardan qurtulmasıdır. Sizdən dərs almağı qəbul etmirik!"

İtaliyanın hökumət başçısı sıradan məsələyə toxunmurdu. Bəli, Fransanın

müstəmləkəçi siyasəti nəticəsində Afrika əhalisi, o cümlədən, "qara qitə"nin müsəlman çoxluğu öz ölkəsindən qaçır, Avropaya, həmçinin, Fransaya sığınır. Konkret olaraq, Fransada demografik vəziyyət acınacaqlı olduğundan, bir müddət sonra ölkədə qeyri-fransızların, əsasən də müsəlmanların çoxluq təşkil edəcəyi proqnozlaşdırılır. Demokratiyadan, insan haqlarından dem vuran Parisin siyasi dairələri isə mövcud reallığa qarşı hər hansı şüurlu adekvat tədbiri görə bilmədiklərindən, gücü İslamafobiya verirlər. Əslində, onların hərəkətləri qeyri-insani davranış bir yana, böyük acizlikdir. Əl-

bəttə, demək olmaz ki, belə acizlik təmayülləri "köhnə qitə"nin digər ölkələri üçün xarakterik deyil. Amma heç birində durum Fransadakı qəddar acınacaqlı şəkil almayıb.

Səbəblər isə sadədir: dövlət müsəlmanlardan qorxur və buna görə də onları qorxutmağa çalışır", - deyən xanım de Kartena hesab edib ki, qanunun müdaxilələri təkcə İslamafobiya ilə bağlı deyil, həm də alqaldıcıdır, əsas insan hüquq və azadlıqlarına təhdid mahiyyətlidir.

Bəli, sözügedən qanun Fransanın müstəmləkələrindəki xalqlara münasibətdə təbiiq etdiyi qanunun analoqudur. Çünki sənəd müsəlmanların dini, sosial, mədəni fəaliyyətlərini, onların bir çox hüquqlarını məhdudlaşdırır. Sənəd, eyni zamanda, dövlət qurumları tərəfindən ölkədə müsəlmanların hərəkətlərini monitorinq üçün ilkin şərtlər yaradır. Ən acınacaqlısı isə budur ki, həmin qanun, faktiki olaraq, vətəndaşları iki sinfə - bütün konstitusional hüquqlardan istifadə etmək hüququna malik olanlara və olmayanlara bölür. Eynilə quldarlıq dövründəki kimi. Necə ki, qədim Hindistanda insanlar kastalara bölünürdü, indi Fransada da oxşar yola üstünlük verilir.

Bugünlərdə Baki Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin, Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin və G20 Dirlərəsi Dialoq Forumunun birgə təşkilatçılığı ilə keçirilmiş "İslamofobiya irqçiliyin və ayrı-seçkililiyin spesifik forması kimi: Yeni global və transmilli çağırışlar" mövzusunda beynəlxalq konfransın "Fransada İslamofobiya" mövzusunda həsr olunmuş araşdırma sessiyasında səslənmiş fikirlərə diqqət yetirəndə də ölkədəki durumun müsbətə doğru dəyişmədiyini, əksinə, pisləşdiyini müəyyənləşdirdik. Bunu politoloq və ərəbşünas, Elmi Araşdırmalar üzrə Fransa Milli Mərkəzində fəxri baş elmi işçi olan Fransua Burqatın, tarixçi, "İslamofobiya lüğəti" kitabının müəllifi Kamil Mezitinin, Rutgers Universitetinin Hüquq Məktəbinin hüquq və sosial ədalət üzrə tədqiqatçısı Saha Azizin səsləndirdiyi fikirlərdən də anlamaq mümkündür. Təsəvvür edin, nətiqlər bildirirlər ki, Fransa artıq xristian cəmiyyəti deyil, xristianlıqdan azad edilmiş cəmiyyətdir. Hesab edirik ki, bundan

dəhşətli deyim ola bilməz. Yeni faktiki olaraq, Fransa cəmiyyəti zombiləşmiş struktura malikdir ki, mövcud reallığı formalaşdırıran isə hakimiyyətdir.

Bəli, Fransa hakimiyyəti ölkənin cəmiyyətini İslamafobiya üzərində kökləmək xətti götürüb. Bu məqsəddə İslamofobiyanı qanunlaşdırıb də. Nəzərə alsaq ki, burada əhalinin 10 faizə qədərini müsəlmanlar təşkil edir, İslamofobiyanın idarəçilik mexanizmlərinə gətirilməsi olduqca dəhşətli gedişdir. Eyni zamanda, Fransa son dərəcə mənfur strategiya seçib. Belə münasibət Hitler Almaniyaşının yəhudilərə qarşı davranışına bənzəyir. Əlbəttə, fəaliyyəti ilə qədim dünyanın qeyri-sivil üsul-idarələri dövrünə bəz vuran bir ölkənin ötən əsrin 30-40-cı illərinə qayıtması o qədər də təəccüblü sayıla bilməz.

Təbii, hazırda Fransa hakimiyyətinin davranışlarının demokratiyadan uzaq "incəliklərinə" varmağa ehtiyac yoxdur. Necə dəyərlər, daha bundan keçib. İndi əsas olan Avropanın özünün qorunmasıdır. Paris müsəlmanlara qarşı volverilməz hərəkətləri ilə qitə üçün qorxunc presedent yaradır. İstər-istəməz digər ölkələrdə də İslamofobiyanı körkələyir. Nəzərə alaq ki, zülm zülm doğurur. Yəni, Avropa müsəlmanlarının da daxili müqavimət hissinin yüksək təşkilatlanma perspektivini yaratması mümkündür. Əgər belə hal yaşansa, qitə daimi qarşıdurmalar meydanına çevriləcəkdir. Qarşıdurmalardan, ziddiyyətlərdən, antoqonist baxışlardan isə heç bir cəmiyyət xeyir götürməyib, əksinə, böyük zərər görüb.

Nə bilmək, olar, bəlkə, İslamofobiya Fransa imperializminin qitəni ələ keçirmək üçün düşündüyü "ssənariidir". Avropanı işğal etmiş Hitler də zəif cüsellə biri idi. Kənardan baxanda, deməzdin ki, belə fiziki göstəricilərə malik şəxs dünyaya zülm etməyi düşünür. Amma düşündü. Makrona da baxanda yada düşən onun özündən xeyli böyük olan həyat yoldaşı Briccit nənədir. Nənələr isə bir qayda olaraq, uşaqlara nağıl danışirlar. Ona görə uşaqları idarəçiliyə buraxmırlar. Çünki nağılların təsiri altına düşürlər. İnanırıq ki, fransız xalqı məsələ barədə ətraflı düşüncə və Makronu növbəti dəfə prezident görmək istəməyəcəkdir. Həm də ona görə ki, nağıllarda heç də həmişə göydən üç alma düşmür. Qorxulu nağıllar da olur.

R.AMİN

“ƏDV geri al” nağdsız ödəmələri artırıb

Udan istehlakçı olsun

2020-ci ilin may ayından ölkədə pərakəndə ticarət və ictimai işə obyektlərindən alınan mallara görə, ödənilən ƏDV-nin bir hissəsinin geri qaytarılmasını nəzərdə tutan mexanizim hazırda uğurla tətbiq edilir. Biznes ictimaiyyəti və vətəndaşlar tərəfindən rəğbətlə qarşılanan bu layihə iqtisadiyyatın şəffaflaşdırılması istiqamətində mühüm nəticələr verir.

Adıçəkilən layihə, eləcə də iqtisadi inkişaf, institusional islahatlar və digər tədbirlər istehlakçı hüquqlarının müdafiəsində önəmli rol oynayır. Dövlət qurumları tərəfindən istehlakçılara göstərilən xidmətin keyfiyyəti kətdikcə əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırılır. İstehlakçı hüquqlarının müdafiəsi çərçivəsində çox geniş tədbirlər həyata keçirilir. Bu baxımdan “ƏDV geri al” mexanizmi də istehlakçı hüquqlarının qorunması istiqamətində əsas vasitələrdən biridir.

ƏDV-nin bir hissəsinin qaytarılması ilə layihənin gerçəkləşdirildiyi üç ilə yaxın bir dövrdə istehlakçı hüquqlarının qorunmasına əhəmiyyətli təsir göstərib. Bu, eyni zamanda, ticarət, ictimai-iaşə, xidmətlər kimi sektorlarda “kölgə iqtisadiyyatı”nın həcmnin, yeni dövriyyənin yayındırılmasının qarşısının alınmasında mühüm rol oynayıb. Başqa sözlə, tətbiq edilən pərakəndə ticarət və iaşə obyektlərindən alınan mallara görə ödənilən ƏDV-nin bir hissəsinin geri qaytarılmasını nəzərdə tutan mexanizim nəticəsində ödənilmiş məbləğin bir hissəsinin istehlakçılara qaytarılması kassa çeklərinin tələb edilməsinə və kassa dövriyyələrinin şəffaflaşmasına gətirib çıxarıb.

Həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində bir tərəfdən sahibkarlar üçün ağırsız keçən müddətdə və alternativli, rəqəbətlı bazarla seçim imkanları ilə, digər tərəfdən böyük məmnuniyyətlə iştirak etdiyi həmin “ƏDV geri al” layihəsinin nəticəsində bu gün ticarət, xidmət, iaşə sahələrində dövriyyə şəffaflaşdırılması, rəqəbətin bərqərar olması özünü qabarıq büruzə verir.

Bütün bunların nəticəsidir ki, Azərbaycanca “ƏDV geri al” layihəsinin tətbiq edildiyi vaxtdan 2022-ci ilin sonuna qədər istehlakçılara ümumilikdə 361,5 milyon manatdan çox ƏDV məbləği geri qaytarılıb.

İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin məlumatına görə, həmin

göstəricinin 190 milyon manatdan çox hissəsi 2022-ci ilin payına düşüb ki, bu da 2021-ci ilə müqayisədə 36,9 faiz çoxdur. Ötən il nağdsız qaydada alınan mallara və yaxud əldə edilən xidmətlərə görə istehlakçılara 64,3 milyon manatdan çox ƏDV geri qaytarılıb ki, bu da əvvəlki ilə müqayisədə 77,5 faiz çoxdur.

Xatırladaq ki, Vergi Məcəlləsində edilən son dəyişikliklərə əsasən, nağdsız ödənişlərə keçidin daha da stimullaşdırılması məqsədilə nağdsız ödənişlər üzrə geri qaytarılan ƏDV məbləğinin faiz dərəcəsi 15 faizdən 17,5 faizə qədər artırılıb. Eyni zamanda, nağd şəkildə ödəniş edən şəxs ƏDV-nin 10.0 deyil, 5.0 faizini geri ala biləcək. İşğaldan azad olunan ərazilərimizdə nağdsız ödəniş edən vətəndaşlarımız üçün isə ƏDV-nin 30.0 faizi geri qaytarılacaq.

Bu isə o deməkdir ki, plastik kartdan istifadə edərək ödəniş edən vətəndaşlarımıza bu ildən etibarən daha çox vəsait geri qaytarılacaq. Bu baxımdan nağdılı deyil, nağdsız ödəniş daha məqsədəuyğun və eləcə də iqtisadiyyatın leqallaşması baxımdan çox vacibdir.

Yeri gəlmişkən, Vergi Məcəlləsinə edilən son dəyişikliklərdən biri də tibb müəssisələrində göstərilən xidmətlərə görə ödənilən vəsaitlərdən ƏDV-nin bir hissəsinin geri qaytarılması ilə bağlıdır.

Vergi mütəxəssisi İlqar Əsədovun sözlərinə görə, dəyişikliyin mahiyyəti tibbi xidmətlər üçün ödənilmiş ƏDV-nin “ƏDV

geri al” mexanizminə qoşulmasıdır.

Beləliklə, 2022-ci il yanvarın 1-dən tibb müəssisələrinin göstərdiyi tibbi xidmətlərə əsasən, ödənilən ƏDV məbləğinin nağd ödənişlər zamanı 10 faizinin, nağdsız ödənişlər zamanı 15 faizinin geri qaytarılması Vergi Məcəlləsinin 165.5-ci maddəsi ilə təsbit olunub. Məcəlləyə edilən son dəyişikliklərə görə, nağdsız qaydada ödənilmiş ƏDV məbləğinin 17,5 faizinin geri qaytarılmasına başlanılıb.

2022-ci ildə “Nağdsız hesablaşmalar haqqında” Qanuna edilən dəyişikliyə əsasən, tibb müəssisələrinin göstərdiyi tibbi xidmətlərin dəyəri 500 manatdan artıq olduqda ödəniş nağdsız edilməlidir.

Cərrahiyyə əməliyyatlarının tibbi xidmətlərə aid olduğunu, habelə formalaşmış qiymətlərə əsasən, belə xidmətin dəyərinin, adətən 500 manatdan artıq olduğunu nəzərə alsaq, hazırkı hüquqi şərtlərə görə, bu cür xidmətlər üçün nağdsız ödənilmiş ƏDV-nin 17,5 faizinin geri qaytarılması mümkündür.

ƏDV-ni geri al mexanizmində əsas məqsəd də məhz vətəndaşlarda plastik kartlardan istifadə verdişlərinin genişləndirilməsi və institusional olaraq nağdı hesablaşmaların minimumlaşdırılmasıdır. Bu iqtisadiyyatın ağırdılması və islahatlarının dərinləşdirilməsi baxımdan vacib idi. Bütövlükdə, bu ildə də “Vergi Məcəlləsi”nə edilən dəyişikliklər stimullaşdırıcı xarakter daşıyır və real sektorun da bu imkanlardan faydalanmasına imkan ya-

radacaq.

“ƏDV geri al” layihəsinin gerçəkləşməsində əsas yer alan Dövlət Vergi Xidməti tərəfindən ölkədə yeni nəsil nəzərət-kassa aparatlarının (NKA) tətbiqi istiqamətində də işlər davam etdirilir. Hazırda respublika üzrə tətbiq olunan onlayn NKA-ların sayı 85 mindən çoxdur. Keçən il ərzində yeni nəsil kassa aparatları vəsaitlə qeydə alınan dövriyyə 19,5 milyard manatdan artıq olub ki, bu da 2021-ci ilə müqayisədə 26,6 faiz yüksəkdir.

Göründüyü kimi, “ƏDV geri al” nağdsız ödəmələrin genişlənməsinə mühüm təkan verən layihələrdən biridir. Belə ki, vətəndaşları pərakəndə ticarət, ictimai işə və tibb xidmətləri sahəsində nağdsız ödəmələr aparmasına stimullaşdıran həmin layihənin reallaşdırılması nəticəsində sözügedən sektorlarda nağdsız ödəmələrin xüsusi çəkisi əhəmiyyətli şəkildə getdikcə yüksəlir. Belə ki, “ƏDV geri al” layihəsi çərçivəsində, 2022-ci il ərzində nağdsız qaydada alınan mallara və ya əldə edilən xidmətlərə görə istehlakçılara 50 milyon manatdan çox ƏDV geri qaytarılıb ki, bu da 2022-ci ilə müqayisədə təqribən 90 faiz çoxdur.

Dövlət Vergi Xidməti tərəfindən ölkədə yeni nəsil nəzərət-kassa aparatlarının (NKA) tətbiqi istiqamətində də işlər davam etdirilir. Hazırda ölkə üzrə tətbiq edilən onlayn nəzərət-kassa aparatlarının (NKA) sayı 100 minə yaxınlaşır.

Beləliklə, pərakəndə ticarət və iaşə obyektlərindən alınmış mallara görə ödənilən ƏDV-nin bir hissəsinin geri qaytarılmasını nəzərdə tutan mexanizim nəticəsində ödənilmiş məbləğin bir hissəsinin istehlakçılara qaytarılması kassa çeklərinin tələb edilməsinə və kassa dövriyyələrinin şəffaflaşmasına gətirib çıxarıb.

Nəticə etibarilə kölgə iqtisadiyyatı ilə səmərəli mübarizə üsullarından olan “ƏDV geri al” mexanizmi birbaşa istehlakçı hüquqlarının müdafiəsinə yönəldilib. Ölkəmizdə istehlakçıların hüquqlarının qorunması daim dövlətin diqqət mərkəzindədir.

Xatırladaq ki, bu il martın 1-nə ölkədə aktiv vergi ödəyicilərinin sayı ilin əvvəli ilə müqayisədə bir faiz artaraq 719 min olub. İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin verilən məlumata görə, aktiv ƏDV ödəyicilərinin sayı 2,9 faiz artıb və 41,1 min təşkil edib.

Aktiv obyektlərin (təsərrüfat subyektlərinin) sayı isə ötən ilə müqayisədə 0,6 faiz artaraq 190,4 minə çatıb.

V.BAYRAMOV, “Xalq qəzeti”

Baharın bəzəyi futboldur

Əgər dünya futbolunu, yəni 200-dən çox milli assosiasiyaları öz bayrağı altında birləşdirən Beynəlxalq Futbol Federasiyası (FIFA) tərkibinin mötəbarlığına görə planetin ən ali beynəlxalq qurumu Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) ilə yanaşı addımlayarsa, deməli, futbolun dünyanın hər yerində böyük hörmət, nüfuz sahibi olması barədə çoxdan yaranmış və təkzibolunmaz fikrin tam doğruluğuna heç bir şəkk-şübhə yeri qalmır. Həqiqətən, futbol bütün gözəlliyi və gözəllənəz nəticələri ilə 1 nömrəli idmandır. Həm də xüsusi qeyd edək ki, baharın bəzəyidir. Futbolsuz bahar tamaşaçısız teatr kimidir, bəzəksiz görünür. Futbolçular yaşıl meydana, aktyorlar səhnədə öz rollarını alqışlar altında oynamaqdan zövq alırlar.

Millimiz

Avstriya–İsveç yolunda

İndiki bahar bizim üçün xüsusi bahardır. Xalqımızın öz milli bayramını qeyd etdiyi günlərdə milli komandamız tarixdə 17-ci dəfə təşkil olunan və final mərhələsi gələn ilin yayında Almaniyada keçiriləcək Avropa çempionatının seçmə yarışlarına hazırlaşır. Tezliklə, martın 24-də Azərbaycan futbolçuları bu il ilk rəsmi oyunlarına çıxacaqlar. On minlərlə idman pərəstşikarımız da yatmayıb, martın 25-nə keçən gecə rəqib meydana baş tutacaq Avstriya–Azərbaycan görüşünü izləyəcək. Lints şəhərində keçiriləcək bu oyuna böyük maraq olduğu və bütün biletlərin artıq satıldığı da məlumdur.

Püşkün hökmü ilə "F" qrupunda yer alması bu iki komandanın rəqibləri isə, bildiyiniz kimi, Belçika, İsveç və Estoniyadır. Əksər mütəxəssislər, icmalçılar və azarkeşlər qrupda ilk iki yer uğrunda mübarizənin Belçika, İsveç və Avstriya arasında gedəcəyini söyləyirlər. Bəlkə də, onlar haqlıdırlar. Amma hadisələri qabaqlamağa da tələsməyək. Azərbaycan və Estoniya komandaları, şübhəsiz, mülahizələri alt-üst etməyə, nəhayət, onların da qüvvə və imkanlarına inanmaq vaxtının çatdığını sübuta yetirməyə çalışacaqlar. Bir də ki, ötən payızda Qəter mundialında qeydə alınmış sürpriz nəticələr xatirələrdə həmişə təzədir. "Futbolda hər şey olur" deymi köhnəlməyib, həmişə aktualdır. Odur ki, start görüşlərini ümidlə gözləyək. Kim bilir, bəlkə də, millimizin Avropa çempionatının seçmə yarışlarında ən uğurlu nəticəsinə məhz bu il sevinəcəyik.

Söz yox, seçmə mərhələsinin ilk görüşləri komandamız üçün iqiqat çətin olacaq. Avstriya ilə oyundan üç gün sonra onu İsveç matçı gözləyir. Bu iki səfər oyununda qeydə alınacaq nəticələrdən çox şey asılı olacaq.

Səhifələrində idmana geniş yer ayıran "Xalq qəzeti"nin əməkdaşları kimi, onun oxucuları arasında da futbol həvəskarlarının çox olduğu yəqin nəzərə alaraq, Azərbaycan komandasının qarşıdakı turnirdə qalan oyunlarının da təqvimini xatırladaq. Avstriya və İsveç səfərdən sonra millimizin növbəti iki oyunu Bakıda keçiriləcək– iyunun 17-də Estoniya, sentyabrın 9-da Belçika futbolçuları paytaxtımızın qonağı olacaqlar.

Son dörd görüşün isə təqvimə belədir: 13 oktyabr. Estoniya–Azərbaycan, 16 oktyabr. Azərbaycan–Avstriya, 16 noyabr. Azərbaycan–İsveç və 19 noyabr. Belçika–Azərbaycan.

Burada Avropa çempionatının seçmə sınaqları haqqında qeydlərimizdən Azərbaycan çempionatına keçid alağ.

Liderə çatmaq çətin olacaq

Azərbaycan Premyer Liqasında üçüncü dövrə başa çatıb. Təqvimdə martın 15–17-nə təyin edilmiş 27-ci tur görüşlərindən sonra fasilə nəzərdə tutulub. İndi rəqibləri finişdən cəmi doqquz tur ayırır. Əgər qızıl medallara lider "Qarabağ"ın sevinəcəyi elə bir şübhə doğurmursa, finişdə ikinci–üçüncü yerləri "Sabah" ilə "Neftçi"nin bölüşdürəcəkləri gözlənilirsə, yekun cədvəldə kimin axırıncı pillədə qalıb çempionatı tərk edəcəyi məsələsi, görünür, son turadək öz həllini gözləyəcək. Dörd komanda– "Sumqayıt", "Kəpəz", "Şamaxı" və "Səbail" çətin durumdadırlar. Lakin heç birinin vəziyyəti ümidli deyil...

Nə xoş təşəbbüs:

"Qarabağ" – "Qalatasaray!"

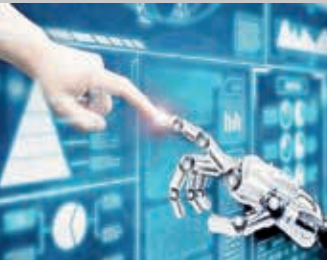
Bu arada Türkiyənin ölkəmizdə də minlərlə pərəstşikarı olan "Qalatasaray" klubunun tezliklə Bakının qonağı olacağı barədə xəbər həminin ürayindən oldu. Qardaş ölkənin zəngin tarixə və ənənələrə malik komandası Azərbaycan klub futbolunun şərəfsiz lideri "Qarabağ"la görüşə gəlir. Martın 26-da Bakı Olimpiya Stadionunda keçiriləcək bu dostluq görüşü bahar günlərinə xüsusi rəvnəq verəcək. Oyundan əldə olunaçaq bütün vəsait Türkiyədə zəlzələdən zərər çəkənlərin ehtiyaclarına yönəldiləcək. Azərbaycanın futbol ictimaiyyətinin səbirsizliklə gözlədiyi görüşün təşəbbüslərinə də, iştirakçılarına da təşəkkürlər. Bu oyunda uduzan olmayacaq, əksinə, qardaşlıq, birlik və xeyirxahlıq qalib gələcək.

Oqtay BAYRAMOV, Əməkdar jurnalist

Restoran müştəriləri süni intellektlə izlənəcək

Yapon restoranlar şəbəkəsinin operatoru “Kura Sushi” müştərilər tərəfindən qidaların xarab olmasının qarşısını almaq üçün süni intellektlə işləyən xəbərdarlıq sistemi hazırlayıb.

Qida ilə qeyri-gigiyenik zarafatların yer aldığı video-lar sosial şəbəkədə aktiv şəkildə yayılmağa başlayandan sonra buna ehtiyac yaranıb.

Videoadakı kadrlarda qonaqların yemək boşqablarını necə yaladıqlarını, sonra onları öz yerinə qoyduğunu görə bilərsiniz. Bəziləri isə sadəcə, olaraq konveyer lentindəki boşqablardan yeməyin bir hissəsini götürürlər.

Süni intellektə əsaslanan sistemin kamerası bir müştərinin toxunduğu boşqabı kiminse konveyerə qaytarıb-ğını aşkar edərsə, şəbəkənin baş ofisinə bildiriş göndəriləcək.

Bundan sonra baş ofis menecerlə əlaqə saxlayacaq ki, həmin bədnəyyət şəxsə yaxınlaşacaq. “Biz inanırıq ki, bu videolar son dərəcə narahatedicidir və suşi biznes modelinin əsasına təhdid təşkil edir”, – “Kura Suih”nin əməkdaşı Okamoto Hiroyuki deyib.

Şirkət bildirir ki, belə bir sistem bu sahədə ilk belə tətbiqdirdi və digər restoranlarda da istifadə olunacaq.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Turizm Agentliyi Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti

Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyi ilə əlaqədar Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti 2023-cü il mayın 26-da “İdarəetmədə multikultural dəyərlər” mövzusunda V Beynəlxalq Elmi-Praktik konfransı keçirəcəkdir.

Konfransın keçirilməsində əsas məqsəd müasir dövrdə səmərəli idarəetmənin inkişafı istiqamətində aparılan tədqiqat işləri çərçivəsində idarəetmənin mükəmməl modelinə nail olmaq, elmi tədqiqatların tətbiqi mexanizmini hazırlamaq, müxtəlif sahələrin idarə edilməsinin əsas mexanizmlərinin dövlətçiliyin inkişafına xidmət üsullarını müəyyənləşdirməkdir.

Konfransda aşağıdakı istiqamətlər üzrə məruzələr dinlənəcəkdir:

Heydər Əliyev və Azərbaycanı idarəçilik irsi. Dövlət siyasətində idarəetmənin yeri və rolu. Beynəlxalq münasibətlərin idarə edilməsində milli dəyərlərin rolu.

Sosial və xidmət sahələrinin idarə edilməsində mövcud problemlər və onların həlli yolları.

Korporativ idarəetmə və biznesin idarə edilməsi. İdarəetmədə hüquq problemləri.

Konfransda iştirak etmək üçün müəllif haqqında aşağıda göstərilən məlumatların da təşkilat komitəsinə göndərilməsi mütləqdir:

Adı,soyadı,atasının adı
Elmi dərəcəsi
İş yeri, vəzifəsi
Poçt ünvanı (iş və ev)
Telefon, faks (şəhər kodu göstərməklə)
Elektron ünvan
Məruzənin mövzusu
İstiqaməti

Məqalələrin tərtib olunma qaydaları:

Mətnin yığılması - A4 formatda, hər tərəfdən 2,5 sm, şrift 12 pt, interval 1, Times New Roman. Məqalələr “Microsoft Word” formatında yadda saxlanılmalıdır. Məqalələr 5 səhifədən az olmamaqla konfransın keçirildiyi dillərdən hər hansı birində (Azərbaycan, türk, ingilis və rus dillərində) təqdim olunmalıdır. Xülasə (60-80 söz) və açar sözlər (5-8 söz) məqalənin dərc olunduğu dildə və ondan əlavə iki dildə verilməlidir.

İstifadə edilən ədəbiyyatlara istinadlar kvadrat mötərizədə ədəbiyyatın nömrəsi və səhifəsi göstərməklə verilir [6,s.109].

Təşkilat komitəsi təqdim edilən məruzələrin seçilib istiqamətlər üzrə qruplaşdırılaraq proqrama daxil edilməsi hüququnu öz üzərinə götürür, redaksiya heyəti isə proqrama daxil edilmiş məruzələrin redaktə olunması işini həyata keçirir. Elmi səviyyəsi tələblərə uyğun olmayan materiallar məruzə üçün qəbul edilməyəcək.

Konfrans Azərbaycan, türk, ingilis və rus dillərində keçiriləcəkdir.

Məqalə 2023-cü il mayın 10-dək science.atmu@atmu.edu.az elektron ünvanına göndərilməlidir.

Konfrans haqqında məlumat Azərbaycan Turizm və Menecment Universitetinin saytında yerləşdirilmişdir. (http:// www. atmu.edu.az)

Əlaqə telefonu- (012) 564-42-33 (daxili:125)

Ünvan- Bakı, Koroğlu Rəhimov küçəsi 822/23.

Email: science.atmu@atmu.edu.az

Təşkilat komitəsi

“Bakı Teleqrafı” ASC səhmdarlarının nəzərinə!

5 may 2023-cü il saat 11.00-da “Bakı Teleqrafı” ASC səhmdarlarının növbəti illik ümumi yığıncağı keçiriləcəkdir. İclasın gündəliyindəki məsələlər:

1. 2022-ci ilin yekunu üzrə cəmiyyətin maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin hesabatı.

2. İdarə heyətinin üzvlərinin və sədrinin seçilməsi.

Ümumi yığıncaqda bütün səhmdarların şəxsiyyətini təsdiq edən sənədlə iştirakı vacibdir.

İclasın keçiriləcəyi ünvan- Bakı şəhəri, Səbail rayonu, Ü.Hacıbəyov küçəsi 36. (“Azərpoçt” MMC-nin inzibati binasının 6-cı mərtəbəsi)

Əlaqə telefonu- (+99412) 493 -55- 47.

“Bakı Teleqrafı” ASC-nin idarə heyəti

“AZENCO”ASC səhmdarlarının nəzərinə!

3 may 2023-cü il saat 14.00-da səhmdarların növbəti illik ümumi yığıncağı keçiriləcəkdir.

Yığıncağın gündəliyi:

1. Cəmiyyətin idarə heyətinin illik hesabatı.

2. Cəmiyyətin illik hesabatının təsdiqi.

3. Cəmiyyətin müşahidə şurasının hesabatı.

4. Cəmiyyətin maliyyə-təftiş komissiyasının hesabatı.

5. Cəmiyyətin idarə heyətinin, müşahidə şurasının və maliyyə-təftiş komissiyasının yeni tərkibinin seçilməsi.

6. Cəmiyyətin maliyyə nəticələrinin müzakirəsi və mənfəətin bölüşdürülməsi.

7. Cari məsələlər.

Yığıncaq Mingəçevir şəhəri, Dövlət Dram Teatrının binasında keçiriləcəkdir.

Əlaqə telefonları- (012) 424-75-66, (014) 474-32-02.

Ünvan-Mingəçevir şəhəri, M. Füzuli küçəsi 29/16.

“AZENCO”ASC-nin idarə heyəti

“ŞÜVƏLAN” ASC səhmdarlarının nəzərinə!

3 may 2023-cü il saat 11.00-da “Şüvəlan” ASC səhmdarlarının növbəti illik ümumi yığıncağı keçiriləcəkdir.

Gündəlikdəki məsələlər:

1. Səhmdar cəmiyyətin idarəetmə orqanlarının 2022-ci il üçün illik hesabatının müzakirəsi və təsdiqi.

2. Digər məsələlər.

Telefon- (055) 566- 55 -23.

Ünvan-Bakı şəhəri, Xəzər rayonu, Şüvəlan qəsəbəsi.

İdarə heyəti

Qızlar ata-ananın ömrünü uzadır...

Əgər hər hansı bir oğul anasından valideynlik illərinin necə keçdiyini soruşsanız, o, yəqin ki, sizə oğlan uşağı böyütməyin həm şərəfli olduğunu, eyni zamanda da, bunun mənfi tərəflərinin də olduğunu söyləyəcək.

Araşdırmada yaşı 50-dən yuxarı olan 13 mindən çox valideyn arasında sorğu keçirilib. Ən azı bir oğlu olan valideynlərin qız ata-anaları ilə müqayisədə daha yaşlı olması diqqət çəkib. Birdən çox oğlu olanlar dərkətmə qabiliyyətini təkcə qızları ilə müqayisədə daha sürətli əqli geriləməyə məruz qalıblar. Nəticələr göstərir ki, təsirlər bioloji deyil, sosial xarakter daşıyır, çünki biz

ata və analarda oxşar tendensiyaları müşahidə etdik. Bundan əlavə, tədqiqatçıların əmindir ki, qızlar oğlanlara nisbətən daha çox emosional və sosial dəstəyə hazır olduqları üçün daha mərhəmətli olmağa meyllidirlər.

Beləliklə, qız övladının olmasının faydaları daha çoxdur. Bu, valideynin sağlamliyinin qorunmasına, hər hansı depressiya hallarından uzaq olmasına və xəstəlik riskinin azalmasına kömək edir.

Son sözüümüz budur ki, bütün övladlar gözəldir, amma tədqiqatdan bəlli olduğu kimi, qızlar valideynin ömrünü uzadır. Bunu təkcə iki qız uşağının anası olduğum üçün yazmıram, ona görə yazıram ki, qızları olan ata-analar "Allah niyə mənə oğul vermədi?", – deyib narahat olmasınlar.

Səadət RZAYEVA,
"Xalq qəzeti"

"TikTok"dan yeni funksiya...

Çoxlarının hər gün saatlarla vaxt keçirdiyi "TikTok" tətbiqinə yeni funksiyanın əlavə olunacağı bildirilib. Bu funksiya istifadəçilərə müəyyən mövzulardan daha səmərəli maariflənmək üçün izləmə imkanı verəcək.

Yeni əlavə "STEM" adlanır. Bu səhifədə yalnız elm, texnologiya, mühəndislik və riyaziyyatdan məzmunlar yerləşdiriləcək. "TikTok" şirkəti yeni tətbiqin ABŞ-da prezidentasiya ediləcəyini bildirib. Geniş miqyasda nə vaxt təqdim olunacağı hələ məlum deyil.

"STEM" tətbiqə iki funksiya ilə yanaşı əlavə olunacaq. Belə ki, ekranın yuxarı hissəsində izlədiyiniz və "keşf et" bölməsini gördüyümüz axın səhifələrinin yanında "STEM" bölməsi olacaq.

Qeyd edək ki, yerləşdirilən məzmunların təhlükəsiz və yaş qruplarına uyğun olmasını təmin etmək

məqsədi daşıyan "Common Sense Networks" şirkəti videoları nəzərdən keçirəcək. "Poynter" araşdırma təşkilatı məlumatların internetdə olub-olmadığını yoxlayacaq. Bununla da dezinformasiyanın qarşısı alınacaq.

Xatırladaq ki, platforma son vaxtlar qeyri-dəqiq məzmununa görə, sərt şəkildə tənqid olundu. Şirkət bu gün fərqli mövzulara fokuslanan axınları sınaqdan keçirdiyini açıqlayıb. Bununla da biz təzliklə tətbiqdə müxtəlif kateqoriyalardan olan səhifələri izləyəcəyik.

Aytən NƏCƏFOVA,
"Xalq qəzeti"

OXUCULARIN NƏZƏRİNƏ!

"Xalq qəzeti"

2023-cü il üçün abunə yazılışı kampaniyasını davam etdirir!

Abunə respublikanın bütün poçt şöbələri və mətbuat yayımı ilə məşğul olan firmalar tərəfindən aparılır.

Qəzetə abunə yazılmaq üçün aşağıda göstərilən mətbuatı yayımı qurumlarına müraciət etmək olar.

1. "Azərpoçt" MMC (012)-598-49-55, (051)-225-02-13.
2. "Qaya" firması (012)-566-77-80, (050)-214-40-53.
3. "Azərmetbuatıyımı" ASC (012)-440-16-26.
4. "SƏMA-M" MMC (012)-594-02-52, (050)-333-69-69.
5. "ZİYA" LTD (012)-497-76-96, (050)-306-77-44.
6. "PRESSINFORM" MMC (012)-598-49-52, (050) -456-08-35.

1 illik – 124.80 (yüz yirmi dörd manat səksən qəpik) manat.

Hörmətli abunəçilər!

6 aylıq – 62.40 (altmış iki manat qırx qəpik) manat.

3 aylıq – 31.20 (otuz bir manat iyirmi qəpik) manat.

Abunə yazılışı ilə əlaqədar hər hansı bir problemlə rastlaşsanız (012)-498-85-29 nömrəli telefonla əlaqə saxlaya bilərsiniz.

Hörmətli oxucular! ABUNƏ YAZILMAĞA TƏLƏSİN!

"Xalq qəzeti"nin reklam və elan xidməti: 493-82-21

İdman xəbərləri

Buxarestdə mübarizə davam edir

Rumıniyanın paytaxtı Buxarestdə güləş üzrə U-23 Avropa çempionatı davam edir. Yarışın üçüncü günündə qadın güləşi üzrə millinin 3 üzvü mübarizəyə qoşulub. Azərbaycan Güləş federasiyasının mətbuat xidmətindən aldığımız məlumata görə, 50 kq çəki dərəcəsinə mübarizə aparan Şəhanə Nəzərova moldovalı Mariya Leordaya 10:0 hesabı ilə qalib gəlsə də, dördüncü finalda litvalı Qabija Dili-teyə məğlub olub.

Digər təmsilçimiz 55 kq çəkidə mübarizə aparan Elinura Məmmədova isə polşalı Angelika Mitkovskaya 12:1 hesabıyla qalib gəlsə də, dördüncü finalda İsveçli Emma Malmgrenə məğlub olub. Rəqib finala yüksəldiyi üçün Elnurə bürünc medal uğrunda moldovalı Mihaela Samoilă ilə görüşüb. Rəqibinə 14:7 hesabıyla qalib gələn Məmmədova Avropa üçüncüsü olub.

Nigar Mirzəzadə (68 kq) isə ilk mərhələdə slovakıyalı Suzanna Molnara məğlub olub. Rəqib finala yüksəldiyi üçün Nigar təsəlliverici görüşə çıxıb və polşalı Karolina Kozlovskaya 4:2 hesabı ilə qalib gəlib. Ancaq bürünc medal uğrunda qarşılaşmada macarıstanlı Karolina Poka (2:10) uduzan Mirzəzadə qitə birinciliyini 5-ci pillədə

başla vurub.

Daha bir qadın güləşçimiz 65 kq çəkidə mübarizə aparan Birqül Soltanova təsnifat mərhələsində bolqarıstanlı Gergana Stoyanovaya 3:0 hesabı ilə qalib gəlib. Millimizin üzvü daha sonra yunanıstanlı Drosula Tzianakopolonu "tuş"la məyus edərək adını yarımfinala yazdırıb. Soltanova bu mərhələdə fransalı İris Tiboksdan gələli - 6:3. O, finalda rumıniyalı Amina Kapezani sınağa çəkəcək.

Zeynəbdən inamlı qələbə

Azərbaycan boksçusu Zeynəb Rəhimova Hindistanın paytaxtı Yeni Dehliyə keçirilən Dünya çempionatında ilk döyüşünə çıxıb. Azərbaycan Boks federasiyasından qəzetimizə bildirilib ki, 54 kq çəkidə çıxış edən millimizin üzvü otuzikiqəbir final çərçivəsində Lethokule Sibisi (CAR) ilə üz-üzə gəlib.

Hər 3 raundu aktivinə yazdıran Zeynəb Rəhimova yekunda 5:0 (30:25, 30:26, 30:26, 30:27, 30:27) hesabı ilə qalib gəlib. O, bu gün onaltıdabir finalda ilk mərhələdən azad olan Kristin Gillespi (Yeni Zelandiya) ilə döyüşəcək.

50 kq çəki dərəcəsinə mübarizə aparan Anaxanım İsmayılova (50 kq) isə ev sahibi Zarin Nixadla qarşılaşıb və rəqib mərhələ adlayıb.

Qeyd edək ki, 2,4 milyon ABŞ dolları mükafat fondu olan mundialın final döyüşləri martın 25-də və 26-da keçiriləcək. 65 ölkədən 300-dən artıq boksçunun qatıldığı yarışın qalibi 100, finalçısı 50, bürünc medalçısı 25 min dollar qazanacaq.

İnfantino yenidən prezident seçilib

Beynəlxalq Futbol Federasiyaları Assosiasiyasının (FIFA) Ruandanın paytaxtı Kiqalidə keçirilən 73-cü Konqresində təşkilatın növbəti prezident seçkiləri baş tutub. "Futbol.hd" portalının məlumatına görə, yeganə namizəd Canni Infantino yenidən nüfuzlu qurumun prezidenti seçilib. O, 2027-ci ilə qədər qurumun rəhbəri vəzifəsinə təsdiq edilib.

Qeyd edək ki, italyalı futbol funksioneri ilk dəfə 2016-cı ildə səsvərmənin ikinci turunda mülkün 207 səsədən 115 səs toplayaraq FIFA-nın prezidenti seçilib. 2019-cu ildə o, ikinci, bu dəfə isə üçüncü müddətə yenidən bu vəzifəyə təsdiq olunub.

Elçin AĞAMİRZƏ,
"Xalq qəzeti"

Zərifə HÜSEYNOVA,
"Xalq qəzeti"

Sağlamlıq guşəsi

Bal məsləhət olsa da...

Qaraciyərdə problemi olan insanlar bal yeməyə yaxşıdır. Orqanizm üçün nə qədər faydalı, vacib qida hesab edilsə də, onun zərərli, əsasən də allergik xüsusiyyəti var. Buna görə, allergiyası olanların qida rasionundan balın çıxarılması məsləhətdir.

Şəkər xəstəliyi və artıq çəkiddən əziyyət çəkənlərə baldan istifadə etmək olmaz. Çünki tərkibində şəkər yüksək səviyyədədir. Bal fruktoza mənbəyi olduğundan, qaraciyərə mənfi təsir göstərə bilər. Əgər qaraciyər problemi olan adam zəifləmişsə, artıq o, qeyri-sağlam hesab edilir.

Adətən, insan halsız olanda, hər hansı xəstəlikdən sonra zəifləyəndə bir neçə gün bal şərbəti tövsiyə edirlər. Əslində, qaraciyər yağlanması diaqnozu qoyulan insanlar bal yeməməlidir.

Orqanizmdə sadalanan problemlər yoxdursa, 1–2 çay qaşığı bal ziyan verməz. Bir şərtlə ki, həmin gün şəkər qəbul edilməsin. Ümumiyyətlə, gümrə qalmaq istəyənlər gündə 30 qramdan artıq şəkər qəbul etməsinlər.

Keçəlləşməyə qarşı qədim hindu resepti

Amerikada yaşayan yerli hindu tayfaları xəstəlikləri və digər problemləri təbiətin onlara verdiyi nemətlərdən istifadə edərək müalicə ediblər.

Saç tökülməsi və keçəlləşmə keçmiş zamanlarda da sağlamlıqla bağlı problem sayılırdı. Hindular bunun da çarəsini təbiətdə tapırdılar.

Otuz yaşa qədər saçlar effektivliyini saxlasa da, sonradan problem meydana gəlir. "Arab Women's World" YouTube kanalının müəllifləri problemi aradan qaldıran hindu sirrini paylaşılıb.

Antioksidantlarla zəngin 1 xörək qaşığı qurudulmuş mixək, həmçinin qaşintıları aradan qaldıran və vaxtından əvvəl saç ağarmasına qarşı 5 dəfnə yarpağı, 3 orta rozmarin (bibəriyyə, mərzə də adlanır) götürülür. 2 stəkan isti suda 10 dəqiqə dəmlədikdən sonra həlim süzülür.

Məhlul saç köklərinə çilənib ovuşdurulur, amma yuyulmur. Prosedur həftədə 2 dəfə təkrarlanmalıdır. İlk həftənin sonu dəyişiklik hiss olunur.

Hava proqnozu

✓ **Martın 18-də**

✓ **Bakıda və Abşeron yarımadasında** dəyişiklik buludlu olacaq, ararib tutulacağı, gün ərzində əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Lakin gecə bəzi yerlərdə yağış yağacağı ehtimalı var. Səhər və axşam saatlarında duman olacaq. Şimal-qərb küləyi əsəcək. Gecə 6-9°, gündüz 13-18° isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 762 mm civə sütunu, nisbi rütubət 65-75 faiz olacaq.

✓ **Naxçıvan şəhəri, Culfa, Ordubad, Sədərək, Şahbuz və Şərur rayonlarında** əsasən yağmursuz. Lakin gündüz bəzi yerlərdə ararib yağış yağacağı ehtimalı var. Bəzi yerlərdə duman olacaq. Şərq küləyi əsəcək. Gecə 3-8°, gündüz 14-19° isti olacaq.

✓ **Xankəndi, Şuşa, Xocalı, Xocavənd, Ağdam, həmçinin Daşkəsən-Gədəbəy**

rayonlarında bəzi yerlərdə ararib yağintılı olacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə duman olacaq. Şərq küləyi əsəcək. Gecə 0-5°, gündüz 6-11° isti olacaq.

✓ **Sərqi Zəngəzur: Cəbrayıl, Kəlbəcər, Qubadlı, Laçın, Zəngilan rayonlarında** bəzi yerlərdə ararib yağintılı olacağı gözlənilir. Dağlıq ərazilərdə qar yağacağı ehtimalı var. Bəzi yerlərdə duman olacaq. Şərq küləyi əsəcək. Gecə 0-5°, gündüz 7-12° isti olacaq.

✓ **Qazax, Gəncə, Goranboy, Tərtər, Füzuli rayonlarında** bəzi yerlərdə ararib yağış yağacağı gözlənilir. Bəzi yerlərdə duman olacaq. Şərq küləyi əsəcək. Gecə 5-10°, gündüz 14-19° isti olacaq.

✓ **Balakan, Zaqatala, Qax, Şeki, Oğuz, Qəbələ, İsmayıllı, Ağsu, Şamaxı, Siyazan, Şabran, Xızı, Quba, Xaçmaz, Qusar rayonlarında** bəzi yerlərdə ararib yağintılı olacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə intensiv olacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə inten-

siv olacağı, dağlıq ərazilərdə qar yağacağı ehtimalı var. Bəzi yerlərdə duman olacaq. Şərq küləyi əsəcək. Gecə 4-9°, gündüz 12-17° isti, dağlarda gecə 2° səxtadan 3°-dək isti, gündüz 3-7° isti olacaq.

✓ **Mingeçevir, Yevlax, Göyçay, Ağdaş, Kürdəmir, İmişli, Ağcabədi, Beyləqan, Sabirabad, Biləsuvar, Saatlı, Şirvan, Hacıqabul, Salyan, Neftçala rayonlarında** bəzi yerlərdə ararib yağış yağacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə intensiv olacağı ehtimalı var. Axşam tədricən kəsilek. Bəzi yerlərdə duman olacaq. Şərq küləyi əsəcək. Gecə 5-10°, gündüz 15-19° isti olacaq.

✓ **Masalli, Yardımlı, Lerik, Lənkəran, Astara rayonlarında** bəzi yerlərdə fasilələrlə yağış yağacağı, axşam tədricən kəsilecəyi gözlənilir. Ararib duman olacaq. Şərq küləyi əsəcək. Gecə 7-10°, gündüz 13-18°, dağlarda gecə 7-9°, gündüz 10-12° isti olacaq.

"Moskviç"dən iki yeni model

Rusiyanın məşhur "Moskviç" avtomobil zavodu ilin sonunda SUV və sedan seqmentlərində iki yeni model buraxmağı planlaşdırır. Bu barədə TASS-a "KAMAZ" ASC-nin baş direktoru Sergey Koqoqin bildirib.

Qeyd edək ki, bir müddət öncə "Moskviç" avtomobil zavodu işini bərpa edib. "Moskviç 3" yeni şəhər krossoverinin seriyalı istehsalına başlanılıb.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN

"Xalq qəzeti"nin kollektivi iş yoldaşları İlqar Həsənova əzizi

ZEMFİRA MUSAYEVANIN

vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

BAŞ REDAKTOR

ƏFLATUN AMAŞOV

TELEFONLAR:

Reklam və elanlar: 493-82-21

Qəbul şöbəsi: 493-24-75
Məsul katib: 493-61-02
Texniki şöbə: 493-59-64

Mühasibatlıq: 498-85-29
E-mail: xalqqazeti@gmail.com
info@xalqqazeti.az

+994(51) 280-16-44

"Xalq qəzeti"nin kompüter mərkəzində yığılıb və səhifələnilib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunub.

ÜNVANIMIZ:

AZ-1000, Bakı şəhəri, Bülbül prospekti, 30.
Şəhadətnamə 022273

İNDEKS

0282

TİRAJ

4788

SİFARIŞ

688

QIYMƏTİ

40 qəpik

Növbətçi redaktor

Vaqif Bayramov

Çapa imzalanmışdır
00:00